

DE GEUS

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

Godsgeloof en analogieën

JOHAN BRAECKMAN

Vrijzinnigheid en humane rechtspraak

INTERVIEW MET FREDDY EVERS

VAN DE REDACTIE	3
PLAKKAAT	
Vrijzinnig-humanisten kunnen positieve eisen stellen	4
ACTUA	
Over godsgeloof en analogieën	6
'De hoer van de duivel'	10
IN MEMORIAM	
Liva Thuet	7
ONBEKENDE GEUS	
Fonds Lucien De Coninck & SKEPP	13
COLUMN	
CRASH	17
VRAAGSTUK	
>>>> Freddy Evers	18
DE STEEN IN DE KIKKERPOEL	
Schieten 'goede doelen' hun doel voorbij?	24
FORUM	
Alain De Botton: antwoord aan Marieke Höfte	26
Niet-confessionele zedenleer: waarom	
een leerzaam vak afbreken?	27
Marilyn Monroe	27
CULTUUR	
>>>> Jan Cox	28
Lowie & Freek	31
PODIUM	
Je kunt er een 'houten kop' van krijgen	32
POËSTILLE	
Bloeiende geheimen	35
FILM	
Mixed Kebab	36
>>>> Tot Altijd	37
BOEKENREVUE	
De ongelovige Thomas heeft een punt	38
Bespiegelingen: Het heikele probleem	
van de relatie tussen filosofie en wetenschap	40
CODA	
De Waarde van je Zelf	42
NIEUWSBRIEF	43
COLOFON	00

Relevante vrijzinnigheid

Eind maart sprak de Geus met Freddy Evers, gewezen vrederechter en oudgediende bij de rechtbank van eerste aanleg. In dit interview zegt hij: 'Er zitten te veel mensen in voorlopige hechtenis zonder dat er aan de wettelijke voorwaarden is voldaan en om de verkeerde redenen.' Een beetje verder luidt het: 'Ik heb er nog ooit voor gepleit om alle rechters en procureurs een tijdje in de gevangenis te steken.'

Met dergelijke uitspraken bewijst Evers nog steeds de vinger aan de pols te hebben als het aankomt op de justitionele actualiteit, want enkele dagen later staan de kranten vol van het bezoek dat Luc Hennaert, voorzitter van de Brusselse rechtbank van eerste aanleg, samen met zes andere onderzoeksrechters aan de gevangenis van Vorst gebracht heeft. Hennaert schuwt de grote woorden niet: 'middeleeuws', 'mensonwaardig', en ook: 'Een onderzoeksrechter die nog beslist iemand in voorlopige hechtenis te nemen, zal twee keer nadenken. Wat we vandaag gezien hebben, vergeten we nooit meer.' (DM, 04/04/2012)

Het meest pregnante probleem, naast de hopeloos verouderde staat van de instelling, is de overbevolking. De achterliggende oorzaak daarvan, zo zegt Yves Desmet in zijn opiniestuk over deze zaak (DM, 05/04/2012), is het feit dat magistraten de voorhechtenis structureel misbruiken om de publieke opinie te plezieren of om verdachten onder druk te zetten. Ook in de oplossingen die Desmet naar voren schuift, horen we de ideeën van Freddy Evers resoneren: vervang de voorhechtenis zo veel mogelijk door alternatieven als elektronisch toezicht, en dompel kandidaat-magistraten onder in de werkelijkheid door hen een paar dagen in de gevangenis te laten verblijven.

Een kentering van de mentaliteit is niet alleen noodzakelijk bij de magistraten, ook bij 'het brede publiek'. Volgens Desmet is dé reden waarom opeenvolgende ministers van Justitie de schouders blijven ophalen voor deze wantoestanden het feit dat daar nu eenmaal geen stemmen mee te behalen zijn. 'Voor de stem van de buik van dit land is er immers geen vergeetput diep genoeg om mensen die *het verdienen* in weg te steken.' Misschien dat er op dit vlak een belangrijke rol is weggelegd voor vrijzinnig humanisten en hun verenigingen.

Door te pleiten voor een humane justitie kunnen we een andere stem laten horen, en zo proberen wegen op het publieke debat. Misschien dat daarmee een antwoord is gegeven op de vraag die Evers zich verder in ons interview stelt: 'door de verschuiving van de maatschappij in onze richting, is de vrijzinnigheid voor een stuk haar objectief kwijt. Ik vraag me af waar we ons vandaag nog mee moeten bezighouden.' Zoals ook Frank Roels in het Plakkaat van deze Geus aangeeft, zijn er nog meer dan genoeg relevante

dossiers waarin we onze stem kunnen laten horen.

Toch stemt de stelling van Evers tot nadenken. Is onze samenleving inderdaad zodanig geseculariseerd dat we als vrijzinnigen ons objectief kwijt zijn? Wat dan te denken van enkele recente religieuze oprispingen? Zo trok er een heuse *pro-life* betoging door Brussel, en was er op radio 1 te horen dat we ' bezig zijn met de grootste genocide ooit', zolang abortus toegelaten is. Nog erger waren de volgelingen van de Duitse predikant Horst Schaffranek, die enkele herdenkingsplechtigheden voor de slachtoffers van het Zwitserse busongeval met hun sektarische uitlatingen wisten te verstoren. Moeten we die verschijnselen in weerwil van Evers' observatie zien als tekenen van een revitalisering van religie?

Volgens Peter Sloterdijk, filosoof en virtuoos essayist, in elk geval niet. Hij noemt zo'n opstootjes geruststellend 'de wraak van opgewonden religieuze milieus op een overheersend seculier milieu' (Woede en Tijd, uitg. Sun: 2007).

In onze geseculariseerde cultuur van na de Verlichting, zo zegt hij, slaagt het 'discours over God' er immers niet meer in om nog een ernstige plaats op te eisen. 'God is hét thema dat onder alle omstandigheden geen thema meer kan zijn.' In Sloterdijks analyse luidt het verder: 'Voor de christelijke verkondiging geldt heel speciaal dat ze in de seculiere ruimte allang niet meer gewenst, sterker nog niet meer plausibel is.' Of nog: 'in plaats van dwaas en ergerlijk is het bestaan van het religieuze tegenwoordig eerder pijnlijk.'

Als we zien hoe het religieuze discours de aandacht voor zich opeist in de maatschappelijke ruimte, blijkt dat die analyse nagels met koppen slaat. Leonard die de zoveelste ergerlijke uitspraak de wereld instuurt, de houding van de Kerk bij de klachten over kindermisbruik, *gay-bashing* door Brusselse heethoofden ... We kunnen dus veel verschijnselen die lijken te wijzen op een hernieuwd religieus élan interpreteren als symptomen van (krampachtig verzet tegen) de onmiskenbaar voortschrijdende secularisering van onze leefwereld.

Een optimistische en voor vrijzinnigen bemoedigende interpretatie, zeker omdat die volgens Sloterdijk ook opgaat voor bredere fenomenen zoals de fundamentalistische geloofsjijver naar Amerikaanse snit en de hernieuwde religieuze *pu-deur* of woede in bepaalde islamistische milieus. Misschien heeft Freddy Evers gelijk wanneer hij zegt: 'Zoals destijds de dolle mina's hun bh's in brand staken, zullen ooit de moslima's hun hoofddoek verbranden.'

Thomas Lemmens

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Vrijzinnig humanisten kunnen positieve eisen stellen

Vrijzinnigheid wordt door velen gezien als iets negatiefs: zonder god, zonder kerkelijke gemeenschap, zonder principes, zonder remmen en zonder moraal. Deze perceptie wordt nog versterkt door enkele concrete stellingnamen: geen hoofd-doek, geen levensbeschouwelijke symbolen. Maar juist door onze bevrijding van kerk en godsdienst kunnen wij onze eigen positieve menselijke waarden kiezen en uitdragen.

De Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging (H-VV) heeft de komende gemeenteraadsverkiezingen aangegrepen om een programma op te stellen, gericht aan de toekomstige verkozenen. Daartoe vindt u in dit artikel een aantal voorstellen, ter discussie op de aangekondigde provinciale denkavonden. Elk voorstel botst met de standpunten van aanhangers van één of meerdere traditionele godsdiensten, telkens is het dus een toepassing van de scheiding tussen godsdienst en overheid.

DE TOEKOMST VAN DE PLANEET

Kunnen we de toekomst van onze planeet op gemeentelijk vlak mee beïnvloeden? Reeds door de stichters van het Humanistisch Verbond¹ werd de boodschap uitgedragen dat geboorteregeling een mensenrecht is, maar dat bovendien overbevolking één van de grote bedreigingen vormt voor de samenleving. De recente berekeningen van onze ecologische voetafdruk², de geleidelijke uitputting van onze drinkwatervoorraden³ en landbouwgrond door massale vleesproductie, de toenemende productie van CO₂ en methaan ... dit alles versterkt de noodzaak van geboortebeperving.

Zonder de vrijheid van individuele echtparen te ondermijnen, kan een gemeente het gezamenlijke gedrag beïnvloeden door rationeel op te treden, zonder taboes, in het belang van de toekomst van allen. Voorbeelden daarvan zijn voorlichtingscampagnes over de ecologische gevolgen van onze manier van leven en produceren; maar ook, als concrete maatregel, het vlot ter beschikking stellen van voorbehoedsmiddelen – openbaar maar discreet – onder meer in scholen. Geboortepremies in geld, daarentegen, zouden beter worden vervangen door sociale voorzieningen zoals hoogstaand onderwijs en kwaliteitsvolle kinderopvang.

**Juist door onze bevrijding
van kerk en godsdienst
kunnen we eigen, positieve
menselijke waarden kiezen
en uitdragen**

GEWENSTE ZWANGERSCHAPPEN

In België worden jaarlijks nog steeds duizenden vrouwen ongewenst zwanger. Een aantal onder hen laat die zwangerschap afbreken. 15% van de abortussen gebeurt bij vrouwen jonger dan 20: in 2009 kwam dat neer op 2.674 abortussen. Daar moeten we nog twee derde van de tienerouders bijtellen, die achteraf zeggen dat hun kind min of meer ongewenst was. We kunnen dit bezwaarlijk een ideale toestand vinden, al is het in Oost-Europa nog erger⁴.

De 'Zet 'em op'-campagne voor veilig vrijen van minister Leona Detière is niet herhaald en allang vergeten. 'Je zult nu eenmaal altijd meisjes hebben die zwanger worden', zegt onderzoeker Marjolijn De Wilde. Maar de gevolgen van ongewenste kinderen zijn veelvuldig en op lange termijn dramatisch. Humanisten willen daar juist wél iets aan doen, en gemeenten kunnen een grote rol spelen in de opvoeding tot verantwoord seksueel gedrag, beschikbaarheid van voorbehoedsmiddelen en hulp voor zwan-

gerschapsonderbreking. Verstandige ouders kopen condooms voor hun pubers.

MENSEN ZIJN MENSEN

Een basisprincipe van het humanisme is de gelijkberechtiging van alle mensen, ongeacht hun kleur, geslacht, sociale afkomst, taal, land van oorsprong, levensbeschouwing of godsdienst. Reeds de stichters van het Humanistisch Verbond vestigden de aandacht op de achterstand van de derde wereld. Aanhangers van een godsdienst geven daarentegen vaak voorrang aan gelijkgezinden.

De hedendaagse realiteit in onze steden toont diverse vormen van discriminatie die de ongelijkheid vergroten. Asielzoekers, migranten, nieuwe Belgen en daklozen vormen een 'vierde wereld' van uitsluiting of achterstand, waarbij er diverse mechanismen meespelen. Het risico om in armoede te belanden is hoger voor allochtone dan voor autochtone Belgen. Waar het risico bij deze laatste groep 12% bedraagt, is dat 18% voor Noord-Europeanen, 22% voor Zuid-Europeanen, 33% voor Turken en zelfs 54% voor iemand van Marokkaanse origine⁵. Gemeenten kunnen zeer veel doen, of zeer weinig, zodat deze mensen in de samenleving worden opgenomen.

**Leren kritisch ethisch
denken (zonder god) kan
het best dankzij de lessen
zedenleer. Die moeten wij
dus blijven verdedigen, want
ze liggen de laatste tijd erg
onder vuur**

ONDERWIJS

Pluralistisch onderwijs, één van de grote waarden voor vrijzinnig humanisten, wordt mede dankzij de gemeenten ingericht. Wij hechten veel belang aan twee inhoudelijke thema's: enerzijds in de biologie, anderzijds in de moraal. Wij verdedigen wetenschappelijk onderbouwde lessen over

de evolutietheorie, en hoe deze het denken over de mens beïnvloedt. Maar bovendien, tegenover de groeiende media-aandacht voor creationisme en intelligent design, pleit ik voor een wetenschappelijke analyse en weerlegging van deze stellingen. Erover zwijgen stelt jongeren ongewapend bloot aan wijdverspreide sofismen en propaganda.

Inzake moraal zijn vrijzinnig humanisten voorstanders van kritisch denken over ethiek. Net als wiskunde of talen moet dat aangeleerd en ingeoeffend worden, onder deskundige leiding. Het moet jongeren toelaten eigen keuzen te maken, na grondige overweging van alle aspecten. Natuurlijk bedoelen wij ethiek zonder god, dus verschillend van het redeneren dat al eeuwen wordt toegepast door bijvoorbeeld jezuïeten en rabbi's, die steeds vertrekken van onveranderbare heilige teksten. Leren kritisch ethisch denken (zonder god) kan het best dankzij de lessen zedenleer. Die moeten wij dus blijven verdedigen, want ze liggen de laatste tijd erg onder vuur. Hoofdzakelijk vanwege mensen die in hun jeugd zelf geen zedenleer hebben gevolgd maar godsdienstig zijn opgevoed. Ook op gemeentelijk niveau moeten we deze strijd blijven voeren. Ziedaar meerdere positieve voorstellen die het H-VV in haar verkiezingseisen kan opnemen.

Frank Roels

Noten

- 1 Onder andere Prof. dr. Lucien De Coninck, zie <http://www.evolutietheorie.ugent.be/node/488>
- 2 zie bvb: www.voetafdruk.be
- 3 Sien Simoens schrijft in Het Vrije Woord van februari 2012: 'er wordt geschat dat (bij ongewijzigd beleid) reeds binnen 20 jaar de vraag naar zoet water het aanbod kan overschrijden met 40%.'
- 4 Marjolijn De Wilde, Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen in De Morgen.
- 5 Jaarboek Armoede en sociale uitsluiting 2011, Oases.be, Universiteit Antwerpen.

Over godsgeloof en analogieën

Onze taal en ons denken kunnen niet zonder analogieën. Soms zijn die echter vals of bedrieglijk. Johan Braeckman, docent wijsbegeerte aan de UGent, gaat dieper in op enkele frappante voorbeelden en legt uit waar ze de mist ingaan.

Hey, brother! Do you think

there's a life after birth? Do you believe in Mom? - Nah, I don't believe these things, I'm an atheist. I mean, have you ever seen Mom?

Een poosje geleden bezorgde iemand me per e-mail een tekening. We zien twee foetussen in de baarmoeder, een tweeling. Ze praten met elkaar. De ene vraagt aan de andere: 'Broertje, denk jij dat er leven is na de geboorte? En geloof je in moeder?' Waarop de andere antwoordt: 'Nee, ik geloof niet in die dingen, ik ben een atheïst. Zeg nu zelf, heb jij moeder ooit gezien?'

De tekening circuleert op Facebook. Duizenden mensen geven aan dat

ze het een mooi beeld vinden. De analogie, zo stellen velen, is bijzonder overtuigend. Nochtans is niet meteen duidelijk wat hier precies de analogie is. Wellicht komt het erop neer dat een atheïst net zoals een foetus is die niet gelooft in leven na de geboorte, en zelfs niet in zijn eigen moeder. Het ongeloof van een atheïst is dan ook zowel naïef als arrogant en hopeloos fout. Een foetus heeft immers wel degelijk een moeder en hij kan ook na de geboorte nog verder leven. Dit

houdt de suggestie in dat god bestaat en dat er leven na de dood is.

De tekening bevat meerdere analogieën. Zo is de sceptische foetus analoog aan de atheïst, het (on)geloof in leven na de geboorte is analoog aan (on)geloof in leven na de dood en het (on)geloof in een moeder kan men vergelijken met (on)geloof in god. Ik kan me voorstellen dat wanneer gelovigen de cartoon bekijken ze spontaan de analogieën vatten en die, zonder er verder over na te denken, overtuigend vinden.

Onze taal kan niet zonder beeldspraak, zoals metaforen en vergelijkingen. Lees een willekeurig krantenartikel en je vindt er meerdere. De politicus ging uit de bocht, hij was op zijn tenen getrapt, hij had er een hard hoofd in, zijn tegenstander noemt hem een driftkikker, hij is voor zijn kiezers zoals de rattenvanger van Hamelen, hij heeft ze niet allemaal op een rijtje, er staan hem harde tijden te wachten, de toekomst lacht hem toe, hij zit op rozen en hij maakt gehakt van de competitie.

We gebruiken voortdurend analogieën om een opvatting gemakkelijker ingang te doen vinden of een punt kracht bij te zetten. Zo kan ik zeggen dat het boek dat ik aan het lezen ben eerder saai is. Of ik kan stellen dat de lectuur van het boek zo saai is als toekijken hoe verf opdroogt. De tweede uitdrukking blijft de lezer langer bij: dat boek moet echt wel saai zijn.

GOEDE, MISLEIDENDE EN VALSE VERGELIJKINGEN

Analogieën geven onze gedachten vorm en helpen ons om ze te communiceren. Volgens taalwetenschappers vormt ons vermogen tot het maken van analogieën zelfs de kern van onze cognitieve vermogens. Maar er schuilt natuurlijk ook gevaar in. Vergelijkingen en metaforen kunnen misleidend, fout of demagogisch zijn. Soms brengen ze het slechtste in de mens naar boven. Plegers van genociden vergelijken voorafgaand aan de moorden hun slachtoffers met kakkerlakken, ratten of ongedierte.

Het is dan ook niet uitsluitend omwille van academische redenen belangrijk om te onderzoeken hoe beeldspraak werkt. Wanneer is het gebruik van een metafoor correct, misleidend of vals? Hoe kunnen we nagaan of een analogie klopt of niet? Filosofen, logici en taalkundigen bestuderen dergelijke kwesties al lang. In het godsdienstkritische werk *Gesprekken over de natuurlijke religie*, van de achttiende-eeuwse Schotse filosoof David Hume, is de studie van

analogieën het voornaamste thema. Hume toont aan dat men in religie en theologie voortdurend vergelijkingen maakt die het bestaan van god moeten illustreren of aantonen.

Het is in bepaalde religieuze kringen een veelbeproefde techniek om betwistbare opvattingen makkelijker ingang te doen vinden door middel van afbeeldingen en cartoons

Zo is een uurwerk complex en functioneel, en gemaakt door een uurwerkmaker. Een oog is ook complex en functioneel. Bijgevolg is het naar alle waarschijnlijkheid ook gemaakt, en door wie anders dan god? Een horloge kan niet uit zichzelf ontstaan; dus een oog, dat zoveel ingewikkelder is dan een horloge, zeker niet. Aangezien men in de achttiende eeuw nog geen inzicht had in het darwinistische mechanisme van natuurlijke selectie, klonk deze

analogie zeer overtuigend.

David Hume plaatste er evenwel meerdere vraagtekens bij. Zo lijkt de functionele complexiteit in de natuur niet op één maar op meerdere makers te wijzen, waarbij de ene beter werk aflevert dan de andere. Er zijn ogen die werken, maar er zijn er ook die niet werken. Hume suggereerde dat de analogieën die men in de zogenaamde natuurlijke religie gebruikt, vals of misleidend zijn.

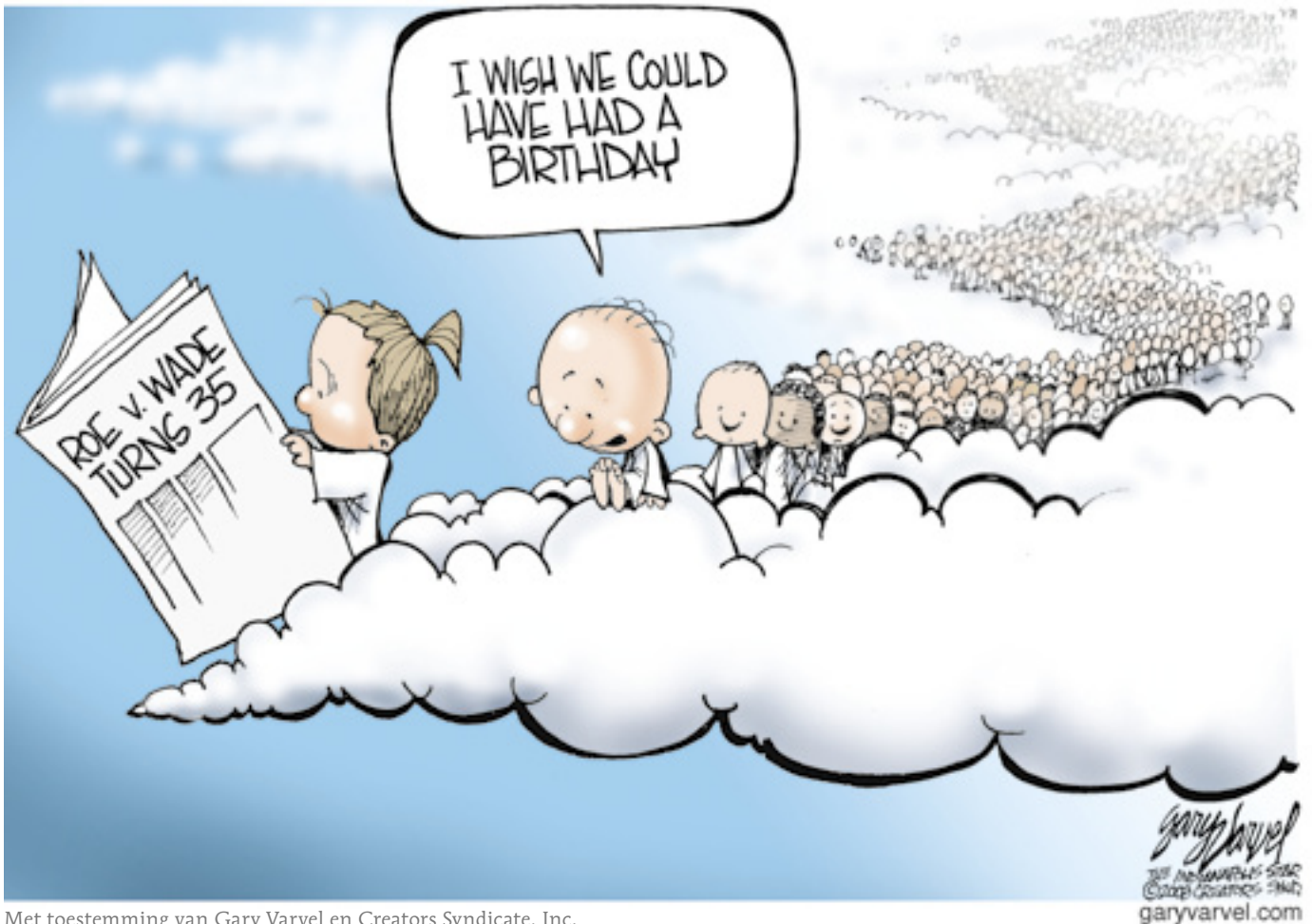
Een zinvolle analogie stelt vast dat twee zaken één of meerdere eigenschappen gemeenschappelijk hebben, en leidt daaruit af dat ze wellicht ook een andere eigenschap met elkaar gemeen hebben. Bijvoorbeeld:

Een gitaar bestaat uit een klankkast en snaren. Een viool bestaat ook uit een klankkast en snaren. Een gitaar kan harmonieuze klanken voortbrengen, een viool ook. Een gitaar is een muziekinstrument, dus een viool zal ook wel een muziekinstrument zijn.

Uit de feiten blijkt dat deze analogie correct is. Ook iemand die nooit

Met toestemming van Gary Varvel en Creators Syndicate, Inc.

Met toestemming van Gary Varvel en Creators Syndicate, Inc.

eerder een viool zag, kan empirisch vaststellen dat ze gebruikt wordt om muziek te maken. Het is niet zo moeilijk om in te zien dat analogieën ook makkelijk fout kunnen lopen. Het gemeenschappelijke van een aantal eigenschappen, betekent lang niet altijd dat ook andere eigenschappen gemeenschappelijk zijn. Bijvoorbeeld:

Een haai zwemt in het water. Een dolfijn zwemt ook in het water. Een haai is gestroomlijnd, een dolfijn ook. Een haai heeft een rugvin, een dolfijn ook. Een haai is een vis, dus een dolfijn zal ook wel een vis zijn.

Wie deze conclusie aan een empirische toetsing onderwerpt stelt al snel vast dat ze fout is. Een dolfijn blijkt geen vis maar een zoogdier te zijn.

De analogieën in de natuurlijke religie die David Hume bekritiseerde, gaan op dezelfde manier de mist in. Ogen zijn wel functioneel en complex, zoals uurwerken, maar anders dan uurwerken zijn ze niet bedacht en intentioneel gemaakt. Ze zijn op

een blinde en ongerichte manier geëvolueerd, door de werking van natuurlijke selectie. Op – jawel – analoge wijze houden de analogieën in de tekening met de ongeboren tweeling geen steek.

Basiskennis van informele logica en inzicht in drogredenen kan helpen om nonsens te doorprikken

Het loopt al fout met de basisvergelijking. Een sceptische, atheïstische foetus wordt impliciet vergeleken met een sceptische, atheïstische volwassene. De foetus gelooft niet dat zijn moeder bestaat, 'net zoals' de volwassene niet gelooft dat god bestaat. Maar foetussen hebben dergelijk denkvermogen niet. Ze kunnen niet gelovig of ongelovig zijn. Ze kunnen niet praten, noch weten dat ze een moeder hebben. Bijgevolg kunnen ze het bestaan van hun moeder ook niet betwisten.

Het probleem is niet enkel dat de eindconclusies – een moeder bestaat wel degelijk, dus god ook, en er is leven na de geboorte, dus ook na de dood – vals zijn. Er schort ook iets aan de redenering zelf. Het problematische is hier niet dat men vissen met dolfijnen vergelijkt om tot de valse conclusie te komen dat dolfijnen vissen zijn, maar dat men een analogie maakt tussen vissen en pompoenen.

Als we even accepteren dat de vergelijking toch zinvol is, dan is meteen duidelijk dat men er even gemakkelijk manifest foute conclusies kan uit afleiden. Bijvoorbeeld: 'Broertje, denk jij dat we ook na onze geboorte in water zullen leven? En dat we gevoed zullen worden door een buis die aan onze navel vastzit?' Waarop de andere foetus antwoordt: 'Ja, natuurlijk. Waar zouden we anders in leven? Aan land zouden we snel verstikken. Ik kijk er naar uit om wat meer ruimte te hebben om rond te zwemmen, want hier wordt het enigszins krap. En hoe zouden we ons

anders moeten voeden dan langs onze navel? Toch niet door onze mond? Doe niet belachelijk.'

Deze analogieën zijn uiteraard vals, maar we hebben geen goede reden om de analogieën in de tekening als meer plausibel te beschouwen. Het is niet omdat een moeder bestaat, dat daarom ook god bestaat. Het is niet omdat er leven na de geboorte is, dat er ook leven na de dood is. Zoals David Hume al aangaf, kunnen we hierover slechts iets te weten komen door empirische toetsing.

DE KRACHT VAN BEELDEN

Ik vermoed dat het feit dat de bedenkelijke analogieën van de tweelingtekening een zeker succes kennen, ook te maken heeft met de tekening op zich. Als men enkel de tekst leest, zijn de vergelijkingen en afleidingen minder overtuigend. Het is in bepaalde religieuze kringen een veelbeproefde techniek om betwistbare opvattingen makkelijker

ingang te doen vinden door middel van afbeeldingen en cartoons.

Zo ken ik er een waarbij je een rij ziet van honderden baby's die zich in de hemel bevinden. Vooraan leest er eentje de krant, meer bepaald een artikel met als titel: '35e verjaardag Roe versus Wade', een verwijzing naar de uitspraak van het Amerikaanse grondwettelijk hof die abortus legaliseerde. Een baby verderop in de rij zegt: 'Ik wou dat wij ook een verjaardag hadden kunnen vieren.' De lange rij baby's staat uiteraard symbool voor de abortussen die *Roe versus Wade* mogelijk maakte.

De kans dat men spontaan kritische bedenkingen maakt als men enkel de woorden leest, is vrij groot. Maar wie de cartoon ziet, met de wolkjes, de baby's en de tekstballon, riskeert gemakkelijker te worden misleid. Een beeld is duizend woorden waard, dat gaat ook op voor wie een valse redenering wil overbrengen. De cartoon werkt direct in op onze

emoties, de woorden spreken eerder ons rationele denken aan.

Nog zo'n cartoon, in dezelfde sfeer. We zien opnieuw een omgeving die de hemel voorstelt. Een volwassen man zit naast een baby op een wolk. De man zegt: 'Ik ben gestorven terwijl ik wachtte op stamceltherapie. En jij?' Waarop de baby antwoordt: 'Ik was een embryo in een onderzoeksprogramma naar stamceltherapie.'

De analogieën in dergelijke tekeningen zijn niet enkel misleidend of vals, ze zijn ook agressief. De laatste cartoon bijvoorbeeld suggereert dat het gebruik van embryo's in wetenschappelijk onderzoek gelijkstaat aan het doden van een – pratende en redenerende – baby. Basiskennis van informele logica en inzicht in drogredenen kan helpen om dergelijke nonsens te doorprikken.

Johan Braeckman

IN MEMORIAM LIVA THUET

Diep bedroefd hebben we op 14 maart de vrijzinnig-humanistische afscheidsplechtigheid bijgewoond van onze voormalige Feniksvoorzitster Liva Thuet. Iedereen die haar heeft gekend, was erg aangegrepen door haar overlijden. Na die eerste verbijstering blijft nu een oprechte, diepe bewondering.

Vanuit Feniks vzw zijn we haar enorm dankbaar voor haar dynamische enthousiasme binnen onze vereniging. We zijn fier dat we jarenlang hebben mogen meegenieten van haar daadkrachtige en rechtlijnige inzet. Liva stond als voorzitter garant voor mooie en serene plechtigheden. Zij had het talent diegenen die onze werking nog niet kenden te bereiken en te begeisteren. Liva deelde graag haar visie en waarden met ons allemaal en nam stevast alle tijd voor de medewerkers van onze vzw.

Dit terwijl ze zich als vrijzinnige, Gentse persoonlijkheid nog in tal van verenigingen engageerde. Zo was ze

actief als bestuurslid van Recht op Waardig Sterven, erevoorzitster Zorglid Rode Kruis-Vlaanderen en gewezen bestuurslid van het Vrijzinnig Centrum Geuzenhuis. Het was onder meer haar warme medemenselijkheid en haar belangeloze toewijding, die haar voor de Feniksmedewerkers typeerden. We zullen haar daarnaast zeker ook blijven herinneren als een sierlijke, hartstochtelijke en trotse dame. Liva is, trouw aan haar filosofische overtuiging én na een moedig bestreden ziekte, bewust en omringd door haar naasten, sereen heengegaan op 8 maart 2012.

Liva, je laat een ongelofelijke leegte na. Bedankt voor de steun, vriendschap en warmte die je ons gaf. Bedankt voor alles wat je deed en voor wie je was. We hebben zoveel van jou geleerd ... alleen niet wat het is om je nu te moeten missen.

Liva, we zullen je nooit vergeten!

Namens Feniks vzw,
Freia DeBuck

‘De hoer van de duivel’

door Freddy Mortier

In september 2011 publiceerde Freddy Mortier, hoogleraar ethiek aan de UGent en decaan van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte, zijn boek ‘De hoer van de duivel. Illusies en godsgeloof’. Hierin onderwerpt Mortier de zogenaamd rationele gronden voor het godsgeloof aan een kritisch onderzoek. Dirk Verhofstadt, doctor in de moraalwetenschappen en docent Media en ethiek (UGent), bespreekt het boek en gaat na welke hypothese het meest bestand is tegen kritiek: het bestaan van God, of het niet-bestaan ervan.

TWEE HYPOTHESEN

Bestaat God? Het is wellicht een van de meest gestelde vragen in de moderne geschiedenis. Veel gerenommeerde geleerden hebben geprobeerd er een antwoord op te geven. Zonder sluitend resultaat evenwel, want net zomin als men het bestaan van God kan bewijzen, is het onmogelijk om het niet-bestaan van God aan te tonen.

Mocht God bestaan, dan zou men dit wellicht wel kunnen bewijzen. Een door God geschapen universum zou een ander zijn dan hetgeen we hebben leren kennen: de evolutie en de aard van het leven zou er bijvoorbeeld helemaal anders uitzien. Als God niet bestaat, dan is het inderdaad onmogelijk om dat te bewijzen, maar we kunnen wel aantonen dat zijn bestaan zeer twijfelachtig is.

In feite gaat het om twee hypothesen: ofwel bestaat God, ofwel bestaat God niet. Volgens het kritisch rationalisme van Karl Popper is het onze taak om na te gaan welke hypothese het meest bestand is tegen kritiek.

Kerkvaders als Ambrosius, Augustinus

en Thomas Van Aquino brachten een batterij argumenten aan om het bestaan van God te bewijzen. Vooral Van Aquino leverde daaraan veel denkwerk met zijn beruchte godsbewijzen, overeenkomstig met het werk van Aristoteles. Zo stelde hij dat ‘het bestaan van God kan worden aangetoond door het concept verandering. Er moet een oorzaak zijn voor alle veranderingen. De eerste beweging is God.’ Het is een redenering die eeuwenlang – zelfs tot vandaag – wordt aangenomen, maar die wetenschappelijk niet kan worden aangetoond.

**We kunnen wel aantonen
dat het bestaan van God
zeer twijfelachtig is**

Over het al dan niet bestaan van God kunnen we eindeloos discussiëren, maar met enkele logische redeneringen is het eenvoudig om aan te tonen dat de hypothese dat God niet kan bestaan sterker is dan de hypothese dat God wel bestaat.

Neem bijvoorbeeld de algemeen gangbare gedachte binnen de monotheïstische godsdiensten dat God oneindig goed, almachtig en alwetend zou zijn. Het is een beeld dat veel gelovigen nog steeds koesteren als een houvast in moeilijke tijden. Maar wat blijft van die visie over als we de wereld en de geschiedenis overschouwen? Was God algeod terwijl talloze onschuldige wezens werden gedood in naam van diezelfde God? Was God almachtig toen hij de ergste plagen op de mensheid losliet, van de pest over de overstroming van Lissabon (in 1755) tot de Holocaust? En was God alwetend toen hij tal van massamoordenaars zoals Stalin, Hitler en Mao hun gang liet gaan?

Waarom kwam die almachtige God niet tussenbeide? Waarom hielp hij de talloze joden niet die tijdens de oorlog naar de gaskamers werden gevoerd door soldaten die koppelriemen droegen met de tekst ‘Gott mit uns’? Had hij geen interesse voor hen of was hij onwetend over het lot van die talloze onschuldigen? Of wist God het wel maar is hij toch niet almachtig?

In *De hoer van de duivel* ontkracht Freddy Mortier, hoogleraar ethiek aan de Universiteit Gent, elke rationele basis waarom we zouden geloven in een bovennatuurlijke god. Anders dan de zogenaamde 'nieuwe atheïsten' die hun overtuiging kracht bijzetten door te verwijzen naar de schadelijke effecten van het geloof, vertrekt Mortier juist van de godsdienstige claims dat God wel degelijk bestaat én dat ze dat 'rationeel' kunnen verklaren.

Wie beelden van rampen ziet, stelt vast dat overlevenden vaak God danken voor hun overleven in plaats van hem te beschuldigen dat hij zijn 'almacht' niet heeft gebruikt om de onschuldige slachtoffers te vrijwaren

Niet dat de auteur zich niet bewust is van allerlei misstanden in naam van religies, denk aan de mishandeling van vrouwen en homoseksuelen in tal van islamitische landen en het fanatisme dat in elke vorm van orthodox geloof voorkomt. Mortier erkent zelfs dat religie een positief potentieel heeft. Maar, dat komt dan enkel tot uiting in zogenaamde lekenstaten waarbij gelovigen de anderen met rust laten en hun waarden niet opdringen. Hij beperkt zich ook tot de theïstische god die niet alleen het meest voorkomt, maar die vanuit de rede nog minder verdedigbaar is dan andere vormen van geloof.

THEODICEE VAN DE APATHIE

'Bijna tweeduizend jaar lang heeft het overgrote deel van de christenen de rede behandeld als de hoer van de duivel', aldus Mortier. Dat is niet onlogisch, want 'juist redeneren' was de oorzaak van veel twijfel en geloofsafval. Neem de onrechtvaardigheden die dagelijks

voorkomen, zoals bijvoorbeeld een vliegtuigongeval waarbij iedereen omkomt, op één kind na. Moeten we in dat geval God loven voor de 'redding' van dat ene kind, of hem vervloeken voor de dood van honderden medemensen? Wie beelden van rampen ziet, stelt vast dat overlevenden vaak God danken voor hun overleven in plaats van hem te beschuldigen dat hij zijn 'almacht' niet heeft gebruikt om de onschuldige slachtoffers te vrijwaren.

Tenzij God zich niets aantrekt van het leed dat door rampen veroorzaakt wordt (rampen die, volgens de logica van de alwetendheid en almacht, door hem veroorzaakt zijn). In het beste geval zou er dan nog enkel een 'theodicee van de apathie' kunnen bestaan. God is dan namelijk ongevoelig voor elk menselijk lijden. Onze problemen interesseren hem dan niet, wat haaks staat op zijn vermeende rechtvaardigheid.

'Het probleem van het kwaad blijft het krachtigste argument tegen een algoede weldadige God', aldus Victor Stenger. Geestelijke leiders en theologen zullen het lijden toewijzen aan de mens zelf. 'Die is verantwoordelijk voor het kwaad in de wereld', is hun stelling. Maar wat met alle rampspoed die niet het gevolg is van de mens? Denk aan aardbevingen en virussen.

Nog moeilijker is het probleem wat gelovigen nu echt moeten geloven. Als christenen het juist hebben, dan zijn de aanhangers van alle andere godsdiensten blijkbaar verkeerd. En zelfs binnen het christendom, net zoals in de islam, bestaan er nog tal van variaties met andere visies en gebruiken.

Volgens theologen staat de waarheid in de geopenbaarde teksten, maar ook dat is problematisch, want er is in de geschiedenis blijkbaar heel wat geopenbaard, vaak tegenstrijdige zaken. En zelfs als men vasthoudt aan een 'oorspronkelijke' tekst zoals de Bijbel, stuit men op feiten en contradicties die in strijd zijn met de natuurwetenschappen. Neem het hele

scheppingsverhaal en de berekening dat dit zou gebeurd zijn in het jaar 4004 voor Christus. Wat dan met al die fossielen, grottekeningen en skeletten van mensachtige wezens die veel ouder zijn?

Moderne gelovigen zullen dan weer zeggen dat ze de Bijbel niet letterlijk volgen maar een aantal zaken voor 'waar' aannemen en geloven. 'Het belangrijkste gevolg van die omwenteling zou zijn dat de inhoud van de christelijke theologie niet meer de waarheidsgrond vormt van de christelijke ethiek, maar dat die ethiek zelf vooropstaat.'

NON SEQUITUR

Mortier ondergraaft met overtuiging de zogenaamde ontologische, kosmologische en analogische godsbewijzen, en toont de interne contradicties van het theïsme aan. Zo schermde Thomas Van Aquino met het argument dat God de oorzaak van alles is. Maar dat moet dan ook gelden voor de eerste oorzaak.

In plaats van 'blind' te geloven is het juist onze plicht om lichtgelovigheid te bestrijden

William Paley vergeleek de wereld dan weer met een horlogemaker. Iemand heeft dat horloge gemaakt, dus moet ook de wereld door iemand gemaakt zijn. Neem de complexiteit van het oog, dat zo perfect is dat alleen een bovennatuurlijk wezen dit kan gemaakt hebben. Maar wat bewijst dit? Dat een god dit heeft geschapen? Heeft hij dan ook alle oogproblemen geschapen, zoals kleurenblindheid, of veel erger, trachoom en rivierblindheid?

In plaats van 'blind' te geloven is het juist onze plicht om lichtgelovigheid te bestrijden. De auteur verwijst naar de Britse filosoof William Clifford die het voorbeeld aanhaalt van een reder die onzeker is over de zeewaardigheid van zijn schip, maar het toch laat vertrekken omdat hij 'gelooft' dat het

niet zal zinken. Tot dat wel gebeurt. Juist dat 'geloof' van de rede, zijn gebrek aan kritisch denken, ligt aan de basis van de ellende.

Ook het evidentialisme, namelijk dat je een reden moet hebben om in iets te geloven, houdt wat het theïsme betreft wetenschappelijk geen stand. Er moet immers 'een positieve relatie

Maar in elk van die gevallen gaat het om puur menselijke scheppingen door kunstenaars die een talentrijke verbeeldingskracht combineren met een sterk ontwikkelde techniek. Landschappen kunnen trouwens wetenschappelijk verklaard worden vanuit de fysische geografie.

Ook andere vormen van godsbewijs

dan ook als een soort *Wikipedia*. 'Het boek werd in de loop van vijfhonderd jaar samengesteld door auteurs die in verschillende stijlen en dialecten schreven, uiteenlopende opvattingen over God hadden en verschillende namen voor de hoofdpersonen gebruikten. En het onderging willekeurige bewerkingen waardoor het vol tegenstrijdigheden, overlappingsen en *non sequiturs* staat.' Wat zeker is, is dat kerkleiders nadien allerlei geloofspunten hebben toegevoegd, zoals de maagdelijkheid van Maria en het bestaan van de Heilige Geest, zaken die bij stemming onder bisschoppen werden aanvaard.

Er blijft maar één optie open: de twijfel en de noodzaak om voorvallen te begrijpen via onze rede

Wie na lezing van dit boek nog steeds gelooft dat de Bijbel de woorden van God bevat, is ofwel analfabeet, ofwel geïndoctrineerd, ofwel van kwade trouw. Mortier bewijst overtuigend dat religies mensenwerk zijn en alleen daarom al onvolmaakt. Er blijft maar één optie open: de twijfel en de noodzaak om voorvallen te begrijpen via onze rede. In die zin spoort de auteur met Kant die in twee woorden de essentie van de Verlichting uitlegde: 'Sapere Aude'.

Dirk Verhofstadt

Freddy Mortier, De hoer van de duivel. Illusies en godsgeloof. Acco: 2011, 403 blz. ISBN 9789033484551.

© Norbert Van Yperzeele

zijn tussen enerzijds overtuigingen of hypothesen en anderzijds de redenen en gronden die men daarvoor aandraagt', aldus Mortier. Zo is het sterker te geloven dat de mens recht loopt vanuit de evolutietheorie, dan bijvoorbeeld de aanname dat mensen recht kunnen lopen omdat 'zij een geest hebben die naar boven stijgt en hen op kapstokachtige wijze overeind houdt.'

Het 'voelen' dat iets door een bovennatuurlijke kracht geschapen is, zoals een mooi landschap, kan leiden tot een overtuiging, maar daarmee is het nog geen bewijs dat God bestaat. Mensen kunnen hetzelfde ervaren bij het aanhoren van 'goddelijke' muziek, het zien van een prachtig kunstwerk of het lezen van een subliem gedicht.

zoals apofatisme en fictionalisme doorstaan de toets van de rationele logica niet. Want dan komt elk denkbeeld, ook waanideeën waarvoor men psychiatrisch kan worden gecollocéerd, in aanmerking als bron van religie.

Blijft nog de openbaring. In het bijzonder het leven van Jezus Christus, die door twee miljard mensen wordt gezien als een moreel voorbeeld. Alleen weten we weinig over deze Jezus. Er bestaan wel enkele vage verwijzingen naar hem, maar de evangeliën werden pas vele decennia na zijn dood neergeschreven door mensen.

De Amerikaanse evolutiepsycholoog Steven Pinker beschouwt de Bijbel

FONDS LUCIEN DE CONINCK & SKEPP

In deze Geus vertellen Tom Schoepen en Francine Ronsse over hun vrijwilligerswerk bij respectievelijk SKEPP en het Fonds Lucien De Coninck.

Francine Ronsse

© Gerbrich Reynaert

Francine Ronsse, is bestuurslid en noest werkende vrijwilligster bij het Fonds Lucien De Coninck. Het Fonds wil, in een geest van vrijzinnig humanisme en interdisciplinariteit, wetenschappelijke onderzoekers aan Vlaamse universiteiten en onderzoekscentra stimuleren. Dit doen ze door onder andere de Prijs Lucien De Coninck toe te kennen aan verdienstelijke vorsers die zich onderscheiden door een hoog wetenschappelijk niveau en maatschappelijke acties die getuigen van vrijzinnig-humanistisch engagement in de geest van Lucien De Coninck.

Hoe lang bent u al vrijwilliger voor het Fonds Lucien De Coninck (FLDC)?

Ik ken het Fonds al sinds de oprichting ervan, via hun tweejaarlijkse prijs. Veel van de laureaten waren mij, als biologe en oud-studente van prof. De Coninck, niet onbekend. Maar ik was zeker niet van bij het begin actief als vrijwilligster. Dat zou pas later gebeuren.

Hoe kwam u bij het FLDC terecht?

In 2004 werd ik het slachtoffer van een zwaar verkeersongeval, waardoor ik een lange rust- en revalidatieperiode moest inlassen. Desondanks wou ik mijn tijd toch nuttig besteden. Daarom ging ik als biologe-vrijwilligster aan de slag aan de Ugent, bij de dienst Mycologie en het Museum voor Dierkunde van de faculteit Wetenschappen.

Zo kwam ik in contact met enkele oude bekenden, waarvan er sommigen bij het Fonds zaten. Dankzij hen bleef ik op de hoogte van alle activiteiten en lezingen en al vlug bleek dat alle hulp welkom was. Ik ben dan ook zonder te twijfelen toegetreden tot het bestuur, waar ik nog altijd deel van uitmaak.

Wat zijn uw taken als vrijwilligster bij het FLDC?

Ze hadden vooral hulp nodig bij het bekendmaken van de activiteiten. Ik heb het dan ook op mij genomen om zo veel mogelijk affiches te verspreiden, in alle gebouwen van de Ugent en de Hogeschool: mijn klassieke Gentse afficherondrit, die ik nog altijd afleg. Daarnaast kunnen ze op me rekenen voor allerlei taken zoals brieven vouwen, postzegels plakken, stoelen klaarzetten bij debatten en lezingen, en flyers uitdelen.

Wat is het fijnste aspect van uw vrijwilligerswerk?

Zoals gezegd heb ik zelf nog bij prof. De Coninck gestudeerd. Mijn bewondering voor hem, zowel als mens als professor Dierkunde, is me altijd bijgebleven. Alle energie die ik aan het Fonds besteed, ervaar ik als een aangename aanvulling op mijn dagdagelijkse leventje. Ik heb er dan ook nog geen moment spijt van gehad.

Een waardevol pluspunt is het sociale aspect: wederzijdse vriendschap en een begripvolle samenwerking tussen de (bestuurs)leden, het ontmoeten van andere leden, de kans om in contact te komen met een breed scala aan interessante mensen, elk met hun eigen visies en denkwijzen.

Wat zijn de minst leuke aspecten?

Ik zie eigenlijk geen (of toch heel weinig) onaangename kanten. Toch irriteer ik me soms bij het ophangen van affiches: veel uithangborden zijn te klein en daardoor volledig volgeplakt met veelkleurige, studentikoze aankondigingen van danspartijtjes, drinkfeesten en concerten. Daar sta je dan met je uitnodigingen voor boeiende lezingen van internationale sprekers. Vaak is na minder dan een week alles al afgerukt of overplakt.

Wat is uw mooiste herinnering?

In september 2009 was het de honderdjarige geboortedag van Lucien De Coninck, wat we wilden vieren door zo veel mogelijk biologen samen te brengen die hem nog gekend hebben. Tientallen weken zijn we bezig geweest met opzoekingswerk. Het was voor iedereen verrassend dat we om en bij de driehonderd oude bekenden van prof. De Coninck hebben kunnen motiveren om te komen. Heerlijk om opnieuw een babbeltje te kunnen slaan met die vroegere kennissenkring, ik heb er ten volle van genoten.

Welke rol speelt het vrijzinnig humanisme in je vrijwilligerswerk?

Mijn vrijzinnig-humanistische levensbeschouwing, ondersteund door mijn opleiding als biologe, is mijn basishouding op alle momenten en in alle situaties waarin ik terechtkom. Dat uit zich in mijn permanente tolerantie en diepgeworteld engagement, mijn respect voor solidariteit, openheid, vrijheid van geest en onafhankelijkheid.

Het belangrijkste is voor mij een waardevolle dialoog en het kunnen inspelen op de wensen en noden van mijn evenmensen. Ecologische waarden liggen mij ook zeer nauw aan het hart, maar mijn positieve ingesteldheid

wordt wat dat betreft overschaduwd door de omvangrijkheid, complexiteit en impact van problemen als overbevolking, hongersnood, armoede, klimaatsverandering, gebrekkig onderwijs, enzovoort.

Al die problemen zijn danig met elkaar verweven, en dreigen onze aarde en alle fauna en flora, met inbegrip van onze menselijke soort, ernstig in gevaar te brengen. Tenzij er ooit een richtinggevende oplossing wordt gevonden.

Heeft het Fonds Lucien De Coninck nog vrijwilligers nodig?

Het Fonds bestaat uit een hechte ploeg vrijwilligers, maar helpende handen komen altijd van pas, zeker bij grotere activiteiten.

Welke droom zou u nog graag met het FLDC willen verwezenlijken?

Het gedachtegoed van prof. De Coninck in ere houden, en dat blijft zeker niet bij dromen.

MEER INFO?

Bezoek de website van het FLDC op www.fondsluciendeconinck.be.

Tom Schoepen

Hoe lang bent u al vrijwilliger voor SKEPP?

Ik ben lid geworden in 1996 (*telt na en schrikt*) ... dat is al zestien jaar!

Hoe kwam u bij SKEPP terecht?

Dankzij Etienne Vermeersch. Toen ik nog moraalwetenschappen studeerde zag ik hem in de Blandijn een oproep doen om lid te worden van SKEPP. De manier waarop hij uitlegde wat het skepticisme¹ inhoudt en hoe SKEPP te werk gaat, vond ik – bovenop zijn lessen over geloof en bijgeloof – zo inspirerend dat ik lid werd.

Dat ik hierdoor zo geïntrigeerd was, heeft een voorgeschiedenis: mijn broer is Getuige van Jehova. Ik heb me altijd al kritische vragen gesteld bij zijn opvattingen, in het bijzonder bij zijn creationisme. De discussies die daaruit voortvloeiden, hebben zeker een kritische reflex bij mij getriggerd.

De kiem daarvan werd dan weer iets vroeger gelegd, bij mijn overstap van een katholieke school naar het gemeenschapsonderwijs. Die merkbaar andere mentaliteit, en het pedagogische klimaat daar, waren enorm bevrijdend en stimulerend. Dat gold bij uitstek voor de lessen zedenleer.

Mijn skepticisme en engagement voor SKEPP zijn dus ontstaan als reactie op één ding, het creationisme van mijn

broer. Dat geldt, denk ik, voor de meeste skeptici: niemand wordt geboren als een totaal-skepticus, die reflex wordt eerder aangewakkerd door iets dat je tegen de borst stuit. Weinigen beslissen ook om uit puur theoretisch-filosofische redenen bij een skeptische organisatie te gaan, men vertrekt meestal vanuit de praxis.

Zelfs mensen als Wim Betz, stichtend lid van SKEPP en een van de belangrijkste figuren in de strijd tegen de erkenning van alternatieve geneeswijzen. Hij heeft zélf nog homeopathie bedreven! Totdat hij vaststelde dat hij aan een van zijn patiënten, een dame die heel tevreden was over de behandeling en 'genezen' leek, het verkeerde middel had voorgeschreven. Dat was voor hem de aanleiding om zichzelf kritisch in vraag te stellen.

Wat zijn uw huidige taken bij SKEPP?

Sinds 1998 ben ik bestuurslid. Daarnaast zit ik nog altijd in de kernredactie van ons tijdschrift Wonder en is gheen Wonder, en speel ik een grote rol in alles wat met de website te maken heeft. Verder blijf ik actief debatteren en discussiëren op fora.

Zelf zou ik mijn functie bij SKEPP omschrijven als die van 'bruggenbouwer' of verbindingsman: de vinger aan de pols houden, onze coryfeeën alarmeren en hun analyses en argumenten doorcommuniceren naar 'het brede publiek'.

Hierbij zagen we altijd weer, tot vervelens toe, dezelfde kwesties en 'argumenten' terugkomen. Die speelde ik dan door naar mensen als Vermeersch. Op basis van hun output kon ik die terugkerende thema's als FAQ's (*Frequently Asked Questions*) structureren op onze website. Zo moet je niet voortdurend hetzelfde herhalen, volgens dezelfde patroontjes ... daar word je moedeloos van!

Dat brengt ons naadloos tot de volgende vraag: wat zijn eigenlijk de minst leuke aspecten van uw vrijwilligerswerk?

Het vechten tegen de bierkaai (*zucht*). Je mag als scepticus nooit te veel verwachten van het resultaat van al je inspanningen. Het helpt wel om te weten dat mensen heel veel psychische barrières moeten overwinnen voor ze tot een *attitude change* komen.

Affectieve factoren blijven primeren op cognities, met die laatste kun je veel flexibeler omgaan. Als dat gebeurt omdat men niet beter weet, tot daar, maar ik kan er echt niet tegen als dat wordt ingegeven door allerlei verborgen agendapunten. Intellectuele oneerlijkheid, daarvoor ben ik vreselijk allergisch. Geen enkel sterk verdund homeopatisch middelje zal daar iets aan kunnen verhelpen.

Verder begrijp ik niet dat mensen zo lichtgeraakt reageren als je hun wereldbeeld ter discussie stelt. Mij is dat volkomen vreemd, ik vind het juist een heerlijk gevoel om overtuigingen, waarvan je merkt dat ze niet deugen, opzij te schuiven en te vervangen door beter doordachte opvattingen.

Nog iets waar ik me aan erger zijn de vele vooroordelen en de voortdurende valse beschuldigingen aan het adres van SKEPP, bijvoorbeeld dat we omgekocht zouden zijn door de farmaceutische industrie. *Bullshit*: onze boekhouding is open, kijk ze gerust na.

Veel mensen lijken ook te denken dat we emotionele freaks zijn. Onzin! Er is een juiste plaats en context voor alles, dat houd ik altijd in m'n achterhoofd.

Mijn moeder is bijvoorbeeld diepgelovig: een volks geloof met een flinke dosis Mariadevotie. Zo laat ze altijd een kaars in huis branden. Geen haar op mijn hoofd dat eraan denkt daarover te beginnen zaniken! Ik steek die zelfs terug aan als ze dooft, omdat ik weet hoe belangrijk dat voor haar is. Dat heeft niets te maken met verzaken aan je scepticisme.

Skeptici zijn lang niet zo drammerig of agressief als ze worden afgeschilderd. Dat komt volgens mij omdat de pen vaak zoveel scherper is dan het gesproken woord. Op papier durven we al eens woorden te gebruiken als 'kankerkwak' (in verband met een arts die dubieuze, onzinnige therapieën sleet aan zijn wanhopige kankerpatiënten en daar bakken geld mee verdiende). Soms is dat nodig om mensen wakker te schudden. De intensiteit van de actie stijgt bij SKEPP altijd naargelang de schadelijkheid van het fenomeen dat we bestrijden.

© Stephan Vanfleteren

Tom Schoepen is bestuurslid, webmaster en redacteur bij SKEPP (Studiekring voor Kritische Evaluatie van Pseudo-wetenschap en het Paranormale), SKEPP onderzoekt beweringen en verschijnselen die volgens de huidige stand van de wetenschap bijzonder onwaarschijnlijk of onmogelijk zijn. SKEPP wil, vrij van religieuze of politieke opvattingen, het 'brede publiek' hierover informeren en waarschuwen.

Wat zijn de fijnste aspecten?

Deel uitmaken van een organisatie die je ziet groeien en professionaliseren.

Ik blijf graag in discussie gaan met creationisten, vooral omdat je daardoor je arsenaal aan argumenten steeds verder uitbreidt en verfijnt. Het blijft een zekere amusementswaarde hebben.

Hoewel de kracht van het woord en het argument zelden volstaan om iemand van mening te doen veranderen, blijft het verspreiden van rationele argumenten belangrijk. Er zal altijd wel iets doorsijpelen in iemands *belief system*. Daardoor kan die persoon later, eventueel onder invloed van andere factoren, wel bijdraaien.

Wat is uw mooiste moment bij SKEPP tot nu toe?

Op persoonlijk vlak: het moment waarop ik bestuurslid werd. Ook mijn bijdrage tot de groei van SKEPP is iets waarop ik niet zonder trots terugkijk.

In de periode 1990-1997 telde SKEPP vijftig tot zestig leden. Ik heb me daar toen keihard ingesmeten, de deuren van alle faculteiten platgelopen en eindeloos geflyerd. Mede dankzij die inzet is het ledenbestand merkbaar uitgebreid, tot meer dan 160 leden. Jean Paul Van Bendegem heeft daar ooit een statistische analyse van gemaakt en noemde dat het 'Schoepen-effect'.

Een ander persoonlijk hoogtepunt is het uit de grond

stampen van onze website, waarover ik het al eerder heb gehad.

Hetzelfde geldt voor ons tijdschrift, dat werd opgestart door Tim Trachet. Aanvankelijk was het nauwelijks meer dan een nieuwsbrief. Steunend op mijn opleiding als grafisch vormgever heb ik daar veel energie in gestoken. Onder mijn hoofdredacteurschap is het geëvolueerd tot wat het nu is. De kernredactie werd stelselmatig uitgebreid, onder meer met Johan Braeckman en Griet Vandermassen, die nu als hoofdredacteur de fakkel van mij heeft overgenomen.

Als organisatie vind ik vooral onze impact op bepaalde dossiers mooi. Zonder SKEPP zou alternatieve geneeskunde al lang erkend zijn, daar ben ik zeker van. Die impact deed zich ook internationaal gevoelen. Wim Betz wist via een geheim rapport dat de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) op het punt stond homeopathie te erkennen. Hij heeft er toen voor gezorgd dat er een groots opgezet internationaal artikel werd gepubliceerd, ook in de VS, waar het de aandacht trok van The Lancet. Onder die toenemende druk heeft de WHO uiteindelijk zijn staart ingetrokken. Van resultaat gesproken!

Op menselijk vlak koester ik de warme vriendschappen met onder andere Etienne Vermeersch en Wim Betz, twee mensen die ik als mijn intellectuele vaders beschouw.

Een mooie anekdote in dat verband is een vergadering in 2003 in Schilde, bij Gustaaf Cornelis thuis. Ook Etienne Vermeersch en Gustaafs vader, Jef Cornelis, waren aanwezig. Op een bepaald moment – er was al heel wat alcohol gevloeid – stapte Jef op Vermeersch af, gaat achter hem staan, legt beide handen amicaal op zijn schouders en zegt: ‘Etienne, jong, gij gaat voor ons eens een liedje zingen.’ In tegenstelling tot wat iedereen verwachtte, staat Etienne op, neemt Jefs nep-micro vast, en begint in het Frans te zingen: ‘*Quand nous chanterons le temps des cerises / Et gai rossignol et merle moqueur ...*’ Strofe na strofe bracht hij daar *Le temps des cerises*.

In het begin reageerde iedereen nog jolig en lacherig, maar naarmate het lied vorderde zaten we daar allemaal met een krop in de keel. Nog een bewijs dat rationaliteit en emotionaliteit, of zelfs sentimentaliteit, geen onverenigbare eigenschappen zijn!

Welke rol speelt het vrijzinnig humanisme in uw vrijwilligerswerk?

Mijn vrijzinnig-humanistische overtuiging is onlosmakelijk verweven met mijn scepticisme en engagement binnen SKEPP. Het kritiekloos slikken van opinies is sowieso nooit aan mij besteed geweest: de intellectuele bevrijding van zich niet door dogma's te laten beperken is gewoonweg heerlijk.

Natuurlijk leef ook ik in pertinente onzekerheid, maar daarin ben ik een echte Camus-adept: ik heb geen boven-natuurlijke zaken nodig om met die existentiële onzeker-

heid en contingentie om te gaan. Als je weet dat het leven geen intrinsieke zin heeft begint de uitdaging om zelf zin te geven.

Daarnaast geloof ik dat iedereen, ongeacht achtergrond of intellectuele mogelijkheden, in staat is om helder te denken. Ik heb in Bobbejaanland mensen leren kennen die zonder veel scholing of diploma's helderder en kritischer nadachten dan veel kwieten die op de Blandijn rondlopen.

Heeft SKEPP nog vrijwilligers nodig?

Iedereen is welkom: hoe meer leden hoe beter. Er waait sinds kort ook een frisse wind: ‘Jong SKEPP’ is van de grond aan het komen. Je mate van engagement bepaal je zelf. Je kan ook passief lid zijn, of lid uit sympathie. Je wordt tot niets verplicht. Je moet ook geen schrik hebben: mensen zijn soms een beetje geïntimideerd door zo'n mondige omgeving, maar dat is helemaal niet nodig. Niet stagneren, dat is de opdracht!

Welke droom zou u nog graag met SKEPP willen verwezenlijken?

Wij zouden heel blij zijn mocht de terugbetaling van alternatieve geneeswijzen kunnen worden teruggedraaid. Terugbetaling is een gevaarlijk signaal, want mensen leiden daar namelijk de werkzaamheid uit af. Ook een terugkeer naar de situatie van voor de wet-Colla² zou ons tevreden stemmen.

Maar als we echt mogen dromen, zou ik wensen dat we SKEPP zouden kunnen opdoeken, omdat we overbodig geworden zijn.

MEER INFO?

SKEPP vzw
Studiekring voor Kritische Evaluatie van Pseudo-wetenschap en het Paranormale
F. Lecharlierlaan 44 bus 10, 1090 Brussel
Bezoek de SKEPP-website op <http://skepp.be>

Thomas Lemmens

Noten:

- 1 Sceptici schrijven scepticisme met een k om het te onderscheiden van het wijsgerige scepticisme, dat in de vijfde eeuw v.C. in Griekenland ontstond. Dit filosofische scepticisme stelt dat het streven naar betrouwbare kennis inherent problematisch, of zelfs onmogelijk is. Scepticisme aanvaardt wél hypothesen over de werkelijkheid, als ze maar de toets van het onderzoek doorstaan hebben.
- 2 In april 1999 werd de wet-Colla aangenomen, een kaderwet die de zogenaamde niet-conventionele behandelwijzen de mogelijkheid biedt om te ijveren voor een erkenning als beroepsgroep. Zo'n erkenning is echter na meer dan tien jaar nog geen feit. Van de wet-Colla zijn immers verschillende essentiële artikelen en uitvoeringsbesluiten nog niet in werking getreden.

CRASH

(A NOISE AS OF HEAVY THINGS BREAKING OR FALLING ON SOMETHING HARD)

Beste lezer,

Dit wordt de laatste column van Willem. Ik ben het zat. In minder dan een half jaar tijd werd mijn pc voor de derde maal het slachtoffer van een crash. Ik gebruik het woord niet graag, maar het zit wel lekker en er bestaat geen enkel equivalent voor in het Nederlands. Tenzij men het platweg heeft over een botsing, een ineenstorting, het te pletter vallen. Geef mij dan maar *crash*, daar zit muziek in. In tegenstelling tot de vorige keren is het doek dit keer definitief gevallen. Het is geen ordinaire worm die mijn systeem is binnengedrongen, maar een Trojaans virus waar je broek van afvalt. Hou je vast: ik werd bezocht door het *Bundespolizei*-virus!

Op zoek naar nog maar eens een tweedehands terreinwagen ben je braaf aan het surfen op www.autozone.be en na de tweede Range Rover Evoque met amper 174.589 km op de teller: bam! Dondert daar plots een kamerbreed rolluik naar beneden dat je scherm inpalm met de boodschap dat je een cybercrimineel bent. De *Bundespolizei* heeft ontdekt dat je kinderporno, sodomie (wat is dat?) en bestialiteit hebt gedownload. Komaan, zie je het mij al doen met pakweg een olifant of een krokodil? En ze gaan verder, grondig als ze zijn, de moffen: 'Es wurden auch Emails in Form von Spam, mit terroristischen Inhalten, verschickt. Diese Sperre dient dazu, Ihre illegalen Aktivitäten zu unterbinden!'

Het is niet zomaar een spam die je lachend wegwuift: de *Bundespolizei* kondigt zich aan met officieel brievenhoofd, National Cyber Crimes Unit, Achtung!!! Met drie uitroepingstekens. Gründlichkeit. Ze treden op namens de Bundesrepublik Belgien (De Wever zal het graag horen) en deinzen er zelfs niet voor terug om onze Belgische Leeuw (*L'Union fait la force*) te etale-

ren. Na al deze onthutsende dreigementen volgt geruststellend nieuws: je komt er vanaf met een boete van ocharme 100 €, weliswaar te voldoen binnen de 24 uur, waarna zal overwogen worden om je pc te deblokken.

Zo dus. Vermits je geen enkele van je talloze balkmenu's kan oproepen rest je niets anders dan je pc met de startknop uit te doven. Waarna je natuurlijk onmiddellijk heropstart, in de overtuiging dat de bui zal gaan liggen. Niet dus. Eerst krijg je een zwart gat, onmiddellijk gevolgd door de hete adem van de *Bundespolizei* in je cybernetische nek. En verder valt er niets aan te wrikken. Wat doe je dan als je iets intelligenter bent dan het landelijk gemiddelde? Je gaat op een andere pc hulp zoeken bij Google. Daar word je overdonderd door betweters die je Hijack This (Versie 2.05) en Spybot Free aanraden en dan krijg je fascinerende dingen zoals:

```
C:\WINDOWS\system32\cmd.exe
Running processes:
C:\Windows\Explorer.EXE
C:\Program Files\Mozilla
Firefox\firefox.exe
C:\Program Files\Mozilla
Firefox\plugin-container.
exe
C:\Users\Laurens\Downloads\
HijackThis.exe
R0 - HKLM\
Software\Microsoft\
Internet Explorer\
Search,SearchAssistant =
R0 - HKLM\
Software\Microsoft\
Internet Explorer\
Search,CustomizeSearch =
R0 - HKCU\
Software\Microsoft\
Internet Explorer\
Toolbar,LinksFolderName =
F2 - REG:system.ini: Shell=
F3 - REG:win.ini: load=C:\
Users\Wout\LOCALS-1\Temp\
msdiokr.com
O1 - Hosts: ::1 localhost
O2 - BHO: AcroIEHelperStub
- {18DF081C-E8AD-4283-A596-
FA578C2EBDC3} - C:\Program
Files\Common Files\Adobe\
Acrobat\ActiveX\
```


Beste lezer, ik bespaar je verdere details, maar zo gaat het vier volle pagina's door en op het einde van de rit kom je weer bij de *Bundespolizei* uit.

Dat je nog vrij jonge Dell Dimension DV051 (kloksnelheid 2.79 GHz 0,99 GB!) tot schroot is herleid is nog de minste van je zorgen. Het is de minachtende blik van de huisgenoten die je bij een cyberaanval machteloos maakt. Zie je wel, hij zat weer op pornosites te surfen!

Om al deze redenen begaf ondergetekende zich op een doodgewone maandag 2 april 2012 naar de Sint-Baafskathedraal te Gent, de Dell pc gewikkeld in een boodschappentas van Delhaize. Hij besteede de 374 stenen treden die naar de toren leiden. Boven scheen het zonnetje en stond er een matige bries uit het Noordoosten. Na een paar Japanse en Duitse toeristen opzij te hebben geduwd, blikte hij boven de reling in de diepte. Gent lag er vredig en schoon bij. Hij zag dat het goed was, nam zijn pc uit de tas en wierp deze overboord. Na ongeveer twaalf seconden hoorde hij een duidelijke crash. Tegenover een verbaasde Duitser sprak hij: 'Ziezo, nu is mijn pc echt gecrasht.' En met een tevreden glimlach daalde hij de vele trappen weer af.

Willem de Zwijger

FREDDY EVERS

- Studeerde in 1971 af aan de Universiteit Gent als doctor in de rechten
- Advocaat aan de Gentse balie van 1971 tot 1985
- Werd daarna rechter in de rechtbank van eerste aanleg in Gent tot 1990
- Vrederechter van 1990 tot 2009
- Ex-voorzitter van Magistratuur en Maatschappij (M&M), een vooruitstrevende denktank die al bijna twee decennia opkomt voor een humane, toegankelijke, doorzichtige en onafhankelijke justitie
- Kreeg op 6 december 2009 de Mensenrechtenprijs voor zijn humaan rechterschap

Freddy Evers

Rechter op rust

Ondanks het uitstekende lenteweer, de eerste rokjes en terrasjes kozen drie mannen er toch voor om in de koele kelders van het Geuzenhuis te zitten. Om de lezer kwaliteit te bieden en zich te concentreren op de vragen voor Freddy Evers (°1947), rechter op rust. Freddy staat niet alleen binnen de vrijzinnigheid maar ook binnen justitie bekend als iemand die aan de boom durft schudden. Progressief, humanistisch én voorstander van principes en duidelijke afspraken. De Liga voor Mensenrechten beloofde de Gentse erevrederechter eerder al met de jaarlijkse mensenrechtenprijs.

Als vrederechter ben je onlangs op pensioen gegaan. Laat het ons niet hebben over een zwart gat, maar misschien wel over een periode van decompressie? Rechter zijn is intellectueel een zware job.

Ik ben met pensioen gegaan op eigen verzoek en heb dus niet moeten wachten tot de laatste dag waarop je wordt weggewerkt omdat je te oud bent. Het is mijn eigen keuze en daarom moet ik er ook niet over klagen. Hoewel ik mijn job altijd heel graag deed, mis ik die niet. Vreemd, eigenlijk. Wat ik wel mis, is het sociale contact met de advocaten en met de mensen die voor mij moesten verschijnen en voor wie ik iets kon doen.

Ik heb overigens geen definitieve streep getrokken onder justitie, want ik ben nog een jaar voorzitter gebleven van Magistratuur en Maatschappij (een onafhankelijke vereniging van maatschappijkritische magistraten, nvdr). Langer niet, want anders geeft het de indruk dat er geen anderen zijn die het kunnen doen. Tegelijk wordt mijn afstand tot informatie steeds groter. Je moet de fakkel tijdig doorgeven. Ik lees nog altijd met heel

veel belangstelling wat er verschijnt over justitie en soms publiceer ik zelf iets, ondermeer in de Juristenkrant.

UITDAGINGEN VOOR DE VRIJZINNIGHEID VANDAAG

We zitten hier samen met twee ex-voorzitters en één voorzitter van het Humanistisch Verbond Gent. Je was voorzitter van 1976 tot 1980. Hoe heb jij de vrijzinnigheid in het algemeen en de Gentse vrijzinnigheid in het bijzonder zien evolueren?

HV-Gent was een tamelijk revolutionaire groep die zich verzette tegen verstarde toestanden binnen de georganiseerde vrijzinnigheid. Dat is nog steeds het geval, denk ik. Mijn opvolgers hebben dat elk op hun manier ingevuld. Er blijft natuurlijk de fundamentele discussie tussen zij die de georganiseerde vrijzinnigheid willen afschaffen (zoals 't Zal wel gaan) en zij die dat niet willen.

Zelf heb ik de georganiseerde vrijzinnigheid in wezen niet nodig. Ik kan lezen en schrijven, heb een goede opleiding genoten, kan zelf mijn opinie vormen en heb een vriendenkring waarbinnen

ik onbevangen van gedachten kan wisselen. Ik lijd dus niet aan filosofische eenzaamheid.

Belangrijk bij de georganiseerde vrijzinnigheid is het sociale aspect, zeker voor diegenen die al die kansen niet hadden. Of voor hen die katholiek zijn opgevoed en daarvan willen loskomen vanwege eigen ervaringen of door omstandigheden. Aan mensen die niet (meer) gelovig zijn een houvast bieden, hen stof tot nadenken geven en ideeën aanreiken. Daarom heb ik de debatten en voordrachten die tot op vandaag worden georganiseerd, net als de publicaties, altijd heel belangrijk gevonden.

Blijft het doelpubliek meestal niet beperkt tot de eigen groep?

Dat is blijkbaar een discussie die nooit achter de rug zal zijn. Hoe trekken we meer mensen aan? Hoe bereiken we ze? We hebben natuurlijk de televisie, de tijdschriften ... en de kritiek is altijd: te intellectueel voor de 'gewone' mensen. Terecht, maar langs de andere kant moet je een zekere bagage hebben om de inhoud te vatten en te verwoorden. Voor het geloof lijkt me dat eerder een hinderpaal.

'Zoals destijds de dolle mina's hun bh's in brand staken, zullen moslima's ooit hun hoofddoek verbranden'

We hebben wel met een kleine groep een aantal belangrijke zaken verwezenlijkt op politiek vlak, maar dat is volgens mij tegelijk het drama van de vrijzinnigheid vandaag. Vlak na de tweede wereldoorlog zijn er heel wat vrijzinnige initiatieven genomen (te beginnen met de oprichting van

het Humanistisch Verbond). In de jaren zeventig en tachtig kregen we een aantal belangrijke ethische dossiers – zoals onder andere de erkenning van de vrijzinnigheid, abortus en andere dossiers in de gezondheidszorg – door het parlement.

Door die realisaties en de verschuiving van de samenleving in onze richting is de vrijzinnigheid voor een stuk haar objectief kwijt. Ik vraag me af waar we ons vandaag nog mee moeten bezighouden en wat de grote uitdagingen zijn voor vrijzinnige organisaties hier en nu.

Je hebt het nu vooral over de georganiseerde vrijzinnigheid zoals HV-Gent. Maar heeft de gestructureerde vrijzinnigheid, het hogere niveau, nog enig bestaansrecht?

Dat ligt in dezelfde lijn. De bijstand voor mensen die in nood zijn en iets anders willen dan een aalmoezenier is belangrijk. Ik denk dat er op die manier een 'gat in de markt' is opgevuld. Net zoals diensten als Opvang, Cocon of Feniks dat bijvoorbeeld doen.

Maar idealiter zouden al die zaken pluralistisch moeten worden aangeboden door de overheid. Dan kom je natuurlijk in een heel principiële discussie terecht over de verzuiling, ook van mutualiteiten, vakbonden en dergelijke. Is dat ideaal? Neen.

Vind je dan eigenlijk wel dat levensbeschouwingen gesubsidieerd moeten worden door de overheid?

Een moeilijke discussie. Moeten de politieke partijen door de overheid gesubsidieerd worden om de democratie in stand te houden? Ik heb er geen groot probleem mee als het geld goed besteed wordt en als er ook een zinnige verdeling is van die subsidies. Nu zie je dat er een buitenmaats groot deel naar de katholieken gaat, terwijl de bevolking niet meer in diezelfde verhouding gelovig is.

En de Franse 'laïcité',

'Er zitten te veel mensen in voorlopige hechtenis zonder dat er aan de wettelijke voorwaarden is voldaan en om de verkeerde redenen.' © Gerbrich Reynaert

waar godsdiensten zelfs niet eens erkend zijn?

Gevoelsmatig sta ik daar helemaal achter. Maar rationeel, uitgaande van het politiek haalbare, denk ik dat we moeten proberen om de toestand hier in België te verbeteren en rechtvaardiger te maken.

Er is nu op dat vlak wel iets aan het bewegen.

Ja. Het is merkwaardig dat tien à vijftien jaar geleden geen enkele politicus hierover zijn mond durfde open te doen. Ik denk dat er in dit land veel is veranderd: niet alleen de tijdsgeest, maar ook door het verdwijnen van Boudewijn. Hij had op bepaalde vlakken een enorme invloed. Zo zijn er onder zijn koninklijke veto een aantal politici die voor abortus ijverden niet benoemd op de ministerposten die ze ambieerden: Lucienne Herman Michielsens, Willy Calewaert en Luc Van Den Bossche mochten niet op justitie.

De maatschappij is de laatste twintig jaar ongetwijfeld veel

opener geworden: in Vlaanderen dreigt geen CVP-staat meer. Toch blijft waakzaamheid geboden. We blijven opgescheept zitten met onder meer Caritas en het katholieke onderwijsnet, wat aanfluitingen zijn van een pluralistische samenleving.

Ben je eigenlijk vrijzinnig opgevoed of heb je je moeten bevrijden van enig katholiek juk?

Mijn ouders waren niet gelovig, maar zonder daar bewust mee bezig te zijn. Misschien heb ik genetisch iets van mijn grootvader mee, dat was nogal een papenvreter. Ik heb mijn vrijzinnigheid eigenlijk zelf opgebouwd. De eerste drie jaar van het lager onderwijs ben ik zelfs naar de Gaspard de Coligny-school geweest, een protestantse school die mijn vader had gekozen. Het voordeel is dat ik daardoor wel iets van de Bijbel ken, maar dat geloof heeft mij zelfs als kind nooit aangesproken.

Op het atheneum had ik het voorrecht zedenleer te mogen volgen bij Jan Buelens. Hij leerde ons de

grote principes, het open en kritisch denken, de vrije meningsuiting. Hij leerde ons dialogeren en argumenteren. Hij heeft mij, achteraf beschouwd, erg gestimuleerd om zelf actief te denken, keuzes te maken en me in te zetten voor mijn idealen. Aan de universiteit waren er natuurlijk Kruithof en Apostel die hun sporen nalieten.

LEVENSBESCHOUWING EN RECHTSpraak

Heeft jouw vrijzinnig-humanistisch wereldbeeld je geïnspireerd om rechter te worden?

Neen, want eigenlijk wilde ik eerst lichamelijke opvoeding doen, maar het bleek dat ik niet op mijn handen kon staan ... De leraars van het atheneum vonden dan weer dat ik Germaanse moest doen, maar ik zag mezelf geen leerkracht Nederlands worden. In mijn klas gingen er een aantal medeleerlingen rechten studeren en zo ben ik dan maar met de groep meegegaan.

Mijn ambitie was om in een of andere Europese administratie terecht te komen, maar ik wist niet dat je daarvoor bepaalde politieke contacten moest hebben. Die had ik niet van thuis uit. Ik ben dan uiteindelijk aan de balie beland, bij René Verstringhe, die toen als strafpleiter aan het opkomen was. Daar heb ik de microbe voor de advocatuur opgedaan.

Je hebt een lange carrière als rechter en vrederechter achter de rug. Hoe moeilijk was het om je uitgesproken vrijzinnigheid steeds tussen haakjes te zetten wanneer je recht sprak?

Bij de rechtbank waar ik eerst werkte waren er een dertigtal magistraten. Twee daarvan waren niet naar een college geweest: Christiane Van de Putte en ikzelf. In dat milieu was het traditioneel katholieke denken het meest gangbaar. Het juridische milieu is heel conservatief en traditiegetrouw. Het was dus niet moeilijk om op te vallen met afwijkende standpunten.

Ook vandaag is er nog altijd in grote

mate gebrek aan een open geest en kritische reflectie. Het openbreken van de verstarring was mijn permanente ambitie. Dat was ook zo met Magistratuur & Maatschappij, dat we met enkele gelijkgestemden hebben opgericht om een ander geluid te laten horen.

'Ikzelf heb de georganiseerde vrijzinnigheid in wezen niet nodig'

Niet dat mijn standpunten noodzakelijkerwijs de unieke oplossingen boden, maar ik zag ze wel als een uitnodiging om toch nog eens na te denken en te kijken of er geen andere en betere mogelijkheden zijn buiten de platgetreden paden. Het gaat daarbij zowel over de structuren van justitie als over concrete oplossingen in bepaalde dossiers. Vanuit het vrijzinnige denken, de Verlichting, ben ik ook duidelijk begaan met het recht van verdediging: alle kaarten op tafel en een open dialoog.

Een ontegensprekelijke evolutie vandaag de dag is de juridisering van de maatschappij. Voor elk klein conflict neemt men een advocaat onder de arm en gaat men aan het dagvaarden. Is dit een kwalijke evolutie of is dat net een teken van een rechtvaardigere maatschappij?

(denkt lang na) Je moet dat langs twee kanten bekijken. Het is positief dat de mensen niet meer onderdanig zijn aan van bovenaf gedicteerde wetmatigheden, ze verzetten zich daartegen. Maar het feit dat men direct naar een advocaat stapt, is negatief.

Het zou allicht beter zijn dat men bij conflicten tussen individuen die leiden tot juridische geschillen samen rond de tafel gaat zitten en terug probeert *on speaking terms* te geraken, om zo het conflict op te lossen. De laatste jaren is er een tendens tot meer bemiddeling overgewaaid uit de Verenigde Staten. Op zich is dat een goed idee. Aan de andere kant

doet het mondiger worden het aantal rechtszaken enorm toenemen. Op die manier groeit de achterstand van justitie en zo krijg je geen vonnissen meer binnen een redelijke termijn, wat een onrechtvaardigheid op zich is.

Een antwoord daarop is de oprichting van allerlei geschillencommissies door bijvoorbeeld consumentenverenigingen: voor de bouwsector, de textielreiniging, enzovoorts. Ik ben daar geen voorstander van. Ik stel vast dat al dat soort commissies rechtbankje spelen. Ook niet kosteloos, ook niet binnen de kortste keren en dikwijls met advocaten erbij.

Ik vind dat niet goed omdat men een soort beslissingsmacht krijgt buiten het reguliere circuit, waarop eigenlijk niemand nog zicht heeft. Alles wat rechters doen is openbaar. Je kan dat inzien en universiteiten kunnen dat bestuderen. Maar wat er in die commissies gebeurt noem ik 'coulissenrechtspraak'.

Ofwel komen mensen tot akkoorden, ofwel niet. Lukt dat niet dan is alleen een overheidsrechter bevoegd om beslissingen te nemen. In een democratie moet ook de rechtspraak controleerbaar zijn.

Winkelketen HEMA besliste onder druk van de klanten om, front office, geen hoofddoeken meer toe te laten. Mogen bedrijven dit zelf beslissen?

Mijn standpunt is dat men zeker in overheidsdiensten de neutraliteit moet aanhouden. Het maakt mij niet uit of het *back* of *front office* is. Hier sta ik volledig achter de Franse manier van denken. Ik verkies dus, voor een keer, het Antwerpse boven het Gentse standpunt.

We hebben jaren gestreden tegen de invloed van het katholicisme op de politiek. Jaren gestreden tegen de 'CVP-staat', tegen de invloed van het katholieke denken op de wetgeving. Als men vroeger geen voorbehoedsmiddelen mocht verkopen, en men de wet daarover niet kon wijzigen, dan was dat gewoon

omdat de CVP dwars lag vanuit haar katholieke overtuiging. Nu die strijd in hoge mate gestreden is, moeten we niet langs een achterdeur een andere godsdienst, die in de perceptie erger is dan het katholicisme, binnenlaten.

Dat 'erger zijn' wil ik wel onmiddellijk nuanceren. Wij komen ook van ver in Vlaanderen. Neem nu het thema van de islam en vrouwenrechten. Het is ook maar pas vanaf de jaren zestig dat vrouwen in dit koninkrijkje het recht hebben om bijvoorbeeld zelf contracten te sluiten, een bankrekening te openen of hun boetes te betalen zonder de zegen van hun echtgenoot.

Ik denk dat wij een aantal stadia bereikt hebben die positief zijn in de maatschappelijke evolutie, we mogen wat dat betreft geen stappen terugzetten. De internationale mensenrechtenverdragen mogen niet uitgehold worden.

De klassieke kritiek is dat we paternalistisch bezig zijn en hen zo als minderheid kansen ontnemen om zichzelf op eigen tempo te ontvoogden. Zij zullen zichzelf moeten ontvoogden. Onderwijs moet hen daarbij helpen. Zoals destijds de dolle mina's hun bh's in brand staken, zullen moslima's ooit hun hoofddoek verbranden. Daar moeten we geduld mee hebben.

Maar tegelijkertijd moeten we een aantal duidelijke lijnen trekken. De toegeeflijkheid naar die arme islamitische bevolkingsgroepen is fout. Het kan bijvoorbeeld niet dat jongens en meisjes niet meer samen mogen turnen of zwemmen. Godsdienstvrijheid is een mensenrecht, maar die godsdienst moet wijken als het over de organisatie van de samenleving gaat.

Maar hoe ver kan een bedrijf gaan in het al of niet stellen van zijn wetten?

Ik vind dat iedereen over straat loopt zoals hij of zij dat zelf wil. Als het daarentegen gaat over de relatie tussen werkgever en werknemer,

wordt het wel wat moeilijker. Krijgt men problemen met klanten door mensen met een hoofddoek in een winkel te laten werken? Tolerantie heeft haar grenzen: in dit geval de leefbaarheid van een bedrijf.

HEMA is een groot bedrijf, maar kijk eens naar de kleine zelfstandige in een wijk. Als het personeel daar de voorkeur voor een bepaalde godsdienst benadrukt en heel wat klanten blijven daardoor weg ... Ik denk dat je hier toch begrip moet tonen voor de eis om neutraliteit vanwege een werkgever. Bij het kleine voorbeeld kan iedereen het wellicht begrijpen, maar hetzelfde geldt dan ook voor het grotere bedrijf.

'Men beseft soms niet wat het betekent om in de gevangenis te zitten'

Overigens kan je van burgers geen moed en zelfopoffering, laat staan uitmuntendheid eisen. Ik vind wel dat we in de samenleving geen groepen tegen elkaar moeten gaan opjutten. En er moet meer gebeuren op opvoedkundig vlak.

In Engeland heb je Indische rechters van het Sikh-geloof die op hun tulband een pruik dragen in civiele rechtbanken. Kan je daar sympathie voor opbrengen?

Dat kan uiteraard niet. Als er nu één instituut is dat *par excellence* neutraal moet zijn, dan is het wel de rechterlijke macht. Rond de kruisbeelden hier in België heb ik ook nogal wat gevechten geleverd, vroeger vanuit het HV, later van binnenuit.

De grote abortuszaak in 1986 werd gevoerd in een assisenzaal waar een heel groot kruisbeeld hing. De eerste voorzitter van het hof van beroep – hij had supervisie over het gebouw – riep op een bepaald moment alle advocaten van de verdachten samen en vroeg hen plechtig te verklaren om geen amok te maken over dat kruisbeeld. Wij zaten er wat onwennig bij, maar het belette ons niet om een baanbrekend vonnis te schrijven.

Intussen is dat kruisbeeld wel weggenomen.

JUSTITIËLE HERVORMINGEN

Justitie lijkt een departement te zijn waar alles zeer traag verandert en waar alles voortdurend in crisis is.

De Belgische justitie was tot voor kort het vergeten kind. Veel ministers van Justitie waren tegelijkertijd ook vicepremier, wat betekende dat justitie een beetje tweederangs was. Ten tweede was de magistratuur altijd zeer gesloten en nooit kritisch voor zichzelf.

Magistraten die hun mond opendeden konden meestal hun promotie wel vergeten. Hoe grijs, hoe beter de carrière. Dat verwijt maak ik vooral aan het adres van de vroegere Procureurs-generaal van Cassatie, die goed hun best deden om ervoor te zorgen dat er nooit naar buiten toe werd gecommuniceerd en dat men politiek niet meewerkte.

Die hautaine houding heeft zich gewroken, maar ook nu ligt er bij hervormingsvoorstellen wel altijd een segment dwars. Ze krijgen dan steun van deze of gene politieke partij, waardoor het globale voorstel geamputeerd en dus waardeloos wordt. De nood aan ingrijpende hervormingen is nochtans hoog.

Operatie Kelk verloopt met horten en stoten. Denk je dat men juridisch voluit kan gaan? Enerzijds gaat het over kinderen, anderzijds leven we nog altijd in een tsjeverig Vlaanderen.

Ik ken de concrete dossiers natuurlijk niet. Ik denk dat er vroeger wel manipulaties waren. Het is niet toevallig dat de CVP er altijd voor zorgde om de korpsoversten (voorzitters van rechtbanken en procureurs des Konings, nvdr) uit hun middens te laten benoemen.

Daar is gelukkig verandering in gekomen met de Hoge Raad voor Justitie: hun benoemingsadviezen worden door de minister steeds gevolgd. Natuurlijk zal ook hier

onvermijdelijk wel wat politisering zijn, ondermeer omdat de helft van die raad door de Senaat wordt aangewezen uit niet-magistraten, maar de toestand is niet meer te vergelijken met vroeger.

Hoe sta je tegenover gevangenisstraffen? Uit recentelijk onderzoek blijkt dat er heel veel gevangenen niet in de gevangenis thuishoren en dat zeven jaar detentie ongeveer een humaan maximum is.

Voor al de VUB doet hier veel onderzoek naar, meer bepaald de dienst van professor Sonja Snacken. Ik sta volledig achter hun conclusies.

Veel gedetineerden horen inderdaad niet in de gevangenis thuis. In 1985 waren er 7000 plaatsen in de gevangenis. Nu zijn het er een stuk meer, maar nog veel te weinig. Dat komt vooral door de mentaliteit van de magistraten die moeten beslissen of ze al dan niet iemand aanhouden. Daar loopt het volgens mij fout. Er zitten te veel mensen in voorlopige hechtenis zonder dat er aan de wettelijke voorwaarden is voldaan en om de verkeerde redenen: om iemand te doen bekennen of onder druk van de publieke opinie.

Daarbij komt dat de voorlopige hechtenis bij ons enorm lang kan duren. In Nederland heb je bijvoorbeeld bij de moordzaken op Van Gogh en Fortuyn binnen het jaar een behandeling door de rechtbank gezien. Hier in België komen er ook vaak zaken voor het assisenhof, en dan moet iedereen die van dicht of van ver bij dader of slachtoffer betrokken is ondervraagd worden. Daardoor duurt het een eeuwigheid voordat de zaak behandeld wordt, en zitten verdachten veel te lang in voorhechtenis.

Een goed alternatief is de toepassing van de enkelband voor mensen in voorlopige hechtenis die geen reëel gevaar vormen en het verdere onderzoek niet zullen belemmeren. Ook druggebruikers en geesteszieken horen niet thuis in de gevangenis, ze krijgen daar geen behandeling.

Bovendien zou je de korte gevangenisstraffen beter afschaffen (meestal worden die toch niet uitgevoerd) en vervangen door alternatieven die minder traumatiserend zijn. Men beseft soms niet wat het betekent om in de gevangenis te zitten.

‘Door onze realisaties en de verschuiving van de samenleving in onze richting is de vrijzinnigheid voor een stuk haar objectief kwijt’

Ik heb ooit eens een artikel geschreven waarin ik ervoor pleitte om alle rechters en procureurs een tijdje in de gevangenis te steken (niet allemaal tegelijk natuurlijk). Een strafmaat schrijft gemakkelijk, maar wat betekent dat allemaal écht? Je raakt je werk kwijt, dikwijls breekt je relatie af, en ga zo maar door. Het is een menselijke ramp, met vaak een averechts effect. Bij de korte straffen zijn die neveneffecten al helemaal buiten proportie. Uiteraard zijn er ook individuen die je uit de samenleving, en dus in de gevangenis, moet houden.

OVER OUDER WORDEN EN DE MUUR DIE DICHTERBIJ KOMT

Iets heel anders als afsluiter.

Hoe ouder men wordt, hoe dichter men de dood nadert.

Ben je veel met de dood bezig?

Ik kan niet al te best om met ouder worden. Ik weet immers dat de afstand tussen mij en die muur daar altijd maar kleiner wordt. Dat is rationeel, fysiek voel ik mij nog perfect in orde. Ik doe nog veel aan sport. Maar ik heb het soms moeilijk met de vraag wat ik nog te verwachten heb. Op de dag dat ik fysiek achteruit ga, zal ik misschien wel morele hulp nodig hebben. Ik ben bang voor de aftakeling.

Ik hoop dat het nog lang mag duren, maar ik wil op een bepaald moment plots dood neervallen. Dat is voor mij de mooiste dood. Ik ben professioneel

vaak in contact gekomen met oude mensen in tehuizen, met het oog op het beheer van hun patrimonium. Sommigen worden op een grappige manier lichtjes dement en voelen zich best in hun schik, maar over het algemeen is het allemaal heel zielig, zeker als de mobiliteit wegvalt en er geen enkele autonomie meer overblijft.

Zou je niet bewust willen sterven en nog afscheid nemen?

Ja, daar zeg je zoiets. Maken we het allemaal niet veel te emotioneel? Neem nu het afscheid van de kinderen van het tragische busongeluk. Is dat niet iets te veel uitgemolken in de media?

Er is zoveel miserie in de wereld, er worden dagelijks kinderen doodgereden, mishandeld, verkracht ... maar dat heeft nauwelijks nieuwsaarde. Het evenwicht en de sereniteit zijn vaak zoek. Maar je vraag ging over euthanasie: indien nodig wel, ja, maar ik hoop dat proces te ontlopen.

Ben je momenteel gelukkig als gepensioneerde vrijzinnige rechter?

Dat is een moeilijke vraag. Beklaag ik mij dat ik op pensioen ben? Neen. Ben ik graag vrederechter geweest? Ja. Ik stel me wel de vraag of ik een aantal dingen niet anders of beter had kunnen doen.

Als je om je heen kijkt en de berichtgeving volgt, kun je alleen vaststellen dat er van alles mis is in de wereld, maar ook in onze welstellende samenleving. Dan krijg ik een gevoel van intellectuele onmacht: het gebrek aan voldoende feitenkennis, aan denkvermogen om de juiste argumenten te analyseren en op een rij te zetten om te overtuigen. Daar worstel ik wel mee.

Maar wat is geluk? Ik ben niet zo'n optimist, eerder nogal sceptisch. Niet ongelukkig zijn is al fantastisch, en al de rest is winst.

**Philippe Juliam
en Frederik Dezutter**

© Patrick Cohen

Francine Mestrum is doctor in de sociale wetenschappen. Zij doet onderzoek naar globalisering, armoede, ontwikkeling en internationale organisaties. Zij is lector aan de Universiteit Libre de Bruxelles. Ze publiceerde *Globalisering en armoede* (EPO, 2002), *De rattenvanger van Hameln* (EPO, 2005) en *Ontwikkeling en solidariteit* (EPO, 2010).

De ontwikkelingssamenwerking ligt onder vuur. Terecht. Helaas gaat de media-aandacht vooral naar die criticasters die alleen de vrije markt bepleiten als alternatief. En zo komen we er niet. Ik wil pleiten tégen ontwikkelingshulp én voor meer solidariteit. Ik wil dit kort met drie punten toelichten.

1. *Ontwikkeling is géén goed doel.* Dat misverstand moet meteen de wereld uit. Ontwikkeling is een complex en moeilijk proces van politieke, economische en sociale veranderingen. Dit zijn processen die noodgedwongen parallel zullen verlopen, het heeft geen zin het één voor het ander te plaatsen. Zowel de overheid als de *civil society* en het bedrijfsleven spelen er een rol in. De beste resultaten worden behaald wanneer er een sociaal pact over de te bereiken doelstellingen kan worden afgesloten.

De verwarring tussen ontwikkeling en 'goede doelen' is ontstaan op het ogenblik dat de internationale gemeenschap de armoedebestrijding centraal heeft gesteld. Dit had niet alleen zware gevolgen voor de arme landen zelf – die hun ontwikkelingsideaal zagen verdwijnen – maar tegelijk heeft men die armoede nooit geformuleerd in termen van rechten. Het neoliberale beleid dat

Schieten 'goede doelen' hun

Acties als *Music for Life* weten blijkbaar heel veel mensen te mobiliseren, wat schorten aan de transparantie van de geldstromen en aan feitelijke verantwoording. Ook ngo's die zich met ontwikkelingssamenwerking bezighouden, worden in de vuur. Ons model voor ontwikkelingssamenwerking zou inherent feitelijke democratie in de weg zou staan zelfs contraproductief. Vandaar dat de volgende generatie: Bogdan Vandenberghe verdedigt ontwikkelingshulp namens 1

eraan ten grondslag lag, wilde de sociale bescherming juist weg en zag armoedebestrijding als insluiting in de arbeidsmarkt. Zoals trouwens vandaag de dag ook het geval is in de Europese Unie. Op die manier zijn zowel 'economische ontwikkeling' als 'sociale ontwikkeling' van de agenda verdwenen en kwam de weg vrij voor alle 'goeddoeners' die zelf een pomp wilden installeren of een schooltje bouwen. Van enig coherent beleid was geen sprake meer.

Hulp is een kenmerk van een machtsrelatie: wie geeft, krijgt macht. Hulp staat op die manier ook democratie in de weg

2. *Hulp is niet verenigbaar met solidariteit*, zoals de Afrikaanse wetenschapper Yash Tandon terecht stelt. Hulp is een kenmerk van een machtsrelatie: wie geeft, krijgt macht. Wie krijgt, wordt afhankelijk. Ook de sector van de ontwikkelingshulp heeft daaronder te lijden. De agenda wordt bepaald door de gever, en zoals Dambisa Moyo terecht stelt, regeringen van arme landen zijn meer verantwoording verschuldigd aan hun donoren dan aan hun bevolking. Hulp staat op die manier ook democratie in de weg.

Solidariteit daarentegen is iets waarover onderhandeld wordt, waarbij de partners hun autonomie en hun waardigheid behouden en waarbij gezocht wordt naar gemeenschappelijke belangen. Solidariteit is het resultaat van een lang proces van praten en overleggen, van nadenken over wie

wat wil en wie waarbij voordeel heeft.

3. *De wereld is er niet zo best aan toe.* We zitten in een diepe beschavingscrisis en we weten dat ons industrieel ontwikkelingsmodel niet te veralgemenen en onhoudbaar is. De financiële, voedings-, energie- en klimaatcrisis leren ons dat er binnen dit systeem geen oplossingen meer mogelijk zijn. We moeten op zoek naar een nieuw paradigma om met z'n allen te overleven. Het komt er dus niet zozeer op aan om mensen te helpen, wel om naar structurele oplossingen voor problemen te zoeken. Het lijkt geen twijfel dat veel kleine projecten in binnen- en buitenland nuttig kunnen zijn voor mensen, maar ze kunnen geen enkel probleem oplossen. De energie en de tijd zouden zoveel beter besteed kunnen worden als we samen zouden nadenken over, ten eerste, hoe we onze eigen samenleving anders moeten inrichten om iedereen kansen te geven; en ten tweede hoe we tot een betere verdeling kunnen komen van alle hulpbronnen van deze aarde.

De sector van de ontwikkelingshulp berust op de mythe dat het Noorden het Zuiden helpt, terwijl de kapitaalstromen in werkelijkheid net andersom lopen. Indien we alle mensen au sérieux willen nemen en geloven dat we allemaal gelijk zijn, met dezelfde mensenrechten, dan moeten we die mythe doorprikken. Dan moeten we niet de armoede bestrijden, maar de verarmingsprocessen stopzetten. Dan moeten we werken aan solidariteit voor een duurzame wereld. Voor meer info: raadpleeg de website www.globalsocialjustice.eu.

Francine Mestrum

n doel voorbij?

seren, maar krijgen ook vaak kritiek. Er zou van alles en nog
feedbackmogelijkheden voor de doelgroepen. Dergelijke kritiek treft
maar ze liggen bovendien op een fundamenteeler niveau onder
fout zijn en, nog erger, doordat het plaatselijke initiatieven en
t we besloten bovenstaande vraag aan twee experts voor te leg-
11.11.11, Francine Mestrum biedt weerwerk.

Acties zoals *Music for Life* ontstaan vaak vanuit een gevoel van verontwaardiging en verbijstering. Mensen zien iets concreet fout lopen in het Zuiden en willen daar ook heel concreet iets aan veranderen, nu en direct. Daarom geven mensen geld voor allerlei acties en campagnes tegen de hongersnood in de Hoorn van Afrika, diarree bij kinderen, slachtofferhulp na rampen als aardbevingen en tsunami's, enzovoorts. Tegelijkertijd stellen mensen zich de vraag hoe het kan dat een land als Congo, dat al decennialang hulp ontvangt, nog steeds onderaan de Wereld Honger Index bungelt. Hoe het kan dat nog steeds zo veel mensen in één van de vruchtbaarste landen ter wereld honger lijden? Terechte vragen, en ik ben ervan overtuigd dat hulp zeer zeker zin heeft, als er tegelijkertijd ook oog is voor de oorzaken van de ongelijkheid en coherentie op andere beleidsdomeinen.

Louter hulp kan inderdaad niet op tegen financiële crises, klimaatverandering of handelsverdragen die mensen het mes op de keel zetten. Hulp kan slechts een onderdeel zijn van een coherent beleid doorheen alle beleidsdomeinen (zoals landbouw, handel, migratie ...) dat de ontwikkeling in het Zuiden ondersteunt en versterkt. Je kunt kleine boeren ondersteunen in hun dagelijks werk op het veld, maar als deze boeren hun producten niet verkocht krijgen op de lokale markt vanwege goedkopere producten uit Europa, sta je nog nergens. Als we niet dringend iets doen aan de opwarming van de aarde, dreigen steeds meer boeren in het Zuiden hun oogsten te zien mislukken door droogte of overstromingen.

Samen met onze leden, vrijwilligers en partners werkt 11.11.11 daarom elke dag aan de strijd tegen de klimaatverandering, aan een rechtvaardiger handels- en investeringsbeleid, enzovoorts. 11.11.11 vecht tegen onrecht en voor de verandering van het beleid om de structurele oorzaken van de ongelijkheid aan te pakken.

Het klopt dat de kloof tussen Noord en Zuid, arm en rijk, ontwikkeling of geen ontwikkeling vandaag nog gigantisch groot is. Toch zie ik dat ons werk in het Zuiden een groot verschil maakt voor de mensen daar.

**Hulp heeft zeer zeker zin,
als er tegelijkertijd ook oog
is voor de oorzaken van de
ongelijkheid en coherentie op
andere beleidsdomeinen**

In Indonesië bijvoorbeeld is corruptie een enorm probleem. Onze partner Indonesian Corruption Watch (ICW) vergelijkt onder andere de inkomsten van de overheid uit de ontginning van olie met de productiecijfers van de bedrijven. Zij kwamen uit op grote verschillen ten nadele van de overheid, inkomsten die zouden kunnen gebruikt worden voor armoedebestrijding. Het Ministerie van Financiën heeft nieuwe controlemechanismen uitgewerkt en gebruikt nu de ICW-cijfers als streefdoel.

Peru kent op dit moment een razendsnelle expansie van grootschalige mijnbouw, met een nefaste impact op de ecologie en van landbouw levende gemeenschappen. 11.11.11 steunt de coördinatie van die gemeenschap-

© Filip Van Roe

Bogdan Vanden Berghe belandde in de Noord-Zuidsector op de studiedienst van Broederlijk Delen en specialiseerde zich in thema's als globalisering en de macro-economische context waarin derdewereldlanden zich bevinden. In 2002 werd hij campagneleider van 11.11.11. In 2005 kwam hij als Algemeen Secretaris aan de leiding van 11.11.11, de koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging.

pen, zodat ze hun rechten kunnen afdwingen/verdedigen tegenover de mijnbedrijven. Dankzij CONACAMI (*Confederación Nacional de Comunidades del Perú Afectadas por la Minería*) weten de bedrijven dat ze geen vrij spel meer hebben, dat ze rekening moeten houden met de rechten van de gemeenschappen.

Door een simpele overdracht van middelen, door geld te geven, zullen we het probleem van honger en armoede niet oplossen. 11.11.11 blijft zijn rol opnemen om beleidsmakers hier en ginder te overtuigen om nationale en internationale beslissingen af te dwingen die structureel iets veranderen. Beleidsmakers hebben vaak een duwtje in de rug nodig om de oorzaken aan te pakken. 11.11.11 blijft hen ter verantwoording roepen en wil zo het verschil maken. Ik geloof dat we met ons werk wel degelijk kunnen bijdragen aan een wereld, waarin iedereen gelijke kansen op ontwikkeling heeft zodat hulp overbodig wordt.

Bogdan Vanden Berghe

(Spelregels: de auteurs 'pro' en 'contra' nemen vooraf geen kennis van elkaars standpunt.) Nieuw! Bezoek onze website voor deelname aan de poll.

Lezer, dit is uw rubriek. Forum is het discussieplatform van de Geus. De redactie behoudt zich het recht voor om uw bijdrage in te korten, echter zonder dat aan de essentie van uw boodschap wordt geraakt. Uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omwille van plaatsgebrek of omdat het behandelde thema al vaak

aan bod is gekomen. Heel uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omdat de inhoud volkomen in strijd is met onze beginselen. Stuur uw reacties bij voorkeur via e-mail naar thomas@geuzenhuis.be of op ons adres Kantienberg 9, 9000 Gent.

ALAIN DE BOTTON: ANTWOORD AAN MARIEKE HÖFTE

In het maartnummer van de Geus brak Marieke Höfte een lans voor het, in vrijzinnige kringen nogal omstreden, boek *Religie voor Atheïsten* van Alain de Botton en diens *School of Life*-project (de Geus, jrg. 44, nr. 3, pp. 5-9). Hieronder een reactie.

Men kan over *Religie voor atheïsten* van Alain de Botton van mening verschillen, zoals Marieke Höfte en Björn Siffer, maar men kan niet beweren dat zijn boek enige relevantie zou bezitten voor de vrijzinnigheid of het vrijzinnige individu. Het mensbeeld van de Botton vertrekt namelijk van de gebrekkige mens en dat is iets helemaal anders dan de maakbare mens.

De gebrekkige mens, denk alleen nog maar aan de Bottons opmerking over het 'gebrekkige geheugen', moet hulp krijgen van *professionals* die het wel weten en van wie de hulpvrager afhankelijk is. De maakbare mens, het mensbeeld dat wordt voorgestaan door de vrijzinnigheid, vertrekt van het omgekeerde: zelfontplooiing, zelfredzaamheid, autonomie en emancipatie. Deze maakbare mens geeft en krijgt in solidariteit en samenwerking. Hij bevrijdt zichzelf met anderen in plaats van zijn lot in handen te leggen van een instantie buiten hem, een hogere instantie die hem van zijn hulpeloosheid moet bevrijden.

In deze tijden van luxe en overvloed, spreekt de Botton natuurlijk over de psychisch of psychologisch gebrekkige mens, die zijn eigen onafhankelijkheid uitroept omdat hij zich aansluitend therapie kan permitteren. Op een vrij pietluttig niveau zelfs: het sterkste voorbeeld, voluit geïllustreerd op pagina 5 van de Geus, is dat van de 'bibliothérapeut' voor mensen die niet meer weten wat te lezen omdat er zoveel verschijnt! Dit is simpelweg een vorm van *coaching*, zoals men ook een coach kan inhuren om te assisteren bij het shoppen of de keuze van de kleuren in uw nieuwe woning. Hoe dan ook: zelfverklaarde hulpeloosheid en onafhankelijkheid gevolgd door redding middels *professionals*, horen niet thuis in een humanistisch mensbeeld.

Op de zogenaamd 'pertinente vraag' van de Botton 'of we van religies iets kunnen leren zonder gelovig te moeten zijn', luidt het antwoord logischerwijs: nee. Als we van religies iets leren zonder gelovig te zijn, dan zijn dat per definitie niet-religieuze elementen. Het gaat dan, bijvoorbeeld, om gevoelens van saamenhorigheid of effecten van groepsdynamica – de specialiteit van tv-predikanten en gebedsgenezers. Daar kennen religies inderdaad iets van, of beter: daar kennen de religies van de geopenbaarde god en het Boek iets van, want zij zijn de *top sellers* van de troost, de vergiffenis, de zaligheid, enzovoorts, maar dan wel in of

door een god.

De zogenaamde 'trukendoos' van onze godsdiensten – rituelen, vaste feestdagen, liturgische handelingen – is absoluut geen exclusief aanbod van religies. Geen cultuur bestaat zonder. In veel culturen heeft de godsdienst echter deze 'trukendoos' voor zichzelf opgeëist, vooral waar ze toepasbaar is op de overgangsmomenten van het leven. Alternatieven werden verketterd en als bijgeloof buitenspel gezet. Zo zijn religie en de trukendoos samen beginnen vallen. Om te beseffen dat deze trukendoos ook buiten het religieuze geldig is, verwijzen we Alain de Botton naar *The Golden Bough* (*The Golden Bough: A Study in Magic and Religion*). Een vergelijkende studie van mythologie en religie door de Schotse antropoloog Sir James George Frazer, voor het eerst gepubliceerd in 1890, nvdr), of naar Mircea Eliade (Amerikaanse godsdiensthistoricus, 1907-1986, nvdr). Profaan gebruikt, gaat het overigens niet langer om trucs.

Trouwens: waarom denkt Marieke Höfte dat vrijzinnigen dankzij de Botton tot de 'ontnuchterende' vaststelling komen dat wij niet alleen rationele, maar ook emotionele mensen zijn? Sinds wanneer zijn vrijzinnigen geen 'emotionele' mensen? Alleen: vrijzinnigen proberen het emotionele niet te laten doorwegen wanneer zij, zoals het hoort, een onderwerp onbevooroordeeld en adogmatisch benaderen. Deze houding, ook eigen aan het vrij onderzoek, heeft niets van doen met de vrijzinnige die is overmand door liefdesverdriet – het emotionele voorbeeld dat Marieke Höfte aanhaalt.

Als de vrijzinnigheid al een vergissing heeft begaan, is het die van het kind en het badwater: omdat wij rituelen en plechtigheden enkel kenden van de kerk, hebben we ze met de kerk vereenzelvigd en derhalve gemeend ons daarvan radicaal te moeten bevrijden. Typische *overkill* van een eerste, ongenueanceerde tegenreactie.

Laat de Botton maar. Wie in de titel van zijn boek alvast atheïsten verwacht met heidenen, heeft de basis niet begrepen. Uit zijn *School of Life* leer ik bijvoorbeeld dat de Botton plechtigheden en rituelen helemaal loskoppelt van een vaste gemeenschap met gedeelde waarden, terwijl dat de *conditio sine qua non* is opdat een ritueel zou werken. Mensen van diverse komaf die elkaar niet kennen en enkel een verondersteld tekort gemeen hebben in een restaurant samenbrengen, levert geen ritueel op. Misschien wel een therapeutische sessie.

Rituelen dienen niet om tekorten weg te werken, wel om onszelf aan onze waarden, idealen en beloftes te

herinneren. Het ritueel herhalen we niet omdat de mens een 'gebrekkig geheugen' zou hebben (dixit de Botton), maar omdat de geest even zwak is als het vlees. Daarom

worden morele voorschriften herhaald en overgeleverd, beseffende dat zelfs dan succes niet is gegarandeerd.

Eddy Bonte, lid van de Werkgroep Atheïsme van het HVV

NIET-CONFESSIONELE ZEDENLEER: WAAROM EEN LEERZAAM VAK AFBREKEN?

© Norbert Van Yperzeele

Het vak niet-confessionele zedenleer wordt de laatste tijd wat afgebroken. Ik begrijp niet goed waarom. Toen ik in het middelbaar zat, was dit na wiskunde mijn lievelingsvak! Ik heb zeer veel geleerd in al die jaren.

Feesten? Ik weet de oorsprong. Wereldgodsdiensten? Ik ken er soms meer van dan de volgelingen zelf. Filosofie? De meeste filosofen zijn mij bekend. Waarden en normen? Daarover werd stevig gediscussieerd. Wetenschap? Zalige lessen daarover. Ook geschiedenis werd behandeld, bijvoorbeeld de heksenvervolgingen. Voorbehoedsmiddelen? Ik ben er specialist in. Verslaving? Daar heb ik nu begrip voor, want ik weet hoe het werkt.

En zo kan ik nog doorgaan. Ik heb er een goede algemene kennis aan overgehouden. Af en toe komt dit nog van pas in een quiz, ik zeg dan steeds met veel trots: 'dat heb ik geleerd in zedenleer'.

Kathleen Bruyland

MARILYN MONROE

In het maartnummer van de Geus trof ik op pagina 36 de bekende foto Marilyn Monroe leest James Joyce aan, voorzien van interessant commentaar. Waaróm Marilyn Monroe zodanig opgaat in de laatste bladzijden van *Ulysses* werd evenwel niet uitgelegd.

De verklaring gaat als volgt: de laatste episode van *Ulysses* is een hilarische monoloog van Molly (vrouw van het hoofdpersonage) in acht eindeloze zinnen. Marilyn Monroe was in New York om zich te herscholen als 'serieuze actrice' en die monoloog was een van haar opdrachten voor de Actors Studio. Om 'haar les te leren' had ze het boek in de auto liggen. De voorafgaande episodes zal ze wel niet gelezen hebben, en dat was voor haar 'huiswerk' ook niet nodig.

Nog dit: het is de commentator niet ontgaan dat Marilyns 'anders zo benadrukte boezem' niet prominent aanwezig is. Dat is hiér inderdaad zo, maar Eve Arnold heeft nog andere 'Marilyn-leest-Joyce'-foto's gemaakt, waaronder een foto met Marilyn in een zeer onthullende bikini. Dit toont ook dat het om geregisseerde foto's gaat, niet om 'Marilyn betraapt in haar privé-lectuur'.

Chris Impens

(een grotere fan van James Joyce dan van Marilyn Monroe)

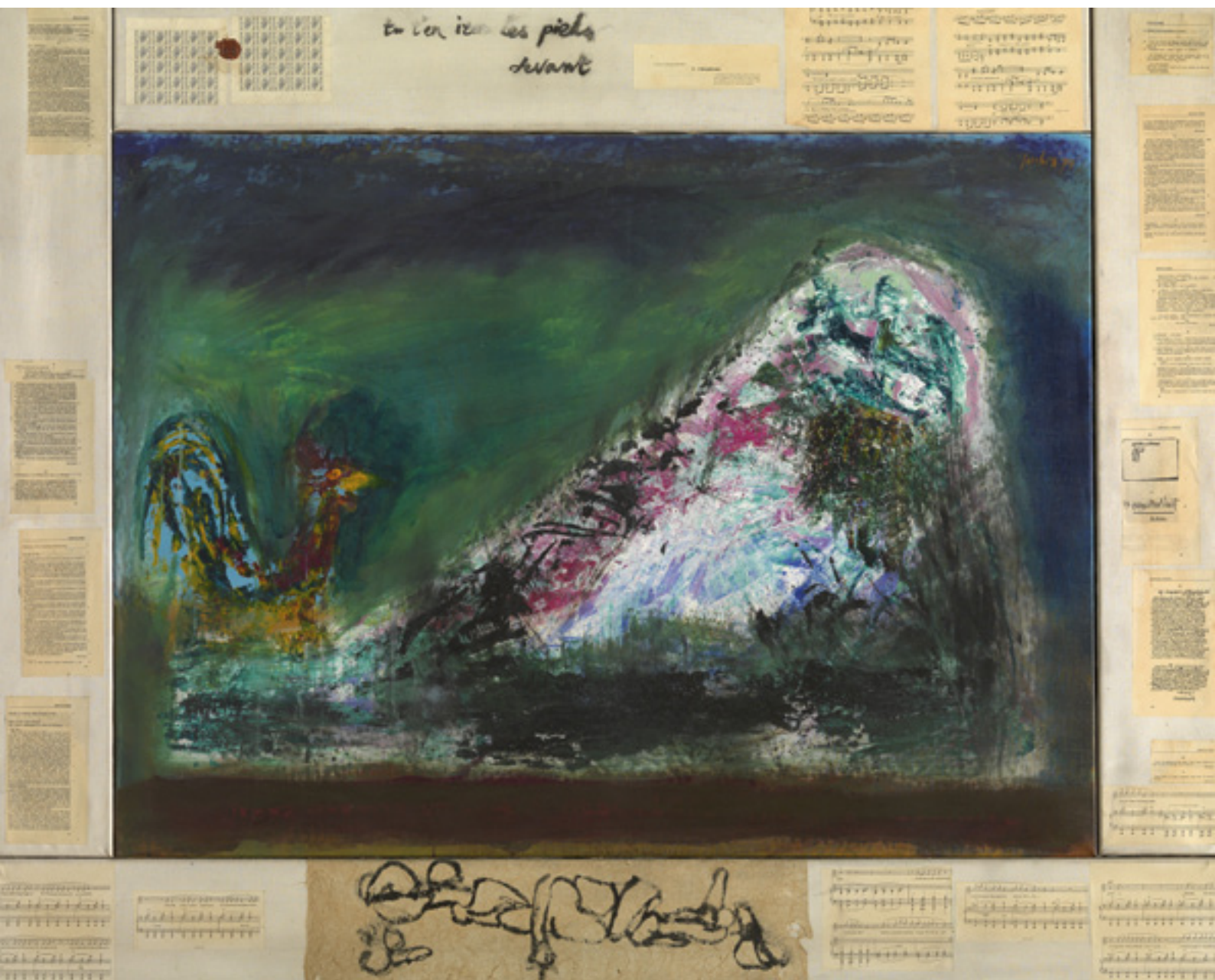

Marilyn Monroe, 1955. ©Eve Arnold/Magnum Photos

Jan Cox

Een beeldend humanist

Na het feministische intermezzo van ons maartnummer, zal Willem Elias voor de Geus vrijzinnige kunstenaars blijven belichten. Deze keer gaat hij in op het werk van Jan Cox.

Jan Cox, De Dood van Socrates, 1979. KMSKA
© Hugo Maertens

Jan Cox was een intellectueel. De intellectueel sluit aan bij wat Noam Chomsky een 'wereldlijk priesterschap' genoemd heeft: een herderlijk verantwoordelijkheidsgevoel voor de mensheid, de natuur en de wereld. De intellectueel is bovendien bijzonder vernoocht aan waarheid en rechtvaardigheid. Hij is ook Nietzsches vrijeest.

Jan Cox was een toonbeeld van een dergelijke intellectueel, en werd in zijn omgeving ook als dusdanig erkend. Zijn oorlogsverzet was niet enkel een opstand, maar een diep medeleven met de slachtoffers van deze onmenselijke (of net al te menselijke) gruwelijkheid. Zijn angst voor en afkeer van elke fascistische opflakking heeft hem nooit verlaten. Liever verliet hij het leven, even consequent als Socrates.

WAAR SITUEER JE EEN ECLECTICUS?

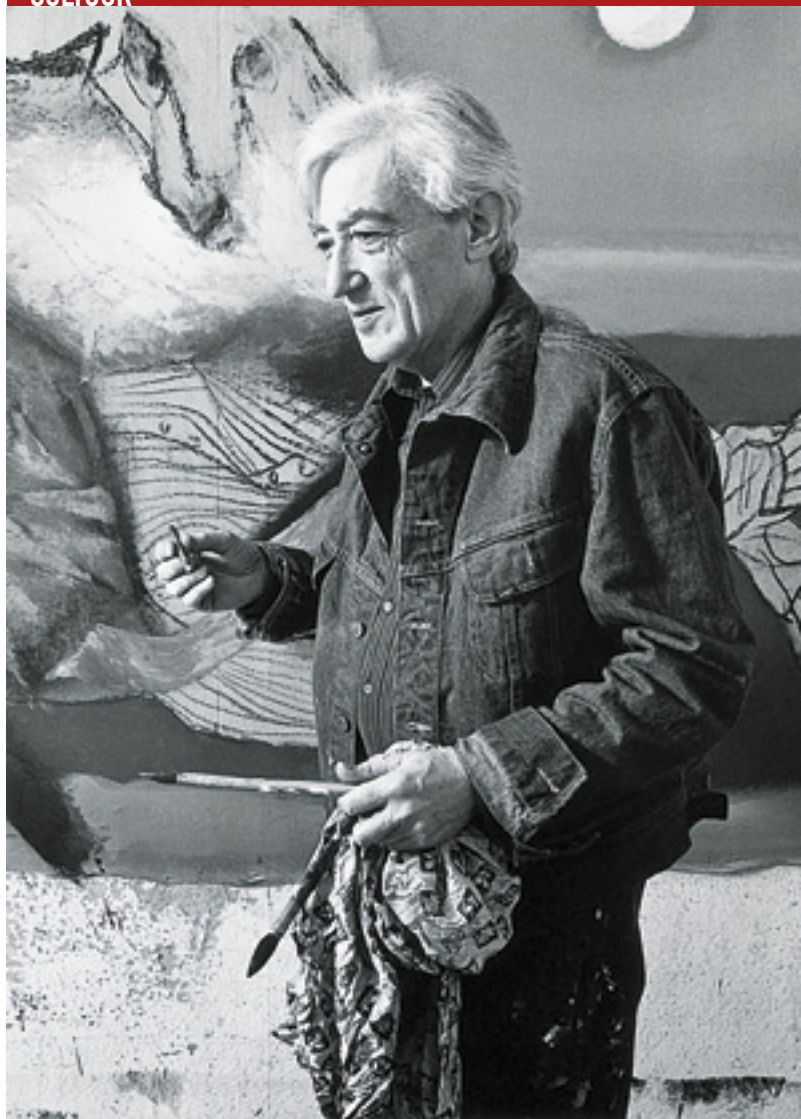
Het is moeilijk om Jan Cox' stijl te situeren. Ik doe dus maar net als iedereen en deel hem graag in bij de stromingen waarmee hij contacten had, te beginnen met de *Jeune Peinture Belge*. De leden van die 'groep' van de Jonge Belgische Schilderkunst hadden vooral met elkaar gemeen dat het jonge kunstenaars waren die teveel geleden hadden onder de oorlog en tijdens de bezetting tekort waren gedaan in hun verlangen om zich te uiten. Ze wilden even krachtig overkomen als de expressionisten, maar er vooral geen epigoon van zijn.

De oplossing was de weg naar de abstractie, of naar het sociaal realisme. Jan Cox was in geen van beide oplossingen geïnteresseerd. Voor totale abstractie was hij te veel met de mens begaan, maar partieel komen abstracte motieven de plastische kracht evenwel ten goede. Voor het sociaal realisme geloofde hij te weinig in de mogelijkheden van een ideologie om de maatschappij te verbeteren. Een intellectueel vecht niet op de barricades.

Jan Cox werd vanaf 1949 ook een graag geziene gast in het gezelschap van de Cobra-kunstenaars. Hij stond echter te sceptisch tegenover het verhoopte 'spontane creëren' van Cobra. Zijn waardering voor de Franse filosoof Gaston Bachelard, die exacte wetenschap graag aanvulde met uit poëzie en dagdromerij verworven gegevens, moet niet noodzakelijk leiden tot een geloof in de mythe van het spontane waarop de Cobra-beweging is gebaseerd.

Cox inspireerde zich niet op de miskende creativiteit van kinderen, psychiatrische patiënten of primitieve expressievormen. Daarvoor was hij te cerebraal met de klassieken bezig, zowel de oude meesters uit de kunstgeschiedenis (voor wat vormgeving betreft), als de Antieken (op thematisch vlak).

Cox was een 'poët' die de oorsprong van het woord goed begrepen had. Hij was een doener, tastend zoekend naar een geschikte ordening van de picturale elementen. De psychoanalyse boeide hem, maar zijn zoektocht naar zijn onbekende zelf gebeurde door een langzame introspectie. De resultaten van die innerlijke reizen werden,

Jan Cox

© foto-archief Galerie De Zwarte Panter, Antwerpen

geheimbewarend zoals in dagboeken, weloverwogen op doek gebracht.

De Amerikaanse kunst heeft zijn werk ongetwijfeld beïnvloed, hij doceerde immers geruime tijd in Boston. Toch mag men hem niet in het kamp van de lyrische abstracten stoppen. Hij bracht niet minutieus de verf aan, zoals de expressieve surrealisten van de *Neue Sachlichkeit* deden. Maar schilderen was voor hem evenmin een paringsdans waarbij de verf gestueel op het doek gespat wordt. Hij zag het eerder als een *slow*, waarbij affiniteiten en onrusten ten aanzien van de wereld rustig, vanuit de innerlijke verwerkingen ervan, op het canvas overgeplaatst worden.

Lyrisch is dat wel, maar niet abstract. Zijn blijde of angstige figuren bevinden zich in een abstracte omgeving, die de indrukken bevestigen. Decors opgebouwd uit abstracte elementen versterken de emotionele beleving van de personages, projecties van de eigen gevoeligheid van de schilder. Precies daarom zijn het geen decoratieve toevoegingen, maar substantiële ondersteuning van de boodschap.

Cox was een volbloed modernist. Hij zocht naar een nieuwe vorm vanuit de overtuiging dat die vindbaar was en, eens gevonden, dat die de juiste zou zijn. Hij verzette zich tegen een te grote dogmatisering van de gevestigde stijlen. Toch breng ik zijn eclectische houding eerder in verband met het feit dat Cox zo getalenteerd was dat hij geen kunstschool nodig had. Toen hij zich in 1936 aan de Academie van Antwerpen aanmeldde, vond de toenmalige directeur Baron Isidoor Opsomer zijn werk zodanig gevorderd dat hij hem meteen toeliet tot zijn eigen klas in het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten, de voorloper van het huidige HISK. Cox hield het daar niet lang uit en koos ervoor om, in plaats van zijn handen te oefenen, zijn geest te voeden aan de Gentse universiteit.

Jan Cox vond een synthese tussen expressionisme en surrealisme, ingepalmd door abstracte vlakken. Het gelaat van zijn figuren gaf hij een maximale expressie. Het surreële zit hem in het droomkarakter van zijn composities. Hij wou geen verschil zien tussen droom en werkelijkheid. Vergeet niet dat in die tijd veel mensen, waaronder Cox, in Freud geloofden. De liefde voor het duistere in de mens, het humane mysterie, sprak hem aan en scheen een verklaring te geven voor wat niet te verklaren is: de creativiteit. Zijn abstracte vlakken, tenslotte, hebben wel de gevoelswaarde van de schilderijen van Rothko, maar ze spreken niet voor zichzelf. Ze vormen de omgeving, het klimaat, ze omringen de leefwerelden van de personages, alter ego's van Jan.

HUMANISME EN EXISTENTIËLE KUNST

In zowat alle teksten die men over Jan Cox te lezen krijgt, valt de term humanist. Cox was begaan met de mens. In zijn oeuvre voelt men de voortdurende worsteling tussen, enerzijds, zijn hoge waardering voor de mens, diens uitzonderlijke creaties en verdere mogelijkheden; en anderzijds de mens als grote vernietiger zonder grenzen. Zijn *Ilias* is een aanklacht tegen dit laatste. Gemaakt met zijn eigen, onuitwisbare oorlogsherinneringen in het achterhoofd.

Toch bleef hij in de mens geloven, niet in God. In die zin was hij ook een echt product van het existentialisme, de filosofie van de vrijheid waarin de mens zelf zijn lot in handen neemt om tot een zinvol bestaan te komen. Wat de mens zichzelf aandoet is een problematiek van het humanisme dat via het existentialisme zeer goed tot uiting is gekomen. Dit wereldbeeld voedt zich met begrippen als authenticiteit, zelfrealisatie, vervolmaakbaarheid van de mens, beleving, levensontwerp, het prometheïsche, vrijheid, vooruitgang, enzovoorts.

Het hoofdthema van deze existentialisten is de angst. Verlaten door God en zijn heiligen weten ze dat ze een eenzame wandeling af te leggen hebben, met een kompas waarbij ze zelf het noorden moeten bepalen. Buiten henzelf is er niets dat leiding kan geven, geen god en geen ethisch gebod.

Hoewel de naam niet frequent gebruikt wordt, is 'existentiële kunst' toch een hoofdstukje in de geschiedenis van de moderne kunst. Ook Jan Cox zou men hier gemakkelijk bij kunnen indelen, net als meerdere stromingen die op zichzelf al een naam hebben. Gemeenschappelijk punt is de aandacht voor de vergankelijke materie die werelden oproept waarin de kwetsbaarheid van de mens centraal staat. Oorlog en geweld zijn nooit veraf, de angst of pijn die daaraan verbonden is evenmin. Maar deze benauwdheid voor wat de ene mens de andere kan aandoen, wordt afgewisseld met een vertrouwen in de waarachtigheid van de mens.

MYTHEN, CHRISTUS EN SOCRATES

Jan Cox was geen illustrator die prentjes bij oude teksten maakte. Integendeel: hij heeft de oude mythen geactualiseerd, bijvoorbeeld bij zijn behandeling van het thema van de verloren liefde in het verhaal van Orpheus en Eurydice.

Men kan ook vanuit dit standpunt zijn interesse voor de *Ilias* begrijpen. De *Ilias* is immers een eeuwig epos, waardoorheen men elke oorlogsgruwel – dus zeker deze die Cox meegemaakt heeft – gesublimeerd kan herbeleven.

Achilles mokt omdat hij het mooie meisje Briseïs niet krijgt als oorlogsbuit. Hierdoor wordt zijn beste vriend Patroklos dodelijk getroffen door de Trojaanse koningszoon Hektor. Het schuldgevoel dat voortkomt uit de wetenschap dat hij zijn beste vriend verloor door een eigen kleinzieligheid is onleefbaar. Achilles doodt Hektor dan ook, en betaalt zo met gelijke munt. Voor Hektors vader Priamos valt er evenmin te leven met de idee dat zijn zoon, was het anders gelopen, er misschien wel nog had kunnen zijn. Men moet de *Ilias* van Cox dan ook bekijken met het belang dat hij aan de vriendschap hechtte voor ogen.

Tenslotte zijn er *De Martelgang* en *De dood van Socrates*. Christus en Socrates zijn de twee belangrijkste symbolen van de westerse cultuur, ze komen beiden voor in het werk van Cox. Het *Ecce Homo*-thema is frequent aanwezig bij uitzonderlijke figuren, ook bij vrijdenkers: Nietzsche in de filosofie en Ensor in de kunst. En Jan Cox.

De dood van Socrates is dan ook een merkwaardig werk. Een synthese van zijn leven, bezegeld met de vrijmetselaarssymbolen bij uitstek: de passer en de winkelhaak. Het is tevens zijn testament, een voorbode voor de zelfdoding die hij in 1980 heeft uitgevoerd. Naast een veelkleurige Socrates in volle verwarring, ziet men een haan. Vlak voor hij stierf zei Socrates dat hij Asklepios een haan verschuldigd was, een offer dat men deed bij genezing. Dit bevestigt dat Socrates de gifbeker wilde drinken. Men kan het zien als een teken dat Jan Cox goed heeft nagedacht voordat hij zelfbewust een einde maakte aan zijn leven.

Willem Elias

Lowie & Freek

Twée aparte verschijningen in 'ons gazetje'

De redactie van het dagblad Vooruit bij het afscheid van Louis Paul Boon in 1972. In het midden Jeanneke en L. P. Boon. Rechts boven Freek Neirinck. © César van der Poel

Gedurende een goed jaar heeft Freek Neirynck een groot deel van de dag doorgebracht met Louis-Paul Boon op de redactie van het toenmalige Gentse socialistische dagblad Vooruit, 'ons gazetje' voor de *incrowd*. We schrijven begin jaren zeventig. De indrukken en herinneringen die Freek aan de kennismaking met zijn lievelingsauteur heeft overgehouden, zijn voor hem zo indringend dat hij ze optekende in een boek, *Boontje en ik op het Dagblad Vooruit*.

De nieuwe publicatie werd op vrijdag 16 maart voorgesteld tijdens een literair café in het Kunstencentrum Vooruit. Zes sprekers van divers pluimage brachten, elk op hun manier, een hulde aan de in 1979 overleden auteur Louis-Paul Boon, wiens honderdste geboortedag overal te lande aanleiding is tot allerlei evenementen.

In zijn eigen stijl beschrijft Freek de dagelijkse werksfeer op de redactie, waar 14 redacteuren en een handvol

medewerkers dagelijks de hopeloze strijd aangingen voor de overleving van die kleine, tegendraadse socialistische krant. Boon was in dat milieu een onopvallende verschijning, in tegenstelling tot Freek, wiens figuur en allures voor heel wat gevarieerde commentaren zorgden.

De meeste oud-strijders van Vooruit zullen zich 'Lowie' herinneren als een sjofel, grijs ventje met halflang vettig haar, die met zijn handen op de rug

af en toe doorheen de redactielokalen schuifelde op zoek naar inspiratie voor zijn dagelijks cursiefje, zuigend aan een peukje. Maar aan zijn eigen werktafel, met een ijzeren mewafkast als enige meubel en naakte dames uit Playboy als behangpapier, was Boon in zijn element. Daar pende hij honderden meesterwerkjes neer, die decennialang voor veel lezers de hoofdreden waren om zich op Vooruit te abonneren.

De toen langharige Freek herinnert zich zijn eerste ontmoeting met Boon alsof het gisteren was, hoe kan het ook anders: hij zat als kandidaat-medewerker op de redactie een proefartikel te schrijven voor de eindredacteur van de jongerenpagina, toen iemand achter hem kwam staan en hem een kus gaf. Verschrikt draaide Neirynck zich om en keek recht in de ogen van een al even geschrokken Boon. Waarop Lowie zich in zijn niet te imiteren Erembodegemse dialect verontschuldigde met de woorden: 'Excuseer, ik dacht dat ge de nieuwe secretaresse waart ...'

Het boekje van Freek bevat niet alleen talrijke grappige en boeiende anekdotes over zijn wedervaren met Boontje, maar levert ook een aparte bijdrage tot de bewogen geschiedenis van het dagblad Vooruit. Bovendien schetst het een beeld van de teloorgang van de sterk verzuilde Vlaamse pers in het begin van de jaren zeventig.

Boontje en ik op het dagblad Vooruit. Een dubbelbiografische kroniek van Freek Neirynck (102 pag.) is verschenen bij de uitgeverij Artus.

Patrick Boes
Ex-redacteur dagblad Vooruit

Je kunt er een 'houten kop' van krijgen

ZJEF VANUYTSEL EN LIEVEN TAVERNIER IN MUZIEKCENTRUM DE BIJLOKE IN GENT

30 mei 2012 belooft een memorabele avond te worden voor de kleinkunstliefhebber. Zowel Zjef Vanuytsel als Lieven Tavernier & White Velvet zullen dan in de Bijloke het beste van zichzelf geven. Reden genoeg voor de Geus om deze twee monumenten van de Vlaamse kleinkunst in de kijker te zetten.

Zjef Vanuytsel

KLEINKUNST IN VLAANDEREN

Het is goed om bij wijze van inleiding even bij de verwarrende term kleinkunst te blijven stilstaan. Het gaat eigenlijk om de aanduiding van een podiumkunst die de bedoeling heeft te amuseren, waarbij 'klein' verwijst naar het intieme, vaak gevoelige karakter van deze kunstvorm. In Nederland noemt men dat ook wel eens 'cabaret', maar evengoed wordt met 'kleinkunst' het luisterlied en de musical aangeduid.

In Vlaanderen is het de verzamelterm voor zangers en muziekgroepen die in het Nederlands zingen met een eenvoudig, meestal akoestisch instrumentarium. Op die manier wordt het onderscheid met rockmuziek, die eerder Engelstalig is en een uitgebreidere, versterkte bezetting vergt, goed weergegeven. Hoewel dat onderscheid in de praktijk langzamerhand is vervaagd.

We gaan ervan uit dat bij kleinkunst, zoals bij het Franse chanson, de nadruk op de vaak maatschappijkritische tekst ligt. Sinds de oprichting van de Amsterdamse Academie voor Kleinkunst in 1960 (nu samengevoegd met de Amsterdamse Toneelschool) raakte de term volledig ingeburgerd. In 1966 werd ook in Vlaanderen een afdeling kleinkunst opgericht, aan de Antwerpse studio Herman Teirlinck (nu Hogeschool Antwerpen). Mede daardoor kende kleinkunst een ongelooflijke bloei in de jaren zeventig.

Het was in die tijd dat mensen als Kris de Bruyne, Johan Verminnen en Raymond van het Groenewoud debuteerden. Ook Nederlandse chansonniers en cabaretiers werden hier razend populair. Boudewijn De Groot had monsterhits met de nummers uit zijn LP *Voor de overlevenden*, en Jaap Fischer (sinds 1976 Joop), Herman Van Veen en Dimitri Van Toren veroverden Vlaanderen.

Veel later, in 1990, scoorde ook Jan De Wilde een enorme hit met het fantasische nummer *De fanfare van honger en dorst*, geschreven door de Gentenaar Lieven Tavernier. Ondertussen is het genre duidelijk aan een *revival* bezig met artiesten als Yevgueni, Eva De Roovere, Buurman en Kommil Foo, om er maar enkele te noemen.

ZJEF VANUYTSEL

Een absoluut monument en *Godfather* van de Vlaamse kleinkunst is Zjef Vanuytsel. Jozef Guillaume Vanuytsel werd in 1945 geboren in Mol en koos Zjef als artiestennaam, volledig in lijn met de toen populaire progressieve spelling. Hij was al met muziek bezig toen hij nog een scholier was in Hoogstraten. In die tijd schreef hij, als grote fan van The Beatles en Jaap Fischer, vooral Nederlandstalige teksten op Engelse hits. Na zijn ontdekking van Jacques Brel geraakte hij een tijdje volledig in de ban van deze Belgische chansonnier. Tijdens zijn architectuurstudies aan het Sint-Lukas in Brussel vervolmaakte hij zijn muziekvakmanschap. Al gauw begon Zjef zijn eigen liedjes te schrijven en verzamelde een schare fans.

Zijn carrière als componist en zanger geraakte in een stroomversnelling toen Jan Gheysen een compilatie van de nieuwe muzikalenten in Vlaanderen wou uitbrengen op het Philips-label. Eén van de geselecteerden was Vanuytsel. De mensen van Philips vonden Zjef Vanuytsel zo goed en boeiend dat ze voorstelden om een volledige LP uit te brengen. Zjef tekende daardoor in 1968 een platencontract. Het zou nog tot 1970 duren vooraleer zijn debuut verscheen: *De zotte morgen*, opgenomen

tijdens het laatste jaar van zijn architectuurstudie. Het album betekende voor Zjef de volledige doorbraak als muzikant. Naast het bekende titelnummer bevat de LP ook *Houten kop*, *Je weet wel mijn lief* en *Hop Marlene*.

Van *De zotte morgen* werden meer dan 100.000 exemplaren verkocht, en het wordt beschouwd als beste album in het kleinkunstgenre. De LP werd geproduceerd door de legendarische Roland Verlooven. Deze man duikt in de Vlaamse muziek op als tekstschrijver, producer en zanger, en werkte samen met ontelbare Vlaamse artiesten. Als producer is Verlooven een echte coryfee in het Vlaamse muzieklandschap. Hij zette verscheidene artiesten op de kaart, zo zat hij aan de knoppen bij albums van Clouseau, Miek en Roel en Rocco Granata.

De arrangementen op *De zotte morgen* zijn van Frans leven, zeg maar dé kleinkunstproducer bij uitstek. Later zou ik hem ontmoeten als radiobaas van de VRT (2000-2006). Hij zou trouwens de tweede LP van Vanuytsel produceren, *Er is geen weg terug*.

De liedjes van Zjef Vanuytsel zijn veelal autobiografisch en die eerste LP is daar kenmerkend voor. Toen hij van het internaat in Hoogstraten plots als een vrije vogel aan het Sint-Lukas in Brussel terecht kwam, ging er voor Zjef een heel nieuwe wereld open. Hij ontdekte de Brusselse kroegen en hield wel van een nachtje uit. Het titelnummer *De zotte morgen* schreef hij dan ook op de ochtendtrein, het werd een instant-klassieker. *A star was born*, en de 25-jarige Vanuytsel trok alleen met zijn gitaar van zaal tot zaal, tot in alle uithoeken van Vlaanderen.

NA 'DE ZOTTE MORGEN'

In 1974 verscheen *Er is geen weg terug* (met Jean Blaute op gitaar). Naast het fantastische titelnummer vind je op deze LP ook het bekende *Toch is ze zo lief* en *Zal ze dan nog voor me zorgen*, voor mij één van zijn beste nummers ooit. Kenmerkend voor Vanuytsel is dat hij zijn tijd neemt voor het uitbrengen van nieuw werk. In 1976 verscheen *De zanger*, met arrangementen van Koen

de Bruyne en in een productie van Jean Blaute.

Koen de Bruyne, de broer van Kris, was een fantastische pianist en een bekend arrangeur. Hij volgde trouwens Raymond van het Groenewoud op in de groep van Johan Verminnen in 1973. Koen de Bruyne overleed jammer genoeg in 1978, twee jaar na zijn broer Joost, de getalenteerde kunstschilder. Die overlijdens zorgden voor een breuk in de zangcarrière van Kris, een andere grootheid van de kleinkunst.

Nog twee jaar later, in 1978, brengt Vanuytsel *De stilte van het land* uit, opnieuw in een productie van Roland Verlooven, met Tars Lootens en Marc Malyster als arrangeurs. Deze LP bevat de klassiekers *Tussen Antwerpen en Amsterdam* en *De massa*. Ondertussen was echter het Belgische popgeweld losgebroken, en begon de aandacht voor de kleinkunst te tanen.

Het zou tot 1983 duren vooraleer Vanuytsel een nieuwe plaat uitbracht: *Tederheid*. Het album paste niet echt in de tijdsgeest van de hippe Nederpop. Het is zeker geen slechte plaat, met een opmerkelijke cover van Randy Newmans *Guilty (Schuldig)*. Maar op dat ogenblik had Vanuytsel al gekozen voor zijn architectenbureau. Hij ging voluit voor zijn beroep en ontwierp onder meer de gemeentehuizen van Bertem en Huldenberg, het Nerocafé in Hoeilaert, het cultureel centrum van Scherpenheuvel en De Markten in Brussel.

MUZIKALE WINDSTILTE EN COMEBACK

De muziek verdween naar de achtergrond. In die periode van muzikale windstilte ontmoette ik Zjef bij verschillende gelegenheden. Hoewel gedreven als architect, begon hij toch stilaan aan nieuwe liedjes te denken. In 2007, 24 jaar na zijn laatste LP, kwam er eindelijk een nieuw album: *Ouwe Makkers*. In datzelfde jaar bracht Universal Records een cd-box uit met zijn eerste vijf albums.

Vanuytsel begon ook terug te toeren, met band. Op de Nekka-Nacht in 2009 was hij de centrale gast, maar

Lieven Tavernier

om gezondheidsredenen moest hij zijn tournee afbreken. Nu hij terug hersteld is, trekt Zjef opnieuw door Vlaanderen.

Op 30 mei 2012 doet hij samen met zijn favoriete begeleidingsgroep het muziekcentrum de Bijloke aan. Het optreden kadert in de concertenreeks van de VZW Edad de Oro / De verenigde Muze, die gehuisvest is in praatcafé en kunstgalerie De Muze aan het Gravensteen. In het verleden waren er op die Muzeconcerten al grote namen te gast: Steve Harley and Cockney Rebel, de overleden Kevin Coyne, 10cc, Adamo, Manfred Mann en Angelo Branduardi, om er maar enkele te noemen.

LIEVEN TAVERNIER

Meestal wordt er bij de concerten van de Verenigde Muze ook een Gentse artiest geafficheerd, en dat is op deze tiende editie niet anders. De al eerder genoemde Gentenaar Lieven Tavernier

is ook van de partij, mét White Velvet. Ik zou de waarheid geweld aandoen als ik Lieven zou herleiden tot een plaatselijke coryfee. Tavernier is ongetwijfeld een monument van het Vlaamse lied. Hij schreef onder meer, zoals al eerder vermeld, *De eerste sneeuw* en *De fanfare van honger en dorst* voor Jan De Wilde.

Hij kwam pas in de jaren negentig zelf op het podium te staan na ontmoetingen met Bruno Deneckere en Nils De Caster, die andere Gentse reuzen. Zo vormde hij een band: De Zondaars. Lieven Tavernier is een boeiende artiest, die zichzelf altijd relateert. Zijn eerste cd *Doe het licht* werd geproduceerd door Patrick Riguelle en verscheen in 1995. Daarna volgden er nog drie, telkens met Nils De Caster aan de knoppen.

Tavernier is een verwoed lezer van de boeiende auteur Nescio, een pseudoniem van de Nederlander Jan Herman Gronloh (1882- 1961), wiens

schrijversschap de fantastische en doorwrochte teksten van Tavernier zeker heeft beïnvloed, net als de songs van Jacques Brel, Georges Brassens en Randy Newman dat hebben gedaan. Lieven Tavernier staat voor politiek en maatschappelijk engagement in zijn teksten, iets wat steeds zeldzamer aan het worden is.

Recentelijk verscheen zijn nieuwe cd *Witzand*, in een productie van Koen Gisen (die eerder al An Pierlé en The Bony King of Nowhere produceerde).

Dany Vandenbossche

Wie deze kleinkunstgrootheden aan het werk wil zien komt dus best op 30 mei naar de Bijloke in Gent. Om 20:00 speelt Lieven Tavernier & White Velvet (met An Pierlé), om 22:00 gevolgd door Zjef Vanuytsel en groep. De lezers van de Geus betalen in voorverkoop geen € 25 maar € 22. U kunt uw kaarten met Geuzentarief bestellen, betalen en afhalen in het café De Geus van Gent. Info: geusvangent@telenet.be - 09 220 78 25.

Bloeiende geheimen

Christine Barkhuizen le Roux gaat naar de kern

Christine Barkhuizen le Roux is de schuilnaam van Cornelia Christina le Roux (Vryburg, 1959). Deze Zuid-Afrikaanse dichteres leerde het vak aan de Skryfskool bij Hans du Plessis en Breyten Breytenbach. Zij was met de bundel *Roset* (2006), door Jooris van Hulle vertaald als *Rozet* (uitgeverij P, 2009), niet aan haar proefstuk toe. Over haar vroegere gedichten is opgemerkt dat ze getuigen van 'een sensitief poëtisch vermogen', beeldende kracht en klankgevoeligheid. Dat geldt onverkort voor de homogene bundel *Rozet*. In een aantal gedichten toont Christine Barkhuizen le Roux zich een attente en gevoelige waarneemster die haar vaststellingen niet becommentarieert en er verder geen expliciete filosofie of moraal aan verbindt.

De inleiding tot de bundel leert ons dat voor deze dichteres poëzie 'een puzzelen met woorden is'. Dat geldt wellicht voor alle dichters, behalve voor degenen die zich beperken tot het reproduceren van readymades. Barkhuizen le Roux beschikt in haar taal over erg mooie woorden – dat ze ermee gepuzzeld heeft is niet te merken. Haar gedichten laten evenmin de indruk na maakwerk te zijn. Het gehalte van de gedichten wordt meer bepaald door het combinatievermogen van de puzzelaar(ster) dan door de kwaliteit van de woorden.

Ook een vertaler puzzelt, per definitie. Jooris van Hulle – die met zijn vertaling van onder meer de gedichtenbundel *Met die taal van karmosyn* van Riana Scheepers al eerder bewees de finesses van het Afrikaans aan te voelen – zal wel 'gepeinsd en gepiekerd' hebben om met

Phaistos

**in klei gekraste geheimen
vis mensen vogels god
schrift onontwarbaar – een spel
Minoïsche kalender of gezang**

**verledens gemaskeerd in beeld
patronen die tot stempels worden
centraal het éne dragend symbool
plantmonster in blauwdruk**

**voor wie zoekend de weg weet te vinden:
de kern van het labyrint blijkt een roos
geboorte, groei, dood en herrijzenis
een achtbladige bloem bloeiend in hoop**

bepaalde constructies in het reine te komen.

De charme en sterkte van deze poëzie schuilt in de vele prachtige beelden, zoals 'brood op het erf van zon' in het gedicht *nachtuur*. Of in *brandglas*: 'blinkt op het netvlies / de ritseling van zon op blad / een boom verblindend als smaragd: / jouw honderdvoudige groene lach'. In *na het vuur* lezen we: 'wij liggen voldaan / ineengestremgeld / binnen het asblauwe uur'. Mooi is ook deze definitie van de (schilder)kunst in *Van Gogh*: 'de kunst is naar adem happend / vertrouwen op de kwast'.

Het openingsgedicht *Phaistos* is geïnspireerd door de beroemde schijf van Phaistos. Die schijf schijnt ruim 3.500 jaar oud te zijn, maar werd pas in 1908 ontdekt in de ruïnes van de tempel op Kreta. Deze relik van de Minoïsche cultuur wordt in het museum van Heraklion bewaard en geldt als het oudste specimen van visuele poëzie. De schijf, zo'n 16 centimeter in doorsnede, is langs beide

zijden met in spiraalvorm geordende pictogrammen bestempeld.

De tekst heeft aanleiding gegeven tot vele, soms fantasierijke, interpretaties maar de 'in klei gekraste geheimen' werden nooit gedecodeerd. Het kan een kalender of spelbord zijn, maar evengoed een scheppingsverhaal uitbeelden. 'Gezang' slaat wellicht op de (overigens door niemand meer ernstig genomen) interpretatie van deze repetitieve combinatie als partituur: van de symbolen als noten en van het geheel dus als lied. Misschien was de beeldtekst in opzet wat hij nu nog altijd is: een cryptogram.

Barkhuizen le Roux geeft met *Phaistos* een eigen lezing van wat ze met een mooie metafoer 'verledens gemaskeerd in beeld' noemt. Een positieve lezing: het centrale teken, het 'dragend symbool' is 'een achtbladige bloem bloeiend in hoop'.

Er is veel *Lebensbejahung* in haar poëzie, zoals blijkt uit de slotstrofe van een gedicht waarin ze vraagt om – op Rhodos – echt in leven te mogen blijven: 'met de scherpsmaak van Retsina / de bedwelming van het hars van de dag'.

'Scherpsmaak' is er ook in de laatste twee strofen van *schepping*: 'zij (Eva) reikte haar hand / naar de vrucht van de zomer / plukte het vlees / de pit / én de dood en God / liet het op zijn beloop'.

Renaat Ramon

Het recht op zelfbeschikking

De Vlaamse filmindustrie besteedt ontzettend veel aandacht aan ethische kwesties en schuwt geen controverse. Het recht op zelfbeschikking is voor vrijzinnig humanisten een uiterst belangrijk item, dat we regelmatig terugvinden in films met internationale weerklank.

Mixed Kebab

Guy Lee Thys is de regisseur van het legendarische *De potloodmoorden* (1982), gevolgd door *Cruel Horizon* (1989), *Kassablanka* (2002) en *Suspect* (2005). *Kassablanka* was een eigentijds Romeo en Julia-verhaal over een Antwerpse jongen uit een Vlaams Belang-milieu, die verliefd wordt op een

© Cinebel

gesluisde Marokkaanse. Ook in *Mixed Kebab* lopen de spanningen tussen de verschillende gemeenschappen hoog op, deze keer gaat het over een relatie tussen een Antwerpse Turk en een autochtone homo.

Ibrahim (Cem Akkanat) is 27 en verbergt zijn homoseksualiteit nog altijd voor zijn conservatieve familie. Kevin (Simon Van Buyten) is 19 en werkt in het populaire, volkse eetcafé van zijn progressieve moeder Marina (Karlijn Sileghem). Hij zal Ibrahim vergezellen wanneer die in Turkije zijn 'gearrangeerde' bruid gaat bezoeken.

Furkan (Lukas De Wolf), de jongere broer van Ibrahim, is een spijbelend straatboefje dat al gauw in handen valt van Antwerpse moslimfundamentalisten. Zijn band met Ibrahim, die hem de les spelt als hij spijbelt, is niet al te goed. Hij zal de homoseksualiteit van zijn broer dan ook uit wraak onthullen.

Daarnaast is er Elif (Gamze Tazim), de Turkse bruid die in haar thuisland louter als huissloof en lustobject behandeld wordt, maar droomt van een beter leven in België.

Het valt op hoe vaak filmrecensenten vermelden dat deze film geen *Brokeback Mountain* is. Dat hoeft ook niet: het is immers een totaal andere film, waarvan ik het goed vind dat hij gemaakt is. Net zoals ik het goed vind dat films als *Turquaze* of *Les barons* gemaakt werden.

Waar Kadir Balci ons zijn Gent toonde, en Nabil Ben Yadir zijn Brussel, toont Guy Lee Thys ons zijn multiculturele stad Antwerpen. Hij heeft deze woelige en bruisende metropool schitterend getekend, door de herkenbaarheid ervan kan je op de meeste personages probleemloos namen plakken.

Aan actualiteitswaarde ontbreekt het *Mixed Kebab* alvast niet. Homoseksualiteit ligt in elk geloof moeilijk, en het homohuwelijk bestaat maar in een handvol landen. 'Het is bijna lachwekkend dat veertig, vijftig jaar na de seksuele revolutie homo's nog bang moeten zijn om uit de kast te komen of openlijk gay te zijn', zegt Guy Lee Thys zelf.

Het mooie aan *Mixed Kebab* is de focus op de verschillende levensstijlen en opvattingen die sommige allochtone gezinnen kenmerken, terwijl ook autochtone Belgen zich in de film – net als in de realiteit – schuldig maken aan homofobie en straatcriminaliteit.

Deze deels in Antwerpen, deels in Turkije gedraaide raamver telling levert een uiterst kleurrijke prent op, waarin op een

hoog niveau geacteerd wordt.

Redenen te over dus om deze mooie film te gaan bekijken.

Mixed Kebab, regie: Guy Lee Thys, met Cem Akkanat, Simon Van Buyten en Karlijn Sileghem. België/Turkije, 2012, 98 min.

Tot Altijd

Nic Balthazar heeft met *Tot Altijd* een kwetsbare, persoonlijke film gemaakt over een onderwerp dat nog steeds gevoelig ligt. Euthanasie is in België, net zoals in Nederland en Luxemburg, wettelijk toegestaan. De strijd die daarvoor gevoerd werd, was in grote mate het werk van Mario Verstraete. In 2002 maakte hij zelf gebruik van deze wet, die er mede door zijn inzet was gekomen. Balthazar, wiens broer goed bevriend was met Mario, kende hem persoonlijk.

Tot Altijd is een prachtig eerbetoon aan de eerste man die in ons land legaal euthanasie liet uitvoeren. Hoewel Verstraete uit een diepgelovig, katholiek gezin kwam, was hij een overtuigd vrijzinnige die van het recht op waardig sterven al lang een strijdpunt had gemaakt. De film portretteert Mario niet alleen als icoon van deze strijd, maar vooral als een geëngageerde mens, vriend, zoon, vader en echtgenoot.

We leren de vier vrienden Thomas, Mario, Lynn en Speck kennen als geëngageerde, jonge twintigers, studenten in het Gent van de jaren '80. Thomas en Mario zijn vrienden voor het leven, ook al voelen ze zich allebei even sterk aange trokken tot Lynn, een beeldschone, wilde kat. Een triootje brengt dan ook de oplossing.

Na de onbezorgde studententijd is er het echte leven. Terwijl Lynn uit het zicht verdwijnt, wordt Thomas dokter en Speck, de van de pot gerukte mascotte van dit viertal, wordt filosoof. Mario blijft de strijdlustige, met een grote mond en theatrale plannen voor een beloftevolle carrière in de politiek ... tot enkele jaren later MS bij hem wordt gediagnoseerd. Dit alles onder het toezicht oog van Thomas, die de aftakeling van zijn vriend van dichtbij zal moeten

meemaken.

Hoewel Mario z'n ziekte aanvankelijk nog met evenveel moed als humor draagt, oppert hij al snel dat hij maar zal doorgaan zolang het plezierig blijft. Zodra zijn leven die naam niet meer waardig is, moet zijn vriend hem helpen om te sterven. Mario ijvert immers al jarenlang voor een wet op legale euthanasie. Die wet is er echter nog niet, en familie en vrienden kunnen niet altijd Mario's visie begrijpen. Het is verdienstelijk dat Nic Balthazar de voor en tegens bijzonder humaan in beeld brengt. Hij oordeelt of veroordeelt niet.

Koen Degraeve en Geert Van Rampelberg zetten onge looflijk sterke vertolkingen neer, geruggensteund door een uitstekende nevencast. Het uitgebreide geginnegap tussen de vrienden, de intense momenten, maar ook het grote afscheid worden heel mooi en spontaan in beeld gebracht. Dit alles zorgt voor een bijzonder mooie kijkervaring.

Tot Altijd werd goed onthaald op de *European Film Market*, een onderdeel van het filmfestival van Berlijn. Het in Parijs gevestigde Films Distribution heeft dan ook al deals aange kondigd met vijf verschillende landen: Italië, Noorwegen, Turkije, Zwitserland en Iran. Vooral dat laatste is opmerkelijk: Iraanse distributeurs kopen zelden westerse films.

Tot Altijd, regie: Nic Balthazar, met Koen De Graeve, Geert Van Rampelberg en Viviane De Muynck. België, 2012, 119 min.

André Oyen

JOHAN BRAECKMAN EN MAARTEN BOUDRY

De ongelovige Thomas heeft een punt

Een handleiding voor kritisch denken

Misschien herinneren we ons Johan Braeckman later wel als de man die zijn volk helder leerde denken. Naast zijn eerder verschenen cd-box *Kritisch denken* publiceerde hij in september 2011 samen met Maarten Boudry een 'handleiding voor kritisch denken': *De ongelovige Thomas heeft een punt*. Albert Comhaire bespreekt het boek voor ons, en dat inspireerde hem tot een bespiegeling over de relatie tussen filosofie en wetenschap. U krijgt zijn recensie en bijbehorende reflecties zij aan zij gepresenteerd.

'Omdat ik niet graag bedrogen word', antwoordde wijlen prof. R. Thibau, toen een vriend hem vroeg waarom hij zo kritisch was. In een interview in *De Morgen* (DM, 5/10/2011) confronteert Marnix Verplancke auteur Johan Braeckman met de volgende opmerking: 'Zoals in het boek staat: kritisch denken maakt niet per se gelukkig.' Antwoord: 'Maar er staat ook in dat de waarheid u vrij zal maken, wat uit het evangelie van Johannes komt. We hebben hier met het aloude probleem te maken wat je liever bent, een ongelukkige Socrates die de grenzen van zijn rationaliteit kent of een gelukkig varken dat zich wentelt in de modder? Ik kies alvast voor Socrates, want ik ben een optimist en ik besef dat een mens soms het geluk kan vinden in de kennis.' Socrates is dus niet noodzakelijk ongelukkig.

Hiermee zijn al twee redenen aangegeven waarom mensen er belang bij hebben kritisch te denken en dus ook om dit boek te lezen, want kritisch denken blijkt niet zo evident te zijn. Het voordeel van de eerder verschenen cd-box was dat je er ook in de auto – en in de file – naar kon luisteren. Een boek is uiteraard gemakkelijker te raadplegen en bovendien is dit boek uitgebreider dan de cd-versie. Er zijn talrijke illustraties, foto's, tekeningen, enkele nieuwe hoofdstukken en een uitgebreide casus: de samenzweringstheorieën over 9/11. Samenvatten binnen het bestek van een boekbespreking leek me onbegonnen werk, en bovendien onnodig aangezien de inhoudsopgave zelf goed weergeeft waarover het gaat:

- 1 | De ondraaglijke lichtgelovigheid van de mens
- 2 | De kwetsbaarheid van het brein
- 3 | Over samenzweringstheorieën
- 4 | Over hoaxen en cryptiden
- 5 | De trukendoos van het geheugen
- 6 | Zelfbedrog en cognitieve dissonantie
- 7 | Religie en het bovennatuurlijke
- 8 | Wetenschap en pseudowetenschap
- 9 | Onzin voor gevorderden

Opnieuw (net zoals bij de cd-boxen) vond ik het hoofdstuk over zelfbedrog en cognitieve dissonantie bijzonder interessant. De wetenschappelijke kennis die in dit hoofdstuk wordt meegegeven zouden we eigenlijk voortdurend in ons achterhoofd moeten houden.

Het hoofdstuk *Wetenschap en pseudowetenschap* begint met een visie over de relatie tussen filosofie en wetenschap – een discussie over dit onderwerp blijft volgens mij nog steeds wenselijk (zie hiervoor de bespiegeling bij deze boekbespreking).

In *Onzin voor gevorderden* krijgen we (naast een vernietigende kritiek op Lacan) een knap stukje zuivere filosofie: Braeckman en Boudry geven de tegenstanders van de Verlichting (postmodernisten, sociaal-constructivisten, enzovoorts) een koekje van eigen deeg. Hun manier van denken wordt toegepast op hun eigen ideeën. Het resultaat

is een wel erg bizar koekje. Het bood de auteurs de gelegenheid om het kritisch denken nog scherper te definiëren.

Filosofen – althans de betere – zijn mensen die enorm veel lezen, en zeker niet alleen over filosofie. In het boek worden onder meer biologen, psychologen en neurologen uitgebreid geciteerd, evenwel zonder het kernbetoog van het boek te verzwakken. De auteurs namen blijkbaar de taak op zich om zo veel mogelijk relevante bijdragen over en rond het onderwerp samen te brengen. Dit lijkt me bijzonder verdienstelijk.

Maar filosofen zijn mensen, ze kunnen niet alles lezen. Het is al moeilijk voor wetenschappers om in hun eigen specialisatie bij te blijven. De auteurs zijn zich hiervan bewust: 'Een goede kritische denker beseft dat hij moet differentiëren, dat hij het kaf van het koren moet scheiden en dat hij op zijn minst bepaalde zaken voor waar moet aannemen, wil hij niet in zijn eigen staart bijten.' Maar het kaf van het koren scheiden is geen eenvoudige zaak en, nogmaals, je kan niet alles lezen.

Filosofen lopen dus het risico door hun keuze op sommige punten eenzijdig te zijn. Trouwe lezers van de Geus hebben al gemerkt dat de meningen van kritisch denkende mensen over bepaalde vraagstukken kunnen verschillen en dat bijvoorbeeld psychoanalytici het niet nemen dat hun vak als pseudowetenschap bestempeld wordt.

Het is ook niet omdat een wetenschapper op een bepaald moment op een verkeerd spoor zat, dat men alles wat hij gezegd of gepubliceerd heeft, mag of moet verwerpen. Neem nu bijvoorbeeld de grote Isaac Newton. Hij hield zich, zoals veel van zijn tijdgenoten, zelfs grotendeels bezig met wat we vandaag pseudowetenschap zouden noemen (in casu: astrologie, alchemie, theologie). Maar Newtons fysica, optica en wiskunde worden vandaag nog steeds met succes toegepast (ook in de ruimtevaart). Het feit dat zijn fundamentele visie op ruimte en tijd door Einstein werd aangepast, heeft daar niet veel aan veranderd. Ik denk dat de meeste wetenschappers en filosofen vandaag zelfs niet eens weten waar Newton zich allemaal mee bezighield, laat staan dat ze hem zouden degraderen tot pseudowetenschapper (wat Braeckman en Boudry trouwens ook niet doen).

Met deze woorden wens ik de grenzen van de mogelijkheden onder de aandacht te brengen, en daarnaast te waarschuwen voor overhaaste, radicale oordelen (bij het schrijven) en interpretaties (bij het lezen).

JOHAN BRAECKMAN & MAARTEN BOUDRY DE ONGELOVIGE THOMAS HEEFT EEN PUNT EEN HANDLEIDING VOOR KRITISCH DENKEN

HOUTEKIET

Dit interessante en vlot leesbare werk zal, denk ik, veel lezers helpen bij de ontwikkeling van hun levens- en wereldbeschouwing, en naar ik vermoed vaak ter raadpleging uit de kast worden gehaald.

Albert Comhaire

Johan Braeckman & Maarten Boudry, De ongelovige Thomas heeft een punt. Een handleiding voor kritisch denken. Houtekiet: 2011, 344 p. ISBN: 9789089241887.

BESPIEGELING

Het heikele probleem van de relatie tussen filosofie en wetenschap

In het pas verschenen boek *De ongelovige Thomas heeft een punt* brengen Johan Braeckman en Maarten Boudry het belangrijke probleem van de relatie tussen filosofie en wetenschap opnieuw ter sprake. Een mooie gelegenheid om wat extra aandacht aan dit onderwerp te besteden.

DEMARCATIELIJNEN EN KENNISTERRITORIA

Het valt me op dat de auteurs het woord 'demarcatielijn' gebruiken, vooral in verband met het verschil tussen wetenschap en pseudowetenschap. Opvallend, omdat dit woord geassocieerd wordt met territoria ... en grensgeschillen. Het gaat hier dus niet om een 'onschuldige', louter academische aangelegenheid. Kennisterritoria zijn geen in de lucht hangende abstracta, maar impliceren onderzoeksprojecten, benoemingen, betoelaging, subsidies, personeel en onderwijsopdrachten.

De liefde tussen filosofen en wetenschappers is niet altijd even groot. De auteurs zijn weliswaar optimistisch, er zijn immers genoeg voorbeelden van een goede verstandhouding, maar ook van incidenten en wederzijdse kritiek. In vergelijking met klassieke problemen bij andere verwante disciplines is de toestand hier misschien nog moeilijker. De filosofie bracht de wetenschap namelijk voort, historisch gezien, maar ze is er niet langer de enige bron en determinant van. De kinderen en kleinkinderen groeiden opa over het hoofd.

Zelf heb ik enige vertrouwde met exacte wetenschappen en tegelijkertijd belangstelling voor menswetenschappen en filosofie. Ik heb vrienden en familieleden aan beide zijden van de demarcatielijn, en ik hoorde (en las) door de jaren heen veel kritische uitspraken en verwijten over en weer. Ook in het boek van Braeckman en Boudry vinden we echo's van die wederzijdse kritiek.

Nu heb ik zeker niet de pretentie me op de troon van scheidsrechter te hijsen, maar ik zal proberen een kleine bijdrage aan het debat te leveren door te verwijzen naar een prikkelend idee. Het komt uit een recente, opmerkelijke publicatie van Steven Pinker, professor psychologie aan de universiteit van Harvard: *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined* (Viking/Penguin, 2011). Het idee waarover ik het wil hebben is niet nieuw, en evenmin staat Pinker ermee alleen. Maar laat me eerst samenvatten welke kritische geluiden er zoal te horen zijn.

WEDERZIJDSE KRITIEK

Bij de filosofen: 'wetenschappers sluiten zich te vaak op in hun discipline, ze kijken veelal neer op andere disciplines, kunnen de waarde en betekenis van hun onderzoek niet relativeren, stellen zich weinig vragen over de maatschappelijke en ecologische implicaties van hun werk, hebben soms ongelooflijk irrationele uitgangspunten voor hun ethiek en wereldbeschouwing en zijn buiten hun vak vaak weinig kritisch of zelfs ongelooflijk naïef'. Helaas is die kritiek niet altijd ongegrond.

Wat zeggen wetenschappers over filosofen? 'het zijn veelschrijvers, hoogmoedige kwasten die zich bemoeien met zaken waar ze geen verstand van hebben, ze deinzen er niet voor terug om zichzelf tegen te spreken (zelfs meer dan eens), breken af maar bouwen zelden of nooit iets zinnigs op, zweven in zelfgebouwde luchtkastelen en hebben niets relevant te vertellen, ze lossen geen problemen op (in tegenstelling tot wetenschappers) en zijn vaak opvallend weinig consequent of wijs'. Helaas, ook die kritiek is vaak terecht.

GRENSVERKEER

Ach, tussen pot en pint lucht iedereen wel eens graag zijn opinie over van alles en nog wat, ook over de waarde en betekenis van filosofie en wetenschap. Doe je dat in een professionele context, dan is er wel enig voorbehoud aangewezen. Mensen met een wetenschappelijke kwalificatie die op het publieke forum in discussie treden met wijsgeren over morele en filosofische kwesties, kunnen er bekaaid uitkomen. Zelfs in de ogen van hun collega's.

In dit verband wens ik aan de voorbeelden die Braeckman en Boudry in hun boek geven, een ander en tragisch geval toe te voegen. De neuroloog J. C. Eccles, Nobelprijswinnaar geneeskunde, vond het op hoge leeftijd nog steeds nodig om ook in wetenschappelijke kringen het bestaan van een soort afzonderlijke ziel of geest te bepleiten. Het werd een pijnlijke afgang.

Hetzelfde geldt voor filosofen die zich ondoordacht buiten

Martin Heidegger (gemarkeerd met X) als Nazi, op 11 november 1933 te Leipzig. Heidegger zou tot aan het einde van WOII lid blijven van de NSDAP.

hun vakgebied begeven. Martin Heidegger, bijvoorbeeld. Hij was professor in de wijsbegeerte, dus niet in de politieke wetenschappen. Hij steunde het nazisme en bleef daarin volharden, ook al waren de gevolgen van Hitlers politiek duidelijk waarneembaar. Geen voorbeeld van kritisch denken, noch van ethisch handelen en al helemaal niet van wijsheid!

De grens tussen het spreken over een vak en spreken vanuit een vakgebied is zeer smal, of 'schemerig', zoals Johan Braeckman en Maarten Boudry zouden zeggen. Een filosoof riskeert dan om gepercipieerd te worden als een usurpator met pretentie, je kunt de *goodwill* verliezen van de mensen met wie je wilt samenwerken en je wordt op den duur gemeden. De kans is bovendien groot dat je effectief fouten maakt en daardoor je onkunde uitstalt. Maar dat geldt evenzeer voor wetenschappers: een persoonlijke mening van een wetenschapper over filosofische kwesties is niet per definitie wetenschappelijk gegrond en kan onverantwoorde vooroordelen aan de dag leggen.

NOOD AAN EEN MULTIDISCIPLINAIRE CONFLICTHANTERING

Als artsen geconfronteerd worden met een patiënt die aan een bijzonder complex ziektebeeld lijdt, vergaderen ze met collega's van andere specialisaties. Het is zonder meer altijd zinvol om complexe problemen multidisciplinair aan te pakken, en dat geldt niet alleen in de geneeskunde. Wanneer een probleem filosofische aspecten heeft, is het dus absoluut wenselijk om de medewerking van geschoolde en gespecialiseerde filosofen in te roepen. Het hoeft daarbij niet alleen over ethiek te gaan, maar ook over kennistheoretische en/of levensbeschouwelijke kwesties. Omgekeerd is het voor wijsgeren absoluut aangewezen om een beroep

te doen op wetenschappers wanneer ze voor complexe vragen staan of wanneer ze antwoorden van hun voorgangers willen herzien.

Nu kom ik bij de stelling van Steven Pinker (en anderen): een kenmerk van beschaving is het vermogen om conflicten op te lossen via onderhandelingen.

Dat is bijna een evidentie. Toegepast op de problematiek van de kennisterritoria betekent dit volgens mij dat het aangewezen is om formele afspraken te maken over elkaars taken en bevoegdheden, en elkaar daarnaast geregeld te ontmoeten om hangende kwesties te bekijken en te bespreken.

Erkenning – en desgevallend erkentelijkheid – staat hierin centraal! Het is dus nuttig de koppen bij elkaar te stecken om te bekijken voor welke actuele problemen er een gemeenschappelijke benadering nodig is. Wil men een demarcatielijn overschrijden, of heeft men die in zijn ijver overschreden, is het correct en verstandig anderen aan te spreken en om advies te vragen. Een dergelijk gesprek kan voorafgaand, tijdens of na een onderzoeksproject, maar alleszins vóór de uiteindelijke publicatie en zeker vóór de bekendmaking in de media.

Is zo'n cultuur van grensoverschrijdende samenwerking mogelijk? Ja, mits men de voorkeur geeft aan beschaafde, respectvolle omgangsvormen en daarbij de nodige bescheidenheid aan de dag kan leggen. Misschien is dat een kwestie van opvoeding en kritische zelfreflectie. Zoals Socrates, die geniale Griekse wijze (en ons aller opa), met een verwijzing naar een spreuk boven de ingang van het orakel van Delphi onderwees: 'Ken uzelf.'

Albert Comhaire

De Waarde van je Zelf

In het najaar organiseren we, naar een nog vrij jonge traditie die pas in 2010 ontstond, opnieuw een filmcyclus in ons huisvandeMens. We doen dit in samenwerking met de GGG, de Gentse Grijs Geuzen. De films staan steeds – hoe kan het ook anders in ons huis waar alles rond de existentiële dimensie draait – in het kader van een thema dat aan zingeving gerelateerd is. Zo kozen we het eerste jaar voor het thema ‘Zingeving en de kunst van het ouder worden’. In 2011 zochten we films die iets in beeld brachten rond ‘Zingeving en de kunst van het Goede Leven’. Dit jaar programmeren we films rond het thema ‘Zingeving en de waarde van het Zelf’.

Een gebroken, afgebrokkeld, gekwetst Zelf is vaak datgene waarmee mensen bij ons aankloppen om hulp. Het beschadigde Zelf koesterend in hun armen, vragen ze ons aandacht en zorg. Ontredderd zoeken ze advies om het bedreigde Zelf te herstellen, of tips om het verbrokkelde Zelf te lijmen. Soms herkennen ze in hun gebrokenheid hun eigen (of vroegere) Zelf niet meer terug. Enkel staan op een punt in hun leven waar het maken van een keuze hun Zelf voor de rest van hun bestaan vorm zal geven. Bij anderen is hun Zelf door, of in de loop van, hun leven ten onder gegaan of wordt het onherroepelijk met ondergang bedreigd. De enige uitweg om een Zelf te ‘redden’ van de totale verminking is bijwijken helaas de dood ...

[Oei, beste Lezer, ik lees mijn eigen woorden en betrap me erop dat deze kijk op het menselijke ‘Zijn’ allicht zwaar op de hand ligt, wat in deze coda toch de bedoeling niet kan zijn? Niettemin, ook het leven zelf ligt soms zwaar op de hand. Moet kunnen, toch? Dus, ga ik vrolijk door met mijn mijmeringen.]

Tegelijk is er de andere kant van de medaille. Het Zelf is datgene wat ‘Ons’ tot ‘Ons’ maakt. Een Zelf bestaat uit zo veel facetten, een binnen- en buitenkant waar – al naargelang wie we zijn – veel of bijna geen verschil tussen zit. Er zijn mannelijke, vrouwelijke en allerlei gender-Zelven. Jonge Zelven. Oudere Zelven, die een lichamelijke verpakking bewonen die al dan niet overeenstemt met de leeftijd die het Zelf aanneemt. Sommige Zelven zijn rekbaar, weerbaar, rigide, duidelijk, grenzeloos ... maar allen zijn ze kwetsbaar. En uniek.

Een Zelf kan zichzelf blijven, een leven lang. Zo heb je mensen die zich op hun 83ste nog altijd hun zelfde Zelf voelen als toen ze 16 waren. Alleen hun lichaam laat zich anders voelen. Anderen zoeken hun leven lang naar wie ze Zelf zijn. Ze zoeken in allerlei betekeniskaders, in religies, in alle uithoeken van de wereld naar hun eigen Zelf. En velen zijn zichzelf, zonder zich hierover ook maar één vraag te

WEES JEZELF

ER ZIJN AL ZOVEEL ANDEREN

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem www.loesje.nl

© Stichting Vrienden van Loesje

stellen. Als was het evident wie ze Zelf zijn.

‘Bovenal, wees Uzelf trouw’, is een citaat dat wordt toegedicht aan Shakespeare. Mij lijkt het een wijze (en dat in zowel de Gentse als in de Algemeen Nederlandse betekenis) leidraad voor het leven maar ook een dagelijkse uitdaging.

Hoe dan ook, beste lezer(es), zorg goed voor uzelf.

Zoals u is er maar één !

Winnie Belpaeme

DEGEUS

NIEUWSBRIEF

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

AALST

ZATERDAG 19 MEI 2012

Feest Vrijzinnige Jeugd

HVV/OVM DENDERSTREEK

Onze 12-jarigen zijn op een belangrijk moment gekomen in hun leven. Ze zijn geen kinderen meer en ook nog geen volwassenen. Het Feest Vrijzinnige Jeugd symboliseert het afscheid van de kindertijd.

Locatie: CC De Werf, Molenstraat 51, 9300 Aalst.

ZONDAG 20 MEI 2012

Lentefeest

HVV/OVM DENDERSTREEK

Met het Lentefeest zetten onze 6-jarige feestelingen de eerste symbolische stappen in een wereld waar het leven wat ernstiger wordt.

Locatie: Koninklijk Atheneum, Graanmarkt 14, 9300 Aalst.

WOENSDAG 23 MEI 2012, 20:00

Toneelvoorstelling 'Gilgamesch'
- 5000 jaar zingeving aan
het menselijk leven

Peter Perceval (regie), Bert
Kruismans, Ann Nelissen,
Stefan Perceval

H.V.V AALST I.S.M. IMD OOST-VLAANDEREN.

HUISVANDEMENS AALST EN OVERLEGPLATFORM VODCA

Op een ogenblik dat in onze samenleving aan de ene kant het laïciserend proces verder schrijdt, maar aan de andere kant ook meer fundamentalistische religiestromingen zich manifesteren, is het nuttig en noodzakelijk om vragen naar en antwoorden op 'zingeving' aan te wakkeren. In deze postmoderne tijd worden identiteit en waarden immers steeds meer een centraal gegeven in de vraagstelling.

Het is overduidelijk dat de vraag naar zingeving geen nieuwigheid is, maar reeds meer dan 5000 jaar geleden in spijkerschrift werd opgetekend.

De angst voor de dood en de zoektocht naar onsterfelijkheid zijn de centrale thema's van het epos. De universele waarden, in het epos verweven, passen voortreffelijk binnen het vrijzinnig humanistisch gedachtegoed. Zoals het epos illustreert, is het uiteindelijk niet de zoektocht naar onsterfelijkheid die primeert, wel het besef van sterfelijkheid om te kunnen opgroeien tot volwaardige mens. 'Vriendschap' speelt

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 juni 2012. Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 4 mei verwacht op onze redactie.

een cruciale rol, naast tal van andere thema's zoals de opstand van een volk tegen een dictatoriaal regime.

De uiteindelijke betekenis van het epos is het zoeken en vinden van het antwoord op de vraag 'Wat is de zin van het leven?' Het is een vraag die universeel en tijdloos is. Mensen zijn niet alleen zingever, ze zijn ook zinzoekers. En in die hoedanigheid vinden ze soms de weg naar het huisvandeMens, waar ze tijdens gesprekken met vrijzinnig humanistisch consulenten hun zoektocht in kaart brengen.

Inkom: € 15,50 tickets bij HVV-HV Aalst of
aan de balie van CC De Werf.
Info: www.hvv-aalst.be - info@hvv-aalst.be.
Locatie: Grote Zaal van CC De Werf,
Molenstraat 51, 9300 Aalst.

DEINZE

DONDERDAG 3 MEI 2012, 19:30

Voordracht 'Schipper
naast Mathilde'

Bik Robeyn

WILLEMSFONDS DEINZE

Bik Robeyn heeft een masterdiploma L.O., met een brevet 'yachtnavigator' en meerdere brevetten in de zeemanskunst. Hij is geweest leraar L.O. in het Atheneum Deinze,

stichter van Acrobatic Gym Club Deinze, en zo kunnen we nog even doorgaan. Hij houdt deze avond stevig het roer vast om u veilig doorheen termen als *Yachting* en *High Sea Sailing* te zeilen. Het wordt zonder twijfel een plezierige voordracht met vele anekdotes en verhalen van het leven op en naast de zee.

Inkom: € 5 leden / € 3 niet-leden.

Info en inschrijving: Bart Provijn

bart.provinj@telenet.be - 0474 07 83 79; of Annie Mervillie
willemsfondsdeinze@telenet.be - 0476 46 67 26.

Locatie: Brielpaviljoen Brielmeersen, Lucien Matthyslaan 1,
9800 Deinze (op het einde van de Lucien Matthyslaan).

DENDERLEEUEW

DONDERDAG 31 MEI 2012, 14:00

Lezing 'De wetenschap achter wijn'

Prof. dr. Philippe Jacobs,
Grootmeester bij de
Vlaamse Wijngilde

HVV DENDERLEEUEW I.S.M. UPV,
MET STEUN VAN DEMENS.NU

Wat maakt wijn? De druif, 'de terroir' of de wijnbouwer? Vaak lopen de discussies hoog op over wat nu doorslaggevend is voor 'lekkere' wijn.

Deze namiddag ontdekken we samen welke invloed onder meer de terroir uitoefent op de smaak en de kracht van wijn. Of dacht u dat er geen verschil bestaat tussen een Pinot Noir uit Frankrijk en een Pinot Noir uit Chili?

Onder de professionele begeleiding van prof. dr. Philippe Jacobs, docent aan zowel de UA als de UGent, lid van wijncommanderij Osiris en grootmeester bij de Vlaamse Wijngilde, bekijken we de wijnbouw meer met een 'wetenschappelijke bril' dan met een 'wijngenetende/emotionele bril': wat is terroir, wat is biodynamie, waarom staan planten onder stress, wat is sulfiet, wat is oxidatie/reductie, invloed van hout, invloed van gist, enzovoorts? Bovendien proeven we ook twee wijnen ter illustratie van zijn verhaal.

Opgelet, uitzonderlijk gaat deze voordracht door in het Koetshuis, aanpalend aan 't Kasteeltje!

Inkom: € 5 (koffie inbegrepen).

Info en inschrijving:

Leona Van der Waerden - tel. 053 41 47 56

leona.van.der.waerden@telenet.be.

Locatie: Het Koetshuis van 't Kasteeltje,
Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

DONDERDAG 31 MEI 2012, 20:00

Lezing over de financiële crisis

Freddy Van Den Spiegel

HVV REGIO DENDERMONDE

Freddy Van Den Spiegel is werkzaam bij BNP Paribas Fortis en doet zijn verhaal over de crisis.

Gratis toegang.

Locatie: 't Kasteeltje, Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

EEKLO

DINSDAG 8 MEI 2012, 19:30

Filosofiecafé 'Niet de kers op de taart'

**Bart Caron, Vlaams
Parlementslid (Groen)**

HUISVANDEMENS EEKLO I.S.M.
BIBLIOTHEEK EEKLO EN MUZIEKCLUB N9

Bart Caron, huidig ondervoorzitter van de commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media en ex-kabinetschef Cultuur en Jeugd bij ministers Paul Van Grembergen en Bert Anciaux, schreef recent het boek *Niet de kers op de taart*. Daarin houdt hij een warm pleidooi voor een krachtig cultuurbeleid. Niet als luxe, maar als noodzaak. 'Kunst is zowat het enige wat Vlaanderen de wereld te bieden heeft', luidt het bij Caron. En nog: 'Wat hebben we ooit uitgedragen? Onze schilderkunst, onze dans, onze muziek, ons theater.' Hierover zetten we een boom op in de bibliotheek.

Inkom: € 5.

Info: huisvandeMens Eeklo - 09 218 73 50

eeklo@deMens.nu.

Locatie: Bibliotheek Eeklo, Molenstraat 36, 9900 Eeklo.

GENT

ZATERDAG 5 MEI 2012, 19:00

Opening tentoonstelling 'Gent, anders bekeken' en 'Lux Nova 100 jaar in Gent'

WILLEMSFONDS GENT I.S.M.

KONINKLIJKE FOTOKRING LUX NOVA

De tentoonstelling wordt geopend om 19:00, met om 20:30 een speciale audiovisuele avond: *The best of FIF* (Flanders Image Festival). Dit belooft een wervelende projectieavond te worden met de beste internationale reeksen ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Lux Nova.

De tentoonstelling loopt van zaterdag 5 mei t.e.m. zondag 13 mei 2012. Gratis toegang.
Info en inschrijving:
vanderstraeten.fr@telenet.be - www.luxnova.be.
Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, Gent.

ZATERDAG 5 MEI 2012, 8:30

Feest Vrijzinnige Jeugd

COMITÉ FVJ GENT VZW I.S.M. VC GEUZENHUIS

Het programma van ons 49e Feest Vrijzinnige Jeugd ziet er als volgt uit:

- 8:30** Verzamelen van alle feestelingen in de foyer van het Ufo, Sint-Pietersnieuwstraat 33-35, Gent (naast het rectoraat)
- 9:00** Indeling en start van de workshops
Afrikaanse dans, cartoontekenen, circustech-
nieken, djembé, graffiti, taiko, mep erop los!,
De Stad (woord expressie), schilderen en zang
- 11:15** Ontvangst van de ouders en familie (Ufo)
- 11:50** Bezinningsgedeelte en toonmoment voor de
feestelingen, ouders, familie en genodigden in
het auditorium Leon De Meyer (Ufo)
- 13:00** Uitgebreide receptie met de feestelingen,
ouders, familie, vrienden, sympathisanten en
genodigden in de foyer (Ufo)

ZONDAG 6 MEI 2012, 8:30

Daguitstap Oostduinkerke

WILLEMSFONDS GENT

Het Nationaal Visserijmuseum heeft zeer recent een totale gedaantewisseling ondergaan en is uitgebouwd tot een uiterst aantrekkelijk, modern en overzichtelijk museum, dat het mysterie van de zee volledig onthult. Niet te missen!

DAGINDELING:

- 08:30** Samenkomst Sint-Pietersstation (hal)
- 08:51** Rechtstreekse trein naar De Panne
- 10:09** Aankomst in het station van
Adinkerke-De Panne
- 10:20** Tram naar Oostduinkerke (aankomst om 10:50)
- 11:00** Drinkpauze op de dijk van Oostduinkerke
- 11:45** Wandeling door de Oostduinkerke villawijk
naar het Visserijmuseum
- 13:15** Middagmaal in het 'Estaminet De Perdevisser',
gelegen op het terrein van het museum
- 15:00** Geleid bezoek aan het Nationaal
Visserijmuseum
- 17:00** Ontspanning in het 'Estaminet De Perdevisser'
- 18:10** Met bus van De Lijn naar centrum Oost-
duinkerke en met de tram naar De Panne
- 19:30** Verzamelen aan het station van

Adinkerke-De Panne

19:55 Vertrek trein naar Gent (de laatste!) (aan-
komst Gent om ± 21:00)

Deelname: € 38 leden / € 40 niet-leden (inbegrepen:
drank op de dijk van Oostduinkerke, middagmaal,
ingang visserijmuseum, gids).

Info en inschrijving:

Mark De Jode - 09 233 50 81 - 0477 27 02 35.

Inschrijven doe je door te storten op rekeningnummer
BE15 3900 9581 4130 t.a.v. Mark De Jode.

H. Frère-Orbanlaan 314, 9000 Gent o.v.v. 'Visserijmuseum'
en het aantal deelnemers (nodig gerust ook je vrienden
uit!). Gelieve eerst te bellen alvorens te storten.

Locatie: Nationaal Visserijmuseum.

Pastoor Schmitzstraat 5, 8670 Oostduinkerke.

MAANDAG 7 MEI 2012, 20:00

Het eenheidsvak 'levensbeschouwing': een vrijzinnige stap vooruit? Debat

Patrick Loobuyck en Jan Van Vaek

T ZAL WEL GAAN

Het debat tussen Patrick Loobuyck (pro) en
Jan Van Vaek (contra) zal worden gemode-
reerd door Wouter Helsen.

Gratis toegang.

Locatie: Van Crombrugge's Genootschap,
Huidevetterskaai 39, 9000 Gent.

WOENSDAG 9 MEI 2012, 15:00

Leesclub Zot van lezen! bespreekt 'De een van de ander'

KUNST IN HET GEUZENHUIS

De leesclub bespreekt *De een van de ander*,
door Philip Kerr.

Info: a.devos@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 10 MEI 2012, 13:45

Op bezoek bij Jetty Roels, danslerares

GENTSE GRIJZE GEUZEN

Jetty Roels studeerde *Bharata Natyam* in
Madras (India) onder Malathi Srinivasan
(*Dandayudhapani*-stijl) en deed er in 1981
'*arangetram*'. Tot vandaag is zij nog steeds de
enige Belgische *Bharata Natyam*-danseres
die enkel in India geschoold is. Dat maakt
haar tot een pionier in België. Daarnaast
heeft zij ook een basiskennis van *Kathakl*,

Odissi, Mohinna Attan en Seraikella Chau.

Jetty Roels ondernam vergelijkende dans-studiereizen in Azië en maakte een gespecialiseerde bibliotheek, Natya Veda. Zij studeerde ook theorie van de dans bij het Nalanda instuut.

Zij is een veelgevraagde gastdocente en leidt op diverse plaatsen in België ook zelf leerlingen op.

Na een verblijf in Parijs richtte Jetty in Gent het Danscentrum d'Oude Kapel op in 1976. Jarenlang gaf zij als Vlaamse ambassadrice voor Indische dans en cultuur initiatielessen en voorstellingen. Ook was zij gastdocente dansgeschiedenis, onder meer aan de UGent.

Deelname: gratis.

Info: Raoul Van Mol - rvanmol@hotmail.com
0479 54 22 54.

Locatie: Samenkomst in de Academiestraat 4,
9000 Gent (oude brandweerkazerne).

VRIJDAG 11 MEI 2012, 20:00

Vernissage tentoonstelling 'De mens en zijn stad'

KUNST IN HET GEUZENHUIS

Saskia Roman

Saskia Roman is op vlak van de beeldende kunsten een laatbloei en een autodidact. Pas zeven jaar geleden durfde ze de stap te zetten naar het uiten van haar diepste roerselen via beeldend werk.

Aanvankelijk experimenteerde ze met verschillende materialen zoals klei, waterverf en Russische batik en uiteraard olieverf en gouache. De laatste jaren legt ze zich toe op olieverf en gemengde technieken. Haar inspiratiebron is het leven zoals ze het zelf ervaart via reizen, lezen en luisteren naar mensen en muziek.

Eigenzinnig en wars van iedere stroming is ieder schilderij weer een nieuwe stap in haar universum. Vanuit haar buikgevoel geeft ze haar visie op de dingen die haar boeien en overweldigen.

Nu eens teder, dan weer explosief geeft ze haar commentaar op de wereld zoals zij die ervaart tijdens haar reizen. Haar kleurenpalet is aangepast aan de uiting die ze wenst te leveren op datgene wat haar bezighoudt.

Na tentoonstellingen in haar eigen atelier in Sint-Lievens-Houtem en in Bredene, Brugge en De Panne wenst zij zich nu te tonen aan het Gents publiek.

De tentoonstelling loopt van 12 tot 20 mei in het VC Geuzenhuis. Open: maandag tot vrijdag van 9:00 tot 12:00 en van 13:00 tot 16:00 (na telefonische afspraak via 09 220 80 20); zaterdag/zondag van 14:00 tot 17:00.
Info: KIG - a.devos@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.
Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DINSDAG 15 MEI 2012, 19:30

Filosofische babbel 'Hoe zinvol is mijn leven?'

ZAHIR

Leef ik gewoon het leven van dag tot dag of probeer ik om het zin te geven?

Horen wij bij de mensen die Jacqueline Novogratz 'geduldig kapitaal' noemt? Mensen die zich inzetten voor de gemeenschap? Is dit wel voldoende? Dienen we een zekere diepere of transcendente zin voor het leven te ontdekken? Of is het intens beleven onze norm? Het intens beleven van onze contacten met mensen, dieren en planten? Het intens beleven van het studeren, van het beleven en/of creëren van kunst? Hebben we *kicks* nodig om zinvol te leven? Helpt het filosoferen bij het zinvol maken van het leven?

Via onderstaande link kunnen we een in-

breng hieromtrent vinden vanwege humanistische filosofen zoals Joep Dohmen en Adri Smaling: <http://www.humanistisch-verbond.nl/nieuws/archief/2010/waarvoorleeft>.

Op de ZAHIR-bijeenkomsten staan we in volle openheid en respect open voor elkaars mening.

Gratis toegang. Info: Gustaaf de Meersman

videocontact.gdm@telenet.be.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 17 MEI 2012, 14:30

Begeleid bezoek aan de SMAK-tentoonstelling Track – regio centrum

GENTSE GRIJZE GEUZEN I.S.M.

HUMANISTISCH VERBOND GENT

EN KUNST IN HET GEUZENHUIS

Track is een unieke kunstervaring in de openbare en semi-openbare ruimte in de stad Gent. Het biedt verrassende, verrijken- de en onverwachte ontmoetingen met de stad, zijn geschiedenis en zijn inwoners en zet mensen ertoe aan te reflecteren over stedelijke realiteiten en de hedendaagse *condition humaine* in ruime zin. 35 internationale kunstenaars werden uitgenodigd om nieuw werk te creëren dat diep geworteld is in het stedelijke weefsel van Gent, maar dat de lokale context ook verbindt met thema's die een universele relevantie hebben. Meer info over deze tentoonstelling vindt u op www.track.be.

Het aantal plaatsen is beperkt, wees er dus snel bij om u in te schrijven.

Deelname: € 9 leden (GGG-HV-KIG) / € 12 niet-leden.

De inkomkaarten zijn geldig voor de hele duur van de tentoonstelling zodat ook de andere clusters nog kunnen bezocht worden, en dit tot 16 september 2012.

Info en inschrijving (noodzakelijk):

Ria Gheldof - 09 220 80 20 - hvv.gent@geuzenhuis.be.

Pas na inschrijving kan u overschrijven op de rekening van Humanistisch Verbond Gent: BE75 9790 6984 4651.

Samenkomst om 14u15 aan het Huis van Alijn,

Kraanlei 65, 9000 Gent.

ZONDAG 20 MEI 2012, 11:00

Boekvoorstelling 'Dromen van Gent'

**Mathias De Clercq, Carl
De Decker (inleiding)**

WILLEMSFONDS GENT

Op zondag 20 mei 2012 geven we de aftrap voor een aantal literaire zondagsmatineeën onder het motto 'Het verleden schraagt de toekomst'. Elke maand laten we een Gentenaar aan het woord, die een boek publiceerde over de stad, één van zijn inwoners of bekende Gentse figuren.

Carl De Decker, gewezen bestuurslid van het Willemsfonds Gent, verzorgt de inleiding bij de eerste boekvoorstelling van en door Mathias De Clercq, schepen van Economie, Jeugd en Middenstand en een ras-echte Gentenaar.

Gratis toegang.

Info en inschrijving (noodzakelijk):

Chantal Couck - chantal.couck@skynet.be

09 230 20 04 - 0479 21 00 11.

Inschrijven kan tot uiterlijk zaterdag 12 mei 2012.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, Gent.

WOENSDAG 23 MEI 2012, 20:00

Info-avond voor kandidaat-pleegouders

OPVANG VZW

Iedereen is welkom op deze info-avond voor kandidaat-pleegouders. U kunt er terecht met al uw vragen en u krijgt meer informatie over pleegzorg.

Gratis toegang.

Info en locatie: Opvang vzw, Blaisantvest 105, 9000 Gent

09 245 27 26 - www.opvang.be.

VRIJDAG 25 MEI EN ZATERDAG 26 MEI 2012, 20:30

Theatervoorstelling 'Onderhuids'

**Theater i-Luna in coproductie
met Compagnie Blauwtong**

WILLEMSFONDS GENT

Arne en Simon hebben éénzelfde trauma. De één gaat op zoek naar liefde en schuimt de straten af, de andere vult het in met een eigen verhaal. Twee jongens. Eén moment. Geen weg terug.

Een voorstelling over de zoektocht naar de waarheid, de zoektocht naar liefde en de verwerking van een jeugdtrauma. Spelers: Mathias Van Mieghem, Mathias Vergels en Johnny De Meyer.

Inkom: € 10,50 (basisprijs).

Info en inschrijving: reservatie via www.uitbureau.be.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, Gent.

DONDERDAG 21 JUNI 2012, 19:00

Jaarlijkse kaasavond

GENTSE GRIJZE GEUZEN

Naar jaarlijkse gewoonte kunnen wij weer genieten van een uitgebreid kaasbuffet. Verkiest u een vleeschotel, dan kan u deze bestellen bij de reservatie.

Het wordt alweer een niet te missen gezellige avond. Iedereen is welkom, ook niet-leden, vrienden en familie.

Deelname: € 15 volwassenen / € 9 kinderen.

Reservatie: Uw reservatie is definitief na ontvangst van de betaling op het rekeningnummer IBAN BE79 3900 4908

9533 van Lieve Adriaens met vermelding van "Kaasavond

GGG + aantal personen". Gelieve vooraf te bellen of te

mailen naar thomas@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Inschrijven kan vanaf 16 mei tot 15 juni.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

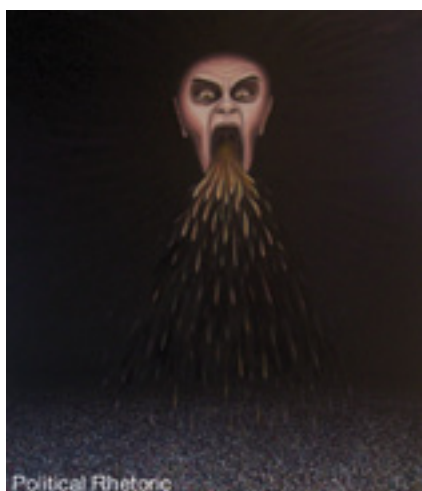
GERAARDSBERGEN

DONDERDAG 10 MEI 2012, 20:00

Lezing 'Retoriek'

Prof. dr. Rudolf De Smet, VUB

Een uiteenzetting over de bijzondere kunst der welsprekendheid. In uitgebreide zin staat retoriek voor het effectief spreken, schrijven en de kunst van het overtuigen.

Gratis toegang.

Info: Johan Van der Speeten - huisvandeMens Zottegem
09 326 85 70 - johan.vanderspeeten@demens.nu.

Locatie: Huis van het Vrije Denken,
Markt 1, 9500 Geraardsbergen.

UDENAARDE

ZONDAG 6 MEI 2012, 10:30 T.E.M. 13:00

Vrijzinnige Toogbabbel

VC LIEDTS I.S.M. LIEDTSKRING EN OGG

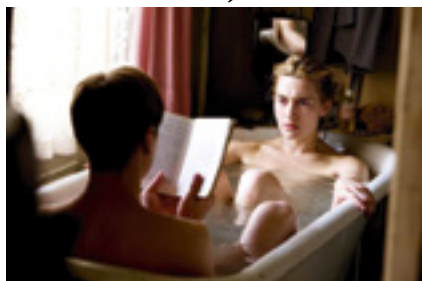
De gelegenheid tot nadere kennismaking met het Vrijzinnig Centrum LIEDTS en de morele dienstverlening Oudenaarde, een gezellig vriendentreffen. Het aperitief wordt verzorgd door de Liedtskring.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde
055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

DONDERDAG 24 MEI 2012, 20:00 T.E.M. 22:00

Leesgroep Leesvrij bekijkt 'The Reader'

Deelname: € 15 (per jaar, voor lidmaatschap leesclub).

Per boek dat u wenst te behouden betaalt u slechts € 10).

Info, inschrijving (noodzakelijk) en locatie:

VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde

055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

RONSE

VRIJDAG 4 MEI 2012, 20:00

Voordracht 'Low Impact Man'

Steven Vromman

VC DE BRANDERIJ

Steven Vromman werd bekend met zijn *Low Impact*-project. In een bekroonde documentairereeks die Canvas over deze spreker maakte, kon het publiek volgen hoe hij zijn leven omgooide om zijn ecologische voetafdruk te minimaliseren. Ondertussen werden zijn avonturen in meer dan vijftig landen uitgezonden.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC De Branderij - Zuidstraat 13, 9600 Ronse
055 20 93 20 - de.branderij@skynet.be.

MAANDAG 14 MEI 2012, 19:00

Euthanasie en Palliatieve Zorgen

VC DE BRANDERIJ

Bruno en Doreen van het huisvandeMens geven uitleg hoe documenten voor een wilsverklaring kunnen ingevuld worden.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC De Branderij - Zuidstraat 13, 9600 Ronse
055 20 93 20 - de.branderij@skynet.be.

WOENSdag 23 MEI 2012, 19:00

Herboristenwandeling met aansluitend lezing

VC DE BRANDERIJ

Maurice Godefridi, kruidenkenner met jarenlange ervaring, begeleidt een natuur-

wandeling met aansluitend de lezing *De heilzaamheid van planten ... bij juist gebruik*.

Deelname: gratis.

Info en locatie: VC De Branderij - Zuidstraat 13, 9600 Ronse
055 20 93 20 - de.branderij@skynet.be.

NOG TOT EN MET VRIJDAG 25 MEI 2012

Tentoonstelling Jacques 't Kindt

VC DE BRANDERIJ

Jacques 't Kindt (°1951, Oudenaarde) is sinds de jaren '60 een gerenommeerd beeldend kunstenaar in de disciplines schilderen, beeldhouwen en *mixed media*. Als leraar van de Academie Gent heeft hij menig kunstenaar begeleid en gelanceerd in de kunstwereld.

Gratis toegang.

De tentoonstelling is vrij te bezoeken na afspraak, en dit t.e.m. vrijdag 25 mei 2012.

Info en inschrijving: VC De Branderij - 055 20 93 20
de.branderij@skynet.be.

Locatie: VC De Branderij, Zuidstraat 13, 9600 Ronse.

ZONDAG 27 MEI 2012, 10:00

Feest Vrijzinnige Jeugd - Lentefeest

VC DE BRANDERIJ

Met het Lentefeest zetten onze 6-jarige feestelingen de eerste symbolische stappen in een wereld waar het leven wat ernstiger wordt.

Ook onze 12-jarigen zijn op een belangrijk moment gekomen in hun leven. Ze zijn

geen kinderen meer en ook nog geen volwassenen. Het Feest Vrijzinnige Jeugd symboliseert het afscheid van de kindertijd.

Info: VC De Branderij - 055 20 93 20

de.brandrij@skynet.be.

Locatie: Academie voor Artistieke Vorming.

Zuidstraat 19, 9600 Ronse.

SINT-NIKLAAS

DINSDAG 22 MEI 2012, 20:00

'Ladies night' in het
teken van Mercator

Wendy Serrais

HUISVANDEMENS SINT-NIKLAAS I.S.M.

STEDELJK MUSEUMTHEATER SINT-NIKLAAS

In kader van het Mercatorjaar verzorgt Wendy Serrais, vrijzinnig humanistisch consulente in het huisvandeMens Sint-Niklaas, een lezing rond interessante vrouwen ten tijde van Mercator. Ook na de dood van hun echtgenoten bleken vrouwen goed te weten hoe ze de zaken kunnen opvolgen. Zij wisten meer dan alleen hoe ze een huishouden moesten organiseren. Ook andere vrouwen waren intellectueel beter ontwikkeld dan werd aangenomen. Een kennismaking met sterke en slimme vrouwen uit de 16de eeuw.

Inkom: € 5 / € 4 (met korting), gratis met museumkaart, kansenpas en lerarenkaart.

Enkel toegankelijk voor vrouwen.

Info: huisvandeMens Sint-Niklaas

03 777 20 87 - sintniklaas@demens.nu.

Locatie: Piet Elshoutzaal van het Stedelijk Museumtheater, Zwijgershoek 14, 9100 Sint-Niklaas.

ZATERDAG 26 MEI 2012, 16:00

'De Dood in Kinderschoenen',
een artistieke en educatieve
fototentoonstelling
rond kindergraven

HUISVANDEMENS SINT-NIKLAAS

I.S.M. FENIKS VZW, CC BOONTJE

EN CREMATORIUM HEIMOLEN

Er wordt wel eens gezegd dat graven spreken. Dat geldt zeker voor kindergraven. Ze vormen versteende brailletekens aan de hand waarvan een vergeten, steeds evoluerend verhaal van afscheid en rouw kan afgelezen worden.

Gesacraliseerd en verwaarloosd, veronachtzaamd door onderzoekers en gekoesterd door ouders, bieden ze binnen de funeraire en maatschappelijke geschiedenis een uniek relaas. Ze zijn kleine getuigen van pijn en verdriet, verbondenheid en zingeving, troost en hoop, onverschilligheid en erkenning. Een sobere zwart-wit fototentoonstelling illustreert met thematisch gebundelde beelden enkele evoluties in onze rouwcultuur. Ze wil zowel appreciatie van het erfgoed aanwakkeren als het maatschappelijke bewustzijn voeden. Fotograaf Carl Uytterhaegen brengt in kader van deze tentoonstelling uitzonderlijk werken in kleur.

Dit project wil dit erfgoed in de kijker plaatsen en het verlies van een kind bespreekbaar maken. Tijdens de opening gaan woord, muziek en beeld hand in hand om dit thema zowel krachtig als ontroerend mooi een podium te gunnen.

Gratis toegang.

De tentoonstelling loopt van dinsdag 29 mei t.e.m. zaterdag 2 juni 2012, telkens van 14:00 tot 16:00.

Info en reservatie: reserveren voor de opening is noodzakelijk, en kan tot 16 mei via

huisvandeMens Sint-Niklaas - 03 777 20 87

sintniklaas@demens.nu.

Meer info op www.plechtigheden.be.

Locatie: Crematorium Heimolen,

Waasmunstersesteenweg 13, 9100 Sint-Niklaas.

ZOTTEGEM

DINSDAG 15 MEI 2012, 8:30

Uitstap Leuven

GRUZE GEUZEN ZOTTEGEM

We brengen een bezoek aan Leuven, met gids.

DAGINDELING:

8:30

Vertrek aan station Zottegem

Voormiddag geleid bezoek stadhuis en omgeving

Namiddag vrij te besteden

Deelname: bij ter perse gaan nog onbepaald.

Info en inschrijving: huisvandeMens Zottegem

09 326 85 70 - zottegem@demens.nu.

Locatie: Station Zottegem, Stationsplein 12,

9620 Zottegem.

UITNODIGING

ZATERDAG 12 MEI 2012, 17:00

RAYMOND MAECKELBERGHE FOUNDATION

Uitreiking Prijs van het Vrije Denken gevolgd door banket

Laureaten
Dirk Verhofstadt en Rudy Petit

De Raymond Maeckelberghe Foundation en HVV/OVM Oostkamp hebben de eer u uit te nodigen op de 2de prijsuitreiking van de Prijs van het Vrije Denken.

De Raymond Maeckelberghe Foundation dankt haar naam aan wijlen Raymond Maeckelberghe, Oostendenaar van geboorte en in 2007 overleden te Gent. Hij was tevens medestichter van het Humanistisch Verbond en voorzitter van HV Gent van 1963 t.e.m. 1964.

De stichting werd opgericht om, in navolging van de Verlichtingsideeën, een nieuwe impuls te geven aan Het Vrije Denken. Daartoe reikt de *Foundation* tweejaarlijks twee prijzen uit, genaamd 'Prijs van Het Vrije Denken', elke prijs ten bedrage van € 5.000.

Deze Prijs van het Vrije Denken werd in 2010 voor de eerste keer uitgereikt aan prof. dr. Peter Baron Piot voor zijn ethische waakzaamheid en humane betrokkenheid in het kader van de bestrijding van AIDS en de zorg voor de wereldgezondheid, en aan de vereniging SKEPP voor haar 20 jaar lange strijd tegen het propageren van paranormale verschijnselen als waarheid.

Voor het jaar 2012 wordt de prijs toegekend aan dhr. Dirk Verhofstadt, licentiaat in de rechten en doctor in de moraalwetenschappen, voor zijn niet aflatende kritische

deelname in het maatschappelijk debat; en aan dhr. Rudy Petit, leraar op rust en gewezen voorzitter van het Vrijzinnig Huis te Brugge, voor zijn ijverige betrokkenheid bij de verspreiding van het Vrije Denken in de Brugse Regio.

De laudatio voor dhr. Verhofstadt zal gehouden worden door dhr. Bart Gordts, voorzitter van de Foundation; en deze voor dhr. Petit door kunsthistoricus Willy De Zutter, ereconservator van het Museum van Volkskunde te Brugge.

De prijsuitreiking heeft plaats in de theaterzaal van het Cultureel Centrum De Valkaart, Albrecht Rodenbachstraat, 42, te Oostkamp. Om 20:00 volgt er een banket in aanwezigheid van de laureaten in het Hotel Van Der Valk, Kapellestraat 149, 8020 Oostkamp. Hiervoor is een aparte reservatie noodzakelijk. Inschrijven voor prijsuitreiking en/of banket met vermelding van het aantal personen per e-mail: info@maeckelberghefoundation.be. U kunt deelnemen aan het banket voor € 56, te storten op rek. nr. 001-5579427-63 / IBAN BE40 0015 5794 2763 van FRM vzw – BIC GEBABE BB.

OPROEP TWEEDE LEESCLUB KIG

KIG is in april gestart met een tweede leesclub. Er kunnen nog steeds lezers/geïnteresseerden meedoen. Volgende bijeenkomsten zijn gepland op 21 juni en 20 september 2012.

Info: a.devos@geuzenhuis.be – 09 220 80 20.
Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VASTE ACTIVITEITEN VC LIEDTS

Elke maandag om 20:00:

Workshop hatha yoga, ingericht door het Willemsfonds (geen yoga tijdens schoolvakanties).

Elke maandag om 14:00 en elke woensdag om 19:30:

Bridgewedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijze Geuzen en Liedtskring (uitgezonderd feestdagen).

Elke maandagnamiddag om 14:00:

Bridgelessen voor beginners (reeks: 10 lessen, uitgezonderd op wettelijke feestdagen). Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijze Geuzen en Liedtskring.

Elke dinsdag om 20:00:

Bijeenkomst SOS Nuchterheid (ook tijdens schoolvakanties).

Elke eerste, derde en vijfde zondag van de maand van 10:30 tot 13:00:

Vrijzinnige toogbabbel. Dé gelegenheid tot nadere kennismaking met het Vrijzinnig Centrum LIEDTS en de morele dienstverlening Oudenaarde, een gezellig vrienden-treffen. Het aperitief wordt verzorgd door de Liedtskring i.s.m. OGG.

De vrijzinnig humanistische bibliotheek is te bezoeken na afspraak via e-mail of telefoon (uitgezonderd feestdagen en schoolvakanties).

Het secretariaat van het VC Liedts is open op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9:00 t.e.m. 16:00 en gesloten op woensdag. Tijdens de paasvakantie (zaterdag 31 maart 2012 t/m maandag 9 april 2012) is het secretariaat van het Vrijzinnig Centrum Liedts elke namiddag gesloten. Info en locatie: VC Liedts – Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde – 055 30 10 30 – info@vcliedts.be – www.vcliedts.be.

VASTE ACTIVITEIT VC DE BRANDERIJ

Elke woensdag om 19:30:

Bijeenkomst van SOS Nuchterheid, zelfzorg bij verslaving.

SOS Nuchterheid is een vrijzinnig en humanistisch zelfzorginitiatief en is een lidvereniging van deMens.nu. Info SOS Nuchterheid: 0495 67 71 63 – info@sosnuchterheid.org – www.sosnuchterheid.org.

Info en locatie: VC De Branderij – Zuidstraat 13, 9600 Ronse – 055 20 93 20 – de.branterij@skynet.be – www.branterij.be.

VASTE ACTIVITEIT VC ZOMERLICHT

Elke derde zondag van de maand, van 11:00 tot 13:00:

Vrijzinnige babbel.

Info: vrijzinnig.zomergem@telenet.be.
Locatie: VC Zomerlicht, Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

MEDEDELING VAN DE REDACTIE

Babyboom op de redactie van de Geus! De redactie wil via deze weg Griet Engelrelst feliciteren met de geboorte van haar dochter Line, Frederik Dezutter met zijn zoon Finn en Kurt Beckers met zijn zoon Indra. We wensen jullie heel veel geluk en mooie momenten toe.

Hoofredactie:

Fred Braeckman

Eindredactie:

Griet Engelrelst, Thomas Lemmens

Redactie:

Kurt Beckers, Albert Comhaire, Annette De Vos, Frederik Dezutter, Philippe Juliam

Vormgeving: Gerbrich Reynaert

Druk: New Goff

Verantwoordelijke uitgever: Sven Jacobs

p/a Kantienberg 9, 9000 Gent

Werken aan dit nummer mee:

Winnie Belpaeme, Patrick Boes, Johan Braeckman, Willem Elias, Francine Messtrum, Pierre Martin Neirinckx, André Oyen, Renaat Ramon, Frank Roels, Bogdan Vanden Bergh, Dany Vandenbossche, Dirk Verhofstadt.

Cover: Gerbrich Reynaert

De Geus is het tijdschrift van het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis vzw en de lidverenigingen en wordt met de steun van de PIMD verspreid over Oost-Vlaanderen. Het VC-Geuzenhuis coördineert, ondersteunt, bundelt de Gentse vrijzinnigen in het **Geuzenhuis**, Kantienberg 9, 9000 Gent
09 220 80 20 – f09 222 70 73
admin@geuzenhuis.be
www.geuzenhuis.be

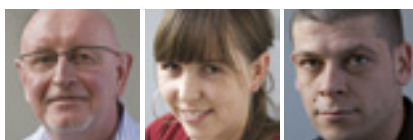
U kan de redactie bereiken via Thomas Lemmens, thomas@geuzenhuis.be of 09 220 80 20.

De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde artikels berust uitsluitend bij de auteurs.

De redactie behoudt zich het recht artikels in te korten. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag gereproduceerd of overgenomen worden zonder de schriftelijke toestemming van de redactie. Bij toestemming is bronvermelding – De Geus, jaargang, nummer en maand – steeds noodzakelijk.

Het magazine van De Geus verschijnt tweemaandelijks (5 nummers). De nieuwsbrief van De Geus verschijnt maandelijks (10 nummers).

Fred Braeckman

Griet Engelrelst

Thomas Lemmens

Kurt Beckers

Albert Comhaire

Annette De Vos

Frederik Dezutter

Philippe Juliam

Gerbrich Reynaert

LIDMAATSCHAPPEN

Kunst in het Geuzenhuis: €12 op rekening IBAN BE38 0013 0679 1272 van Kunst in het Geuzenhuis vzw met vermelding 'lid KIG'.

Grijze Geuzen: €10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid GG + naam afdeling (bv. lid Gentse Grijze Geuzen)'.

Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging: €10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid HVV + naam afdeling (bv. lid HV Gent)'.

Vermeylenfonds: €10 op rekening IBAN BE50 0011 2745 2218 van VF Ledenrekening, Tolhuislaan 88, 9000 Gent met vermelding 'lid VF'.

Willemsfonds: €15 op rekening IBAN BE39 0010 2817 2819 van WF Ledenrekening, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent met vermelding 'lid WF'.

ABONNEMENTEN

De Geus zonder lidmaatschap: €13 op rekening IBAN BE54 0011 1893 3897 van het VC-Geuzenhuis met vermelding 'abonnement Geus'. Prijs per los nummer: €2.

Het Vrije Woord: gratis bij lidmaatschap HVV en GGG.

Combinaties van lidmaatschappen met of zonder abonnementen zijn mogelijk.

LIDVERENIGINGEN VC-G

De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding en begeleid zelfstandig wonen vzw

info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22
info@decocon.be - www.decocon.be

De Geus van Gent vzw

open van ma t.e.m. vr vanaf 16:00
za vanaf 19:00
info: www.geuzenhuis.be
09 220 78 25 - geusvangent@telenet.be

Feest Vrijzinnige Jeugd vzw

info: 09 220 80 20 - martine@geuzenhuis.be

Feniks vzw

Verzorgt waardige, humanistisch geïnspireerde plechtigheden bij belangrijke levensmomenten.
info: huisvandeMens - 09 233 52 26
gent@deMens.nu

Fonds Lucien De Coninck vzw

info: www.fondsluciendeconinck.be
secretariaatFLDC@telenet.be

Humanistisch Verbond Gent

info: R. Gheldof - 09 220 80 20
hvv.gent@geuzenhuis.be

Humanistisch - Vrijzinnige Vereniging

Oost-Vlaanderen

info: T. Dekempe - 09 222 29 48
hvv.ovl@geuzenhuis.be

Gentse Grijze Geuzen

info: R. Van Mol - 0479 54 22 54
rvanmol@hotmail.com

Kunst in het Geuzenhuis vzw

info: Annette De Vos - 09 220 80 20
a.devos@geuzenhuis.be

Opvang – Oost-Vlaanderen vzw

Dienst voor pleegzorg

info: A. Roelands - 09 222 67 62
gent@opvang.be

SOS Nuchterheid vzw

In Gent, woensdag en vrijdag (alcohol en andere verslavingen).
info: 09 330 35 25(24u op 24u)
info@sosnuchterheid.org
www.sosnuchterheid.org

Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 223 02 88
info@vermeylenfonds.be
www.vermeylenfonds.be

Willemsfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 224 10 75
info@willemsfonds.be
www.willemsfonds.be

Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw

info: wle@nczedenleer.org
www.nczedenleer.org

PARTNER

huisvandeMens Gent

Het centrum biedt hulp aan mensen met morele problemen.
U kan er terecht van ma t.e.m. vr van 9:00 tot 16:30
De hulpverlening is gratis!
info: Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent
09 233 52 26 - f 09 233 74 65
gent@deMens.nu

**5 MEI
2012**

**Positief
vooruit**

FEEST

VALZINNIGE JEUGD

GENT